

ХОВД АЙМГИЙН
ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР

84140 Ховд, Ховд аймаг
Утас/Факс: (+976)7043-2506
Email: khovdzdtg@khovd.gov.mn

2025.12.25 № 1/2570

танай _____-ны № _____-т

Г
СОЁЛЫН ӨВИЙН ҮНДЭСНИЙ ТӨВИЙН
ЗАХИРАЛ Г.ЭНХБАТ ТАНАА

Засгийн газрын 2018 оны 354 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Соёлын биет бус өвийг үндэсний болон дэлхийн хэмжээнд сурталчлан алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн шагнал олгох тухай журам”-ын дагуу Дуут сумын иргэн Төрийн титэм, урианхай туульч Нацагийн Дамдиндоржийг өвлөн уламжлагчаар нэр дэвшүүлж байгаа тул хүлээн авч, дэмжин ажиллахыг хүсье.

М.АМАРСАНАА

СОЁЛЫН ӨВИЙН ҮНДЭСНИЙ ТӨВД

**“СОЁЛЫН БИЕТ БУС ӨВИЙГ ҮНДЭСНИЙ БОЛОН ДЭЛХИЙН ХЭМЖЭЭНД
СУРТАЛЧЛАН АЛДАРШУУЛАХ, ТҮГЭЭН ДЭЛГЭРҮҮЛЭХЭД ОНЦГОЙ ХУВЬ
НЭМЭР ОРУУЛСАН ӨВЛӨН УЛАМЖЛАГЧИД МӨНГӨН УРАМШУУЛАЛ ОЛГОХ
ТУХАЙ ЖУРАМ”-ЫН ДАГУУ ХОВД АЙМГААС НЭР ДЭВШИГЧ ДУУТ СУМЫН
ИРГЭН, ТӨРИЙН ТИТЭМ ТУУЛЬЧ Н.ДАМДИНДОРЖИЙНН ТОДОРХОЙЛОЛТ**

Ховд аймаг

2.2. Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга өвлөн уламжлагчийн шагналд нэр дэвшүүлэх санал

2.2.1. Шагналд нэр дэвшүүлсэн үндэслэл бүхий албан бичиг;

ХОВД АЙМГИЙН ШИЛДЭГ ӨВЛӨН УЛАМЖЛАГЧ НАЦАГ ОВОГТОЙ ДАМДИНДОРЖИЙН АНКЕТ

1. Овог:	Нацаг
2. Нэр:	Дамдиндорж
3. Төрсөн он, сар, өдөр	1967.12.01
4.Регистр	ПД67120179
5.Нас	57 настай
6.Хүйс	Эрэгтэй
7.Яс үндэс	Урианхай
8.Бүртгэлтэй хаяг:	Ховд аймаг Дуут сум
	Босго баг
9.Ажлын газрын үндсэн захиргаа:	Дуут сумын ЕБС
10. Боловсрол , мэргэжил эзэмшсэн байдал:	Бага ангийн багш
11. Ажилладаг салбар:	Боловсрол
12. Урьд болон одоо ажиллаж байгаа газар:	

№	Ажлын газрын нэр	Ажилласан хугацаа	Эрхэлсэн ажил албан тушаал
1	Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС	1990-2014	Бага ангийн багш
2	Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС	2014 одоог хүртэл	Хөгжмийн багш

Гавьяа шагнал: /Монгол улсын одон медаль/

13.

№	Шагналын нэр	Дугаар	Шагнагдсан он
1	Монгол Улсын Тэргүүний ардын авьяастан	№2001-189	1991
2	Боловсролын яамны жуух бичиг	№8976	2001
3	Монгол Улсын Боловсролын тэргүүний ажилтан	№2010-1386	2010
4	МЗХ Хөдөлмөрийн алдар алтан медаль	№529	2010
5	Монгол Улсын Соёлын Тэргүүний ажилтан	№2012-258	2012
6	Ховд аймгийн хүндэт тэмдэг	№1410	2012
7	Хөдөлмөрийн хүндэт медаль	№45839	2013
8	Алтан гадас одон	№6578	2018

14. Ямар шагналаар шагнуулах: “Соёлын биет бус өвийг Үндэсний болон дэлхийн хэмжээнд сурталчлан алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр

оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн урамшуулал олгох тухай журам”-ын дагуу нэр дэвшүүлж байна.

15. Шагнуулах үндэслэл:

1. Монголчуудын ардын аман билгийн нэн эртний онцгой төрөл болох тууль, цуурийн урлагийг хөгжүүлэх, өвлөн уламжлуулах их үйлсэд 45 жилийн турш өөрийн авъяас билэг, оюун ухаанаа дайчлан ажиллахдаа Урианхай туулийг хөгжүүлэх, залуу хойч үедээ өвлүүлэн сургахын төлөө 1992 оноос хойш Ховд аймгийн Дуут сумын ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдыг 5 дугаар ангиас нь сонгон авч байгаль дэлхийгээ хайрлах арга ухаанд сургаж түний араас товшуур хөгжим, шахай хөөмийн анхан шатны сургалтыг шатлал шатлалаар заана сургаж 9-10 ангид орохын алдад Монгол туулийн гайхамшгийг өөрийн биеэр шавь нартаа тусгайлан хайлж оюун санааг нь баясгаж өөрсдийгөө мэдрэх мэдрэмжийг олж өгсөнөөр өгөгдөл сайтай жинхэнэ туульч гарч байгаа юм. Мөн дээрх сургалтыг тасралгүй явуулсаар “Тууль, цуурийн уламжлал” нэртэй туршилтын хөтөлбөр болтлоо төгөлдөржсөн ба ЕБС-ийн 6-12-р ангийн хүүхдүүдэд дунд амжилттай хэрэгжиж байгаа бөгөөд Урианхай туулийг өвлөн уламжлах, урлагийн өндөр түвшинд хүртэл хөгжүүлэхэд гарамгай гавъяа байгуулсан юм.

2. Дуут сумын ерөнхий боловсролын сургуульд бага ангийн багш, дуу хөгжмийн багшаар нийт 35 жил үр бүтээлтэй, тогтвор суурьшилтай ажиллахдаа “Дуут нуур” язгуур урлагийн хамтлаг байгуулан олон шавь төрүүлэн үр бүтээлтэй ажиллаж байгаа ба Монгол улсын язгуур урлагийн төрөл болох тууль, цуурыг сурталчилах, өвлүүлэн үлдээх үйлсэд санал санаачилга гарган олон шавь төрүүлж олон улсын болон улс, аймгийн чанартай тэмцээнүүдээс хамтлагаар болон ганцаарчилсан төрлөөр алт, мөнгө, хүрэл зэрэг 300 гаруй медаль хүртээд байна.

3. Язгуур урлагийн хамтлаг байгуулан ажилласны үр дүнд сумын төвийн хүүхдүүдэд хөгжих боломжийг илэрхийлэн хандив тусламжаар 50 товшууртай 50 гаруй цуур хөгжимтэй болгож хүүхдүүдийн сурах таатай орчин бүрдүүлж чадсан хүн.

4. Монгол туулийг “Яаралтай хамгаалах шаардлагатай СББӨ-ийн ЮНЕСКО-гийн жагсаалт”-д бүртгүүлэхэд язгуур өвийн талаас нь их хувь нэмэр оруулж Урианхайн их соёлын өвийг хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх ажлыг гардан хийж санаачилга, идэвхи зүтгэл гаргаж ажилласан.

5. Монгол туулийг гадаадын 3 орны 15 гаруй хотод сурталчилах ажилд өөрийн биеэ дайчлан онцгой хувь нэмэр оруулж, зөвхөн туулийн гэлтгүй магтаал,

шахай хөөмий, цуур, таал зэрэг олон төрлөөр тоглож чаддаг, бусдад зааж сурган хөгжүүлэхэд өөрийн хувь нэмрээ оруулсан.

6. Монгол тууль, цуурийн урлагийг хөгжүүлэн, туршилтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, соёлын биет бус өвийн голлох төрөл болох тууль, цуурийн урлагийг хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх, зааж сургах талаар идэвхийлэн ажиллаж дотоодын 750 гаруй шавь бэлтгэсэн.

7. Соёл урлагийн байгууллагыг хөгжүүлэх, төлөвшүүлэн бэхжүүлэх үйлсэд өөрийн авъяас билгээ дайчлан олон жилийн турш нутаг усандаа шинэ өвлөн уламжлагч нарыг ар араас нь бэлтгэж байгаа Монгол улсын шилдэг өвлөн уламжлагчдын нэг билээ.

8. Алтайн урианхайн өв соёл болох тууль, цуурыг өвлөн уламжилж ирсэн төрийн титэмт туульчаар өргөмжилөгдсөн биет бус өв тээгч олон арван шавь төрүүлж хойч үедээ өвлүүлэн үлдээж байгаа ахмад багш юм.

**“СОЁЛЫН БИЕТ БУС ӨВИЙГ ҮНДЭСНИЙ БОЛОН ДЭЛХИЙН ХЭМЖЭЭНД
СУРТАЛЧЛАН АЛДАРШУУЛАХ, ТҮГЭЭН ДЭЛГЭРҮҮЛЭХЭД ОНЦГОЙ ХУВЬ
НЭМЭР ОРУУЛСАН ӨВЛӨН УЛАМЖЛАГЧИД МӨНГӨН УРАМШУУЛАЛ ОЛГОХ
ТУХАЙ ЖУРАМ”-ЫН ДАГУУ НЭР ДЭВШҮҮЛСЭН НАЦАГ ОВОГТОЙ
ДАМДИНДОРЖИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ**

Нацаг овогтой Дамдиндорж нь 1967 оны 12 дугаар сарын 01-нд Дуут сумын Босго гэдэг газарт малчин ард Баатар овогтой Нацагийн отгон хүү болон мэндэлжээ. Бага балчир наснаасаа хөгшин аав Урианхайн алдарт туульч Заны Жилкэр, Жилкэрийн охин Норолмаа тэргүүтэй алдар нэр нь түмэн олноо тархсан туульчдын дэргэд тууль хайлахад нь шимтэн сонсож, товшуур, цуур хөгжмийн эгшиглэнт их аялгуун дунд өссөн юм.

1976 онд Ховд аймгийн Дуут сумын 8 жилийн сургуульд элсэн орж 1984 онд 8-р анги төгсөж Улаанбаатар хотын багш нарын бэлтгэх сургуульд бага ангийн багшаар элсэн суралцаж 1990 онд бага ангийн багш мэргэжлээр төгсөж төрлөх сумынхаа ерөнхий боловсролын сургуульд бага ангийн багшаар ирж ажиллахын сацуу 1992 оноос Урианхай тууль болон цуур хөгжмийн сургалтыг хамтатган зааж эхэлсэн түүхтэй.

Тэрээр сурагчдынхаа дунд “Дуут нуур” нэртэй язгуур урлагийн хамтлагийг 1992 онд байгуулснаараа тууль болон цуур, товшуур хөгжмөөр сум, аймаг, бүс, улсын чанартай тэмцээнүүдээс хамтлаг болон ганцаарчилсан төрлөөр 300 гаруй медаль хүртсэн байдаг.

Дамдиндорж нь боловсролын байгууллагад багшаар ажиллахдаа Монгол тууль, цуур, товшуур хөгжмийн урлагийг хөгжүүлэх туршилтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, үр хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх, зааж сургах талаар идэвхийлэн ажиллаж дотоодын 750 гаруй шавь бэлтгэсэн.

НӨУЁБ-тай хамтран ажиллаж Төрийн тахилгат хайрхан болон орон нутгийн овоо тахилгад тууль хайлан биечлэн оролцож байгаль дэлхийгээ аргадах ёс заншлаа түгээн дэлгэрүүлэх үйл ажиллагаанд тасралтгүй оролцож ирсэн.

Н.Дамдиндорж нь ажиллах хугацаандаа урианхай түмний тууль цуур хошин яриа зэрэг язгуур урлагийг шавь нартай хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх ажлыг харамгүй хийж яваа Монгол улсын шилдэг өвлөн уламжлагч юм.

Тэрээр Монголын пеонор сурагчдын улсын уралдаанаас “Мөнгөн медаль” /1982 он/, Ардын язгуур урлагийн наадмаас “Хүрэл медаль” /1983 он/, Ардын хувьсгалын 70 жилийн ой угтсан Ардын урлагийн их наадмаас “Тусгай шагнал” /1991 он/, Монгол туургатны анхдугаар их наадмаас “Залуу туульч” /1991 он/, Монгол

туургатны дуу хуурын их наадмаас “Тусгай шагнал” /1992 он/, “Ардын авьяастан-95” урлагийн их наадмаас “Мөнгөн медаль” /1995 он/, Бүх ард түмний урлагийн их наадмаас “Хүрэл медаль” /1998 он/, Ардын хувьсгалын 80 жил, аймаг байгуулагдсаны 70 жилийн ой угтан зохион байгуулсан Бүх ард түмний наадмаас “Тусгай шагнал” /2001 он/, МУЗГ-аас хэрэгжүүлсэн Ардын урлагийн их наадмаас “Мөнгөн медаль” /2005 он/, Алтайн Урианхайн 5-р их наадмаас Туулийн төрөлд “Хүрэл медаль” /2009 он/, Алтайн Урианхайн 5-р их наадмаас Магтаалийн төрөлд “Хүрэл медаль” /2009 он/, Ойрад Монголын их хөгсүү наадмаас “Галдан бошигт хаан медаль” /2010 он/, Ардын урлагийн их наадмаас “Хүрэл од” /2011 он/, “Нүүдэлчин Монгол-2012” соёлын биет бус өвийн их наадамд Хоёрдугаар байр /2012 он/, Монгол Туульчдын Урын Сан улсын үзлэгийн “Тусгай шагнал” /2012 он/, Алтайн Урианхайн урлагийн их наадмаас “Мөнгөн медаль” /2012 он/, Урианхай түмний “Алтан хүрээ” их наадмаас “Алтан медаль” /2012 он/, “Төв азийн тууль-2013” олон улсын симпозиум-их наадмаас “Төрийн титэмт туульч” /2013 он/, Монгол Улсын төрийн соёрхолт туульч Б.Авирмэдийн нэрэмжит “Монгол тууль” улсын анхдугаар наадмаас “Тэргүүн байр” /2015 он/, “Ойрад Түмэн” язгуур урлагийн олон улсын их наадмаас “Алтан медаль” /2016 он/, Цуурын олон улсын симпозиум-их наадмаас “Тусгай шагнал” /2016 он/, “Нүүдэлчин Монгол-2018” соёлын биет бус өвийн их наадмаас Хамгийн олон шавь сургасан өвлөн уламжлагч шагнал /2018 он/, Туулийн олон улсын 3-р наадмаас “Шилдэг тууль сургагч багш” /2022 он/, “Нүүдэлчин Монгол-2022” соёлын биет бус өвийн их наадамд Хоёрдугаар байр /2022 он/, “Жангар” Монгол туургатны туулийн наадамд Дуут нуур хамтлаг 3-р байр /2023 он/, “Нүүдэлчин” Дэлхийн соёлын фестивалв”- Дэд байр /2025 он/ эзэлсэн амжилттай юм.

Багш Н.Дамдиндорж 1999 онд МУСГЗ Хишигт гуайн найруулсан “Хүннүгийн модон цуур” баримтат кинонд цуурын төрлөөр 2013 онд Баярын найруулсан “Алтайн эзний дуудлага” 2 ангит баримтат кинонд тууль хайлж 2012 он “ Уулс туульсын орон” DVD гаргасан түүний уран бүтээл нь сонин сэтгүүл телевизээр байнга цацагдаж байгаа билээ. Алтайн урианхайн түүх соёлоос ард түмэн хойч үедээ өвлүүлж яваа манай сумын тэргүүний ардын авьяастны нэг юм.

Н.Дамдиндорж нь 2025 онд одоогийн байдлаар 15 гаруй хүүхдэд тууль цуур товшуур хөгжим зааж байна.Тэрээр монгол тууль,цуурын урлагийг Дэлхийн соёлын байгууллага ЮНЕСКО–д бүртгүүлэхэд язгуур өвийн талаас нь их хувь нэмрээ оруулж урианхайн их өв соёлыг хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх ажлыг гардан хийж байгаа соёлын биет бус өвийг өвлөн уламжлагч нэг билээ.

Монгол Улсын Төрийн Соёрхолт туульч Б.Авирмэдийн нэрэмжит "Монгол тууль" улсын анхдугаар наадамд амжилттай оролцож тэргүүн байр эзэлж энэ цагийн тэргүүн туульч гэдгээ нотолсноос хойш энэхүү өөрөө нэг ч удаа оролцоогүй бөгөөд үргэлж шавь нараа оролцуулж байсан түүхтэй.

Н.Дамдиндорж нь боловсролын байгууллагад 35 жил үр бүтээлтэй ажиллаж өөрийн авьяас чадвараа дайчлан Алтайн Урианхайн соёл өв тууль, цуурыг өвлүүлэн үлдээж олон шавь төрүүлж нутаг усныхаа нэр төрийг өндөрт өргөж яваа манай аймгийн шилдэг өвлөн уламжлагч юм.

Н.Дамдиндорж нь бага ангийн багшийн ажил хийхийн сацуу Монгол туулийн язгуур уламжлалыг дэлхийн сонорт хүргэж чадсан эгэл хүмүүн ба ард түмний дунд нэр хүндтэй төлөв даруу зан харьцаатай, ажилч, хичээнгүй шилдэг өвлөн уламжлагч юм. Тэрээр ардын язгуур урлаг болох Монгол туулийг хөгжүүлэх, залуу хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх, дэлхий дахинаа сурталчлах үйлсэд олон жил үр бүтээлтэй зүтгэж, гадаад болон дотооддоо олон арван шавь төрүүлэн, үндэсний болон олон улсын хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн Ховд аймгийн бахархалт өвлөн уламжлагч юм.

ХОВД АЙМГИЙН СОЁЛ, УРЛАГ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ,
ЗАЛУУЧУУДЫН ГАЗРЫН ДАРГА М.ПҮРЭВХҮҮ

2.2.2. Өвлөн уламжлагчийн иргэний үнэмлэхний хуулбар;

2.2.3. Албан байгууллагын тодорхойлолт эсхүл болон харьяалах баг, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

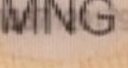
 МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭНИЙ ҮНЭМЛЭХ
CITIZEN IDENTITY CARD OF MONGOLIA

 Овог Family name
Хорхон
Khorkhon
Эцэг/эх/-ийн нэр Surname
Нацаг
Natsag
Нэр Given name
ДАМДИНДОРЖ
DAMDINDORJ
Хүйс Sex
Эрэгтэй / Male
Төрсөн он, сар, өдөр
Date of birth
1967/12/01
Регистрийн дугаар Registration number
ПД67120179 / PD67120179

 Олгосон байгууллага Issuing authority
Улсын Бүртгэлийн Ерөнхий Газар
The General Authority for State Registration

 Олгосон он, сар, өдөр Date of issue
2012/11/01
Хүчинтэй хугацаа Date of expiry
0000/00/00
Хаяг Address
Ховд, Дуут, 4-р баг, Босго,

**ХОВД АЙМАГ
СОЁЛ, УРЛАГ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ,
ЗАЛУУЧУУДЫН ГАЗАР**

84140 Ховд, Жаргалант сум, Ховд аймаг

Утас: 70432508

E-mail: Khovd@kho.moc.gov.mn.

2025 12.25 № 277
танай _____ -ны № _____ -т

**ХОВД АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГА
М.АМАРСАНАА ТАНАА**

Засгийн газрын 2018 оны 354 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Соёлын биет бус өвийг үндэсний болон дэлхийн хэмжээнд сурталчлан алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн шагнал олгох тухай журам”-ын шаардлага хангаж буй Дуут сумын өвлөн уламжлагч Нацагийн Дамдиндоржийг Ховд аймгийн Соёл, урлаг, аялал жуулчлал, залуучуудын газраас тодорхойлж байна.

Уг тодорхойлолтыг зохих газарт уламжлаж өгнө үү.

Хавсралт хуудастай

ДАРГА

М.ПҮРЭВХҮҮ

ХОВД АЙМАГ
ДУУТ СУМЫН ЗАСАГ ДАРГА

84200 Босго, Дуут сум, Ховд аймаг

E-mail: duutsum@khovd.gov.mn

2025. 12. 24 № 1/225
танай _____-ны № _____ т

ХОВД АЙМГИЙН СОЁЛ
УРЛАГИЙН ГАЗАРТ

Засгийн газрын 2018 оны 354 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Соёлын биет бус өвийг алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн урамшуулал олгох тухай журам”-ын шаардлага хангаж буй Дуут сумын иргэн Монгол Улсын Төрийн батламжит туульч, Монгол улсын шилдэг өвлөн уламжлагч, цуурч, туульч Нацагийн Дамдиндоржид мөнгөн урамшуулал олгуулах хүсэлтийг уламжилж байна.

Шийдвэрлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ үү.

Д.БАТСҮХ

ХОВД АЙМАГ
ДУУТ СУМ
БОСГО БАГИЙН ЗАСАГ ДАРГА

84203 Босго, Босго баг, Дуут сум

2025.12.24 № 58
танай _____-ны № _____ т

ДУУТ СУМЫН ЗАСАГ ДАРГЫН
ТАМГЫН ГАЗАРТ

Засгийн газрын 2018 оны 354 тогтоолоор батлагдсан соёлын биет бус өвийг алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн урамшуулал олгох журмын шаардлага хангаж буй Босго багийн иргэн Монгол улсын төрийн батламжит туульч, монгол улсын өвлөн уламжлагч туульч, цуурч Нацагийн Дамдиндоржийн мөнгөн урамшуулал олгох хүсэлтийг уламжилж байна.

Хүсэлтийг холбогдох газарт уламжилж өгнө үү.

ЗАСАГ ДАРГА З. Баярсайхан З. БАЯРСАЙХАН

2.2.4. Соёлын биет бус өвийг үндэсний болон дэлхийн хэмжээнд сурталчлан алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр хийж гүйцэтгэсэн ажлыг гэрчлэх баримт бичиг, гэрэл зураг, дүрс бичлэг, бусад зүйл;

2.1.1. Үндэсний болон олон улсын хэмжээнд зохион байгуулагдсан уралдаан, тэмцээнд амжилт гаргасан;

1. Монголын пеонор сурагчдын улсын уралдаанаас “Мөнгөн медаль” /1982 он/
2. Ардын язгуур урлагийн наадмаас “Хүрэл медаль” /1983 он/
3. Ардын хувьсгалын 70 жилийн ой угтсан Ардын урлагийн их наадмаас “Тусгай шагнал” /1991 он/
4. Монгол туургатны анхдугаар их наадмаас “Залуу туульч” /1991 он/
5. Монгол туургатны дуу хуурын их наадмаас “Тусгай шагнал” /1992 он/
6. “Ардын авьяастан-95” урлагийн их наадмаас “Мөнгөн медаль” /1995 он/
7. Бүх ард түмний урлагийн их наадмаас “Хүрэл медаль” /1998 он/
8. Ардын хувьсгалын 80 жил, аймаг байгуулагдсаны 70 жилийн ой угтан зохион байгуулсан Бүх ард түмний наадмаас “Тусгай шагнал” /2001 он/
9. МУЗГ-аас хэрэгжүүлсэн Ардын урлагийн их наадмаас “Мөнгөн медаль” /2005 он/
10. Алтайн Урианхайн 5-р их наадмаас Туулийн төрөлд “Хүрэл медаль” /2009 он/
11. Алтайн Урианхайн 5-р их наадмаас Магтаалийн төрөлд “Хүрэл медаль” /2009 он/
12. Ойрад Монголын их хөгсүү наадмаас “Галдан бошигт хаан медаль” /2010 он/
13. Ардын урлагийн их наадмаас “Хүрэл од” /2011 он/
14. “Нүүдэлчин Монгол-2012” соёлын биет бус өвийн их наадамд Хоёрдугаар байр /2012 он/
15. Монгол Туульчдын Урын Сан улсын үзлэгийн “Тусгай шагнал” /2012 он/
16. Алтайн Урианхайн урлагийн их наадмаас “Мөнгөн медаль” /2012 он/
17. Урианхай түмний “Алтан хүрээ” их наадмаас “Алтан медаль” /2012 он/
18. “Төв азийн тууль-2013” олон улсын симпозиум-их наадмаас “Төрийн титэмт туульч” /2013 он/
19. Монгол Улсын төрийн соёрхолт туульч Б.Авирмэдийн нэрэмжит “Монгол тууль” улсын анхдугаар наадмаас “Тэргүүн байр” /2015 он/
20. “Ойрад Түмэн” язгуур урлагийн олон улсын их наадмаас “Алтан медаль” /2016 он/
21. Цуурын олон улсын симпозиум-их наадмаас “Тусгай шагнал” /2016 он/
22. “Нүүдэлчин Монгол-2018” соёлын биет бус өвийн их наадмаас Хамгийн олон шавь сургасан өвлөн уламжлагч шагнал /2018 он/
23. Туулийн олон улсын 3-р наадмаас “Шилдэг тууль сургагч багш” /2022 он/
24. “Нүүдэлчин Монгол-2022” соёлын биет бус өвийн их наадамд Хоёрдугаар байр /2022 он/
25. “Нүүдэлчин” дэлхийн соёлын фестивалд Хоёрдугаар байр /2025 он/

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Дугаар .1-2010/1386

Хүндэт *Н.Дамдиндорж* Таныг

Боловсролын салбарыг хөгжүүлэх үйлсэд оруулсан хувь нэмрийг тань үнэлж Монгол Улсын Засгийн Газрын шагнал "БОЛОВСРОЛЫН ТЭРГҮҮНИЙ АЖИЛТАН" тэмдгээр шагнаж үнэмлэх олгов.

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ САЙД

Б.ОТГОНБАЯР

2010 оны 09-р сарын 02-ны өдөр
УЛААНБААТАР ХОТ

Scanned with CamScanner

Дугаар .8976

Хүндэт *Н.Дамдиндорж* Таныг

Соёл урлагийг хөгжүүлэх үйл хэрэгт оруулсан хувь нэмрийг тань үнэлж Монгол Улсын Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны хамт **"ЖУУХ БИЧИГ"** -ээр шагнаж үнэмлэх олгов.

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ САЙД *Басал*
Н.БСЛОРМАА

2008 оны 07 сарын 22-ны өдөр
Улаанбаатар хот

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

СОЁЛЫН ЯАМ

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
СОЁЛ, УРЛАГИЙН ГАЗАР

УРИЛГА

Эрхэм хүндэт

...*Н. Дамдиндорж*.....
Таныг

"Төв Азийн тууль" III симпозиумын
хүрээнд зохион байгуулагдаж буй эрдэм
шинжилгээний хурал, "Монгол тууль оршихуй"
тоглолтод хүрэлцэн ирэхийг урьж байна.

2022

УЛААНБААТАР

Хэзээ: 2022 оны 12-р сарын 20-ны өдөр 10:00 цагт

Хаана: Чингис хаан үндэсний музейн 9 давхар,
"Хүндэтгэлийн өргөө"

ДЭМЖИГЧ
БАЙГУУЛААГУУД:

Өргөмжлөл

Эрхэм Н.Дамдиндорж Танаа

“Монгол туулийн уламжлалыг хадгалж хамгаалах, сэргээн амилуулах нь”
төслийн үйл ажиллагаанд амжилттай оролцож
Монгол туулийн оршин тогтнох чадварыг баталгаажуулахад үнэтэй хувь нэмэр
оруулсаныг тань үнэлэн “Өргөмжлөл” өргөн барив.

2015 он
Улаанбаатар хот

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

ӨРГӨМЖЛӨЛ

Хүндэт **Н.Дамдиндорж** танаа

Монгол Улсын Төрийн соёрхолт туульч
Баатарын Авирмэдийн нэрэмжит
"Монгол тууль" наадамд амжилттай оролцож
ТЭРГҮҮН байр эзэлсэнд талархал илэрхийлж,
өргөмжлөл олгов.

Өвөг дээдсийнхээ бүтээн туурвисан монгол
тууль хайлах урлагийг хойч үедээ өвлүүлэн
уламжлуулах эрхэм үйлсэд өндөр амжилт
гаргахыг хүсэн ерөөе.

Болговсрол, Соёл, Шинжлэх
урлагын сайд

Д. Гантөмөр

Хувд аймгийн Засаг дарга

Ц.Ховд-роздин

2015 оны 06 дугаар сарын 30

ХҮНДЭТ ӨРГӨМЖЛӨЛ

Эрхэм хүндэт Н.Дамчигдорж Танаа

Жаргал эдэлнэ гэдэг агуу их хувь ерөөл.
Харин бусдад жаргал эдлүүлэх боломж гэдэг
бол тэр их ерөөлөөс ч илүү юм.

Бекон

Багш хүний эрхэм дээд чанарыг эзэмшин, хvvхэд, багачуудын хүмүүжил, эрдэм, ухааны төлөө оюунаа чилээн, хүч хөдөлмөрөө зориулан, Монгол улсын боловсролын хөгжил, ҮЭ-ийн хүч, эв нэгдлийг бэхжүүлэн, хөдөлмөрийн хүний эрх ашиг сонирхлыг хамгаалах үйл хэрэгт таны оруулсан хувь нэмрийг үнэлж, Монголын Багш нарын өдрийг тохиолдуулан Монголын Боловсрол, Шинжлэх Ухааны ҮЭ-ийн Холбооны "ХҮНДЭТ ӨРГӨМЖЛӨЛ"-өөр шагнав.

МБШУ-ны ҮЭ-ийн
Холбооны дарга

М. Батзориг Ж.БАТЗОРИГ

2012 оны 02-р сарын 09-ны өдөр
Улаанбаатар хот

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

ӨРГӨМЖЛӨЛ

Хүндэт *Н. Дэлгэндорж* наанаа

“Алтайн Урианхайн урлаг соёл,
спортын III наадам”-дэр
зохиогдсон Урианхай үндэстний
“Тууль магтаал”-ийн тэмцээнд
амжилттай оролцож **2 дугаар байр**
эзэлсэн тул Засаг даргын **Өргөмжлөл**
хадгалуулан, **“Мөнгөн медаль”**,
мөнгөн шагналаар шагнагч дурсгав.

ЗАСАГ ДАРГА

Б.ЦЭРЭНДОРЖ

НААДМЫН КОМИСС

2007.06.16

Шар тохой

ӨРГӨМЖЛӨЛ

Хүндэтгэж... *Н. Дамдиндорж* ...Танаа

"МОНГОЛ ТУУЛЬЧДЫН УРЫН САН" улсын үзлэгт шалгаран оролцож, соёлын бусад бусад өвийн хосгүй үнэт бүтээл болох Монгол туулийг өвлөн хамгаалах, сэргээн хөгжүүлэх үйлэт үнэтэй хувь нэмэр оруулсныг тань үнэлж өргөмжлөл олгох.

Эвсэж дээдсээс уламжлалтай өв соёл минь мөнхөд орших болтугай.

Соёл, Спорт,
Аялал Жуулчлалын Яам

ШУА-ийн
Хэл зохиолын хүрээлэн

Соёлын өвийн төв

Үндэсний музей

Улаанбаатар хот 2012.10.13

Scanned with CamScanner

Миний нутгийн шорооноос
Бурхан гарсан ё бүү өг.
Галдан Бошигт хаан

Ойрад Монголын "Их Хөгсүү"
ардын урлаг, соёлын анхдугаар

ИХ НААДАМ

Батламж

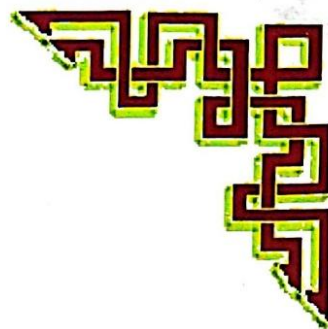
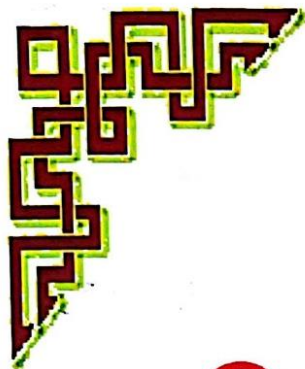
Эрхэм хүндэт . *Дамдиндорж* таныг
Монголын язгуур урлаг, язгуур хөгжим, язгуур бөх,
язгуур хэл соёл, угсаатны зүй, Ойрад түмний өв соёл,
ахуй амьдралыг Дэлхий нийтэд түгээн дэлгэрүүлэх,
хадгалан хамгаалах, эргэлтэнд оруулах, залуу хойч үедээ
өвлүүлэх үйлсэд үнэтэй хувь нэмэр оруулсаныг тань
үнэлж Ойрад Монголын "Их Хөгсүү" холбооны
тэргүүн шагнал **"ГАЛДАН БОШИГТ ХААН"**
медалиар шагнав.

*Ойрад түмний эв нэгдэл, зөв санаа, үнэн түүх,
язгуур бүхэн мандан бадраг.*

Ойрад Монголын "Их Хөгсүү" холбооны
Ерөнхийлөгч *Чингисийн Өнөртүвшин*

2010 оны 11 сарын 13-ны өдөр
Улаанбаатар хот

Scanned with CamScanner

Өргөмжлөл

Эрхэм хүндэт *Н. Дамдинсүрэн* танаа

Алтанцөгц суманд зохиогдсон Алтайн Урианхайн

5-р их наадамд... *малтайс* төрлөөр оролцож,

1...-р байр эзэлсэнд талархан **Өргөмжлөл**
хадгаллуулан, *алтан* медаль, мөнгөн
шагналаар шагнагч дурсгав.

Сайн үйлс дэлгэрэх болтугай.

Алтанцөгц сумын наадмын комисс

Scanned with CamScanner

Өргөмжлөл

Эрхэм хүндэт...*У. Дамдиндорж*...танаа

Алтанцөгц суманд зохиогдсон Алтайн Урианхайн

V-р их наадамд*тууль*.....

төрлөөр оролцож *З.*.....байр эзэлсэнд талархан

Өргөмжлөл хадгалуулан,.....*хурал*.....

медаль, мөнгөн шагналаар шагнаан дурсгав.

Сайн үйлс дэлгэрэх болтугай.

Алтанцөгц сумын наадмын комисс

ИТХурал

Засаг дарга

2009.09.12

Цагаантүнгэ

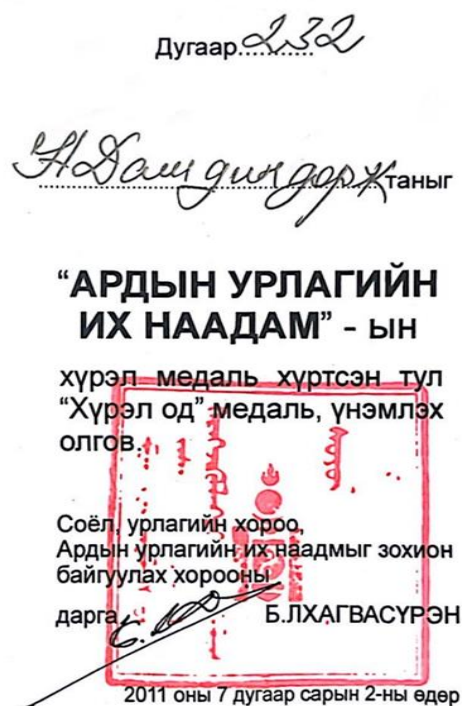
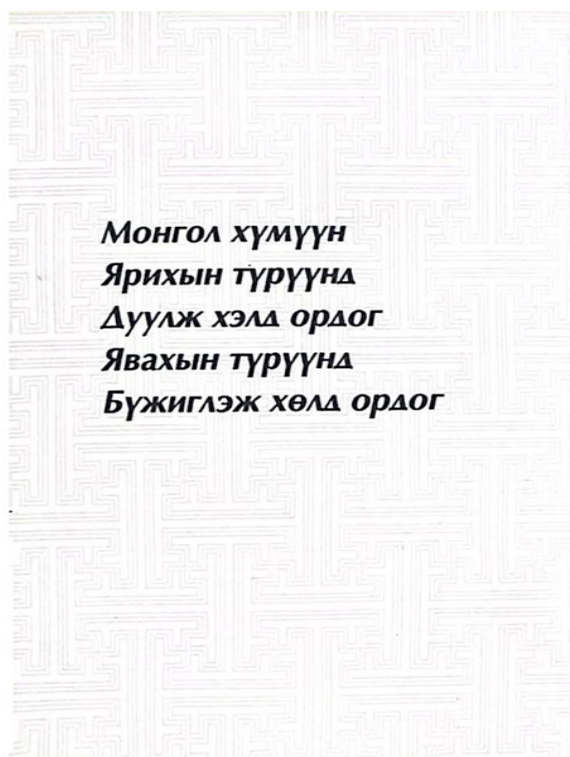
Урианхайн

холбоо

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

ДИПЛОМ

н. *Н. Дамдиндорж* танд

Ардын хувьсгалын 80 жил,
аймаг байгуулагдсаны 70 жилийн
ой угтан зохион байгуулсан бүх ард
түмний урлагийн их наадамд
авьяас чадвар ур ухаанаа дайчлан
амжилттай оролцсон тул аймгийн
Засаг даргын „Диплом,, олгов.

Шинэ зуун, шинэ мянган таны
уран бүтээлийн их амжилтын он
жилүүд байхын ерөөл дэвшүүлье.

Засаг дарга

Д. Галсандондог

Ховд хот

2001. 4. 8

ДУРСАМЖ

Эрхэм хүндэт *Н. Дамдиндорж* танаа

Монгол Улсын Засгийн газраас
хэрэгжүүлж буй “Ардын уламжлалт
урлагийг дэмжих Үндэсний хөтөлбөр” -
ийн хүрээнд Ховд аймагт зохион
байгуулсан Ардын язгуур урлагийн
наадамд амжилттай оролцсон тул
наадмын ДУРСАМЖ олгов.

ХОВД АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, СОЁЛЫН ГАЗАР
ЯПОН - МОНГОЛЫН ЗООКО НИЙГЭМЛЭГ
МОНГОЛ - ЯПОНЫ АНДЫН ХОЛБОО НИЙГЭМЛЭГ
ХОГЖИМТ ДРАМЫН ТЕАТР

2005 оны 10 сарын 25

Ховд хот

ДИПЛОМ

овогтой

Дамдиндорж

нь

Залуучуудын дунд жил бүр уламжлал

боломж явагчдаг урлагийн "Авьяастан-95"

тэмцээнд *хуульч урлагийн*

төрлөөр *2*-р байр эзэлсэн тул мөнгөн

шагнал,

Ховд аймгийн хүүхдийн төлөө
төвийн дипломоор шагнав.

ХОВД АЙМГИЙН ХҮҮХДИЙН ТӨЛӨӨ
ТӨВИЙН ДАРГА *[Signature]*

1995

... оны ... р сарын ...

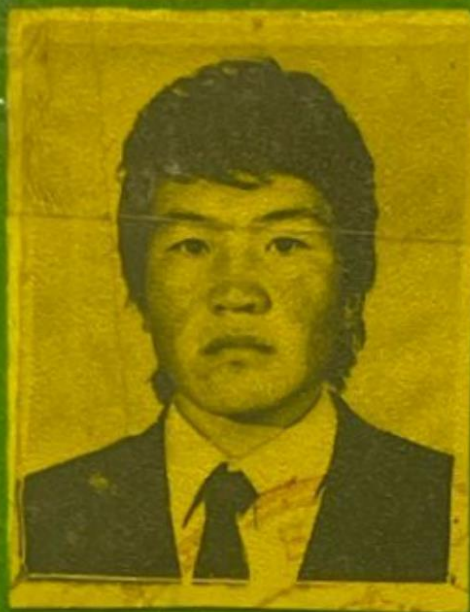
Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

УЛС, АЙМАГ, ХОТ
ХОВД
ОВОГ НАЦАГ
НЭР ДАМДИНДОРЖ.
МОНГОЛ ТУУРГАТНЫ
ДУУ ХУУРЫН
НААДАМ
ОРОЛЦОГЧ

Scanned with CamScanner

БҮТЭЭЛЧ
БАГШ

ГЭРЧИЛГЭЭ

ХҮНДЭТ *Н. Дамдиндорж* ТАНД.

МОНГОЛЫН БАГШ НАРЫН УЛАМШЛАЛТ ЗГ ДЭХ
САЙН СӨРИЙГ УГТАЖ, СӨРИЙН ХАРИУЦСАН
АЖИЛДАА ӨНДӨР АМЖИЛТ ГАРГАСНЫГ ТАНЬ
ҮНЭЛЖ ТАНЫ ЦААШДЫН АЖИЛ ХӨДӨЛМӨРТ ӨНДӨР
АМЖИЛТ, АМЬДРАЛД ТАНЬ САЙН САЙХАН БҮХНИЙГ
ХҮСЭН ЕРӨӨЖ "БҮТЭЭЛЧ БАГШ ГЭРЧИЛГЭЭ" ҮНЭ
БҮХИЙГ ЗҮГЛЭЭР ШАГНАВ.

ДУТ СУМЧН
В ЖИЛЭН СҮРГУУЛИЙН ЗАХИРГАА.

1998.02.01.
Босго.

Scanned with CamScanner

ҮНЭМЛЭХ

Нөхөр . . . *Начаг* . . . овогтой *Н. Дамдиндорж* д
МАХН-ын Төв Хорооны Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, БНМАУ-ын
Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн дарга Ю. Цэдэнбалын 1982 оны
54 дүгээр албан даалгаврыг хэрэгжүүлэх зорилгоор *Новд* . .
аймгийн төвд зохиогдсон . . . *Ардын Язгуур* . .
. . . *урлагийн* нарын уулзалт тоглолтонд
амжилттай дүн үзүүлсэн учир Ардын язгуур урлагийн *Нүрэл*
медалиар шагнав.

БНМАУ-ЫН
СОЁЛЫН ЯАМ

МЗЭ-ИЙН
ХОРОО

МУА-НЫ
ХОЛБОО

МХЗ-ЫН
ХОЛБОО

1983 он

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with Ca

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

2.1.2. Соёлын биет бус өвийг сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр дотоод, гадаадад зохион байгуулагдсан арга хэмжээнд идэвхтэй оролцсон;

1. 2008 онд Ховд аймгийн ЕБС-ийн 7-р сургуулийн 6-р ангийн 50 сурагчдад туулийн сургалт явуулсан.
2. 2009 онд Монголч эрдэмтэн Наранцацралттай хамтран Монгол туулийн судалгаа болон баримтат кинонд оролцсон.
3. 2010 онд Монгол Алтайн гэр өргөөн захирал Амелие Шенктэй хамтран тууль, цуурийн баримтат
4. 2010 онд Австирали улсын эрдэмтэн судлаач нарт Монгол Туулын гайхамшиг цуур хөгжимийн талаар сургалт орсон.
5. 2011 онд Монгол Алтайн гэр өргөөн захирал Амелие Шенкийн дэмжилэгтэйгээр “Уулс туульсийн орон цомог гаргасан.
6. 2012 онд Эрдэнэт хотод тууль хайлах ёс дэг сэдвээр илтгэл хэлэлцүүлсэн.
7. 2012 онд Японы эрдэмтэн Монгол судлаач ЛИ АННА
8. 2013 онд “Алтайн эзний дуудлага” хоёр ангит туулын баримтат кинонд оролцсон.
9. 2013 онд Булган сумын ЕБС-ийн сурагчдад туулийн сургалт хийсэн.
10. 2015 онд Ховд аймгийн ард иргэдэд “Наран хөвөн хаан” туулийг бүтэн хайлж Ховд телевизээр шууд дамжуулсан.
11. 2015 онд МУБИС-ийн судлаач, эрдэмтэн Отгонбаатарт туулийн талаар ярилцлага өгч хамтран ажилласан.
12. 2015 онд Улаанбаатар хотод Ховд аймгийг сурталчилах өдөрлөгт 15 шавьтайгаа хамтран Цуур хөгжмөө тоглон Алтайн магтаал хайлж оролцсон.
13. 2016 онд Үндэсний хүрээлэнд “Зул Алдархаан” туулийг хайлж МҮОНТ-ийн фондонд орсон.
14. 2018 онд МУИС-ийн Язгуур урлагийн ангид 2018-2019 онд Туулийн хичээл заасан.
15. 2021 онд Өвөр монголын судлаач Цагаан хүрэлцэн ирж Урианхай туулийн талаар судалгаа хийсэн.
16. 2021 онд АНУ-ын урлаг судлаач Rebekan Pruleckh-д Наран хөвөн хаан туулиа бичүүлж судалгаанд орсон.
17. 2023 оны 12-р дүгээр сарын 21,22 өдрүүдэд Говь алтай аймагт **“Жангар тууль”** наадамд оролцож өргөмжлөлт туульчаар шалгарлаа.

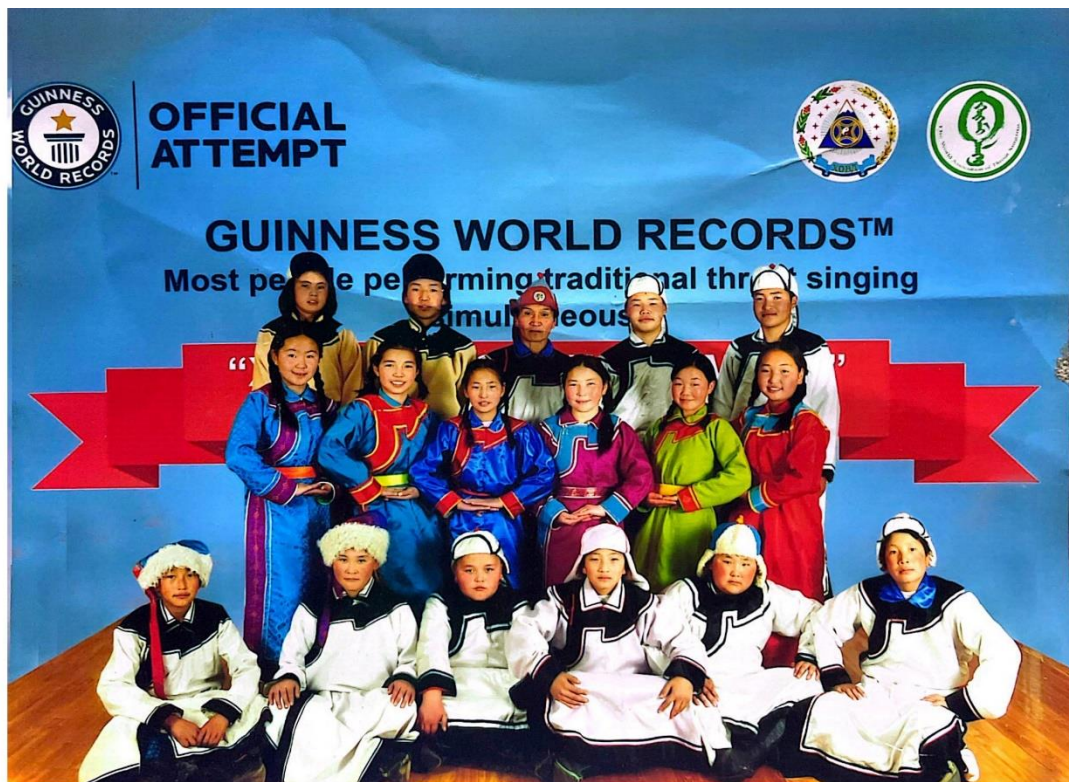
Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

1. Алтайн ластаа *Н.Сонгодорж, Д.Монхсүх, Б.Панузан*

2. Наранхуу саан тууль *Н.Далдиндорж /АБТМ/*

3. Буйсан шарын явдал *Д.Монхсүх /МЭБТМ/*

4. Тосгийн уриа, сархираа хоолой *Б.Панузан /МЭБТМ/*

5. Өнгөрсөй *Б.Панузан, Б.Монхрамсаа, У.Уранчимэг*

6. Уур аал *Б.Панузан, Б.Монхрамсаа, У.Уранчимэг*

7. Тусган тува *Б.Панузан /МЭБТМ/*

8. Чуурын аялгуу *Н.Далдиндорж /АБТМ/*

9. Зураа болон бөр *Б.Батмөнх /АТМ/*

10. Нүүдэл *Б.Батмөнх /АТМ/*

11. Дони атар *Б.Панузан /МЭБТМ/*

12. Мингил *Б.Панузан, Б.Монхрамсаа, У.Уранчимэг*

13. Соёр саргай *Н.Сонгодорж /МЭБТМ/*

14. Буухан зүйсэл ч ооногүй нутаг *Д.Монхсүх /МЭБТМ/*

15. Дөрвөн ойрагын уриа *Н.Сонгодорж /МЭБТМ/, Д.Монхсүх /МЭБТМ/*

Урлагийн найруулсан ахуйтайн дэглэм Б.Дундговьсүх /МЭБТМ/

Дууны найруулсан У.Уранчимэг /АБТМ/

Сэтгэгдлийн ахуй Н.Батмөнх

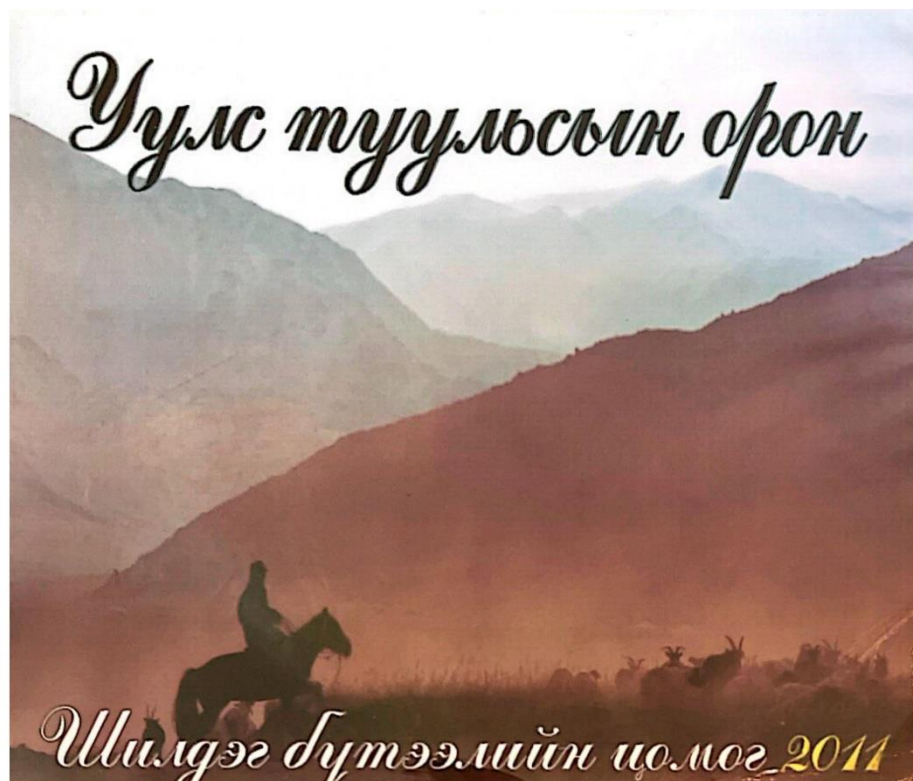
Мөрөн хуура Д.Монхсүх, Т.Амарсараа

TRstudio

Дууны найруулсан Н.Сонгодорж студиог бүтээв. Тогт хөт 2011.

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Яргуй-2012 наадмын мөнгөн медальт "Дуут нуур" хамтлаг

Яргуй -2012 наадмын тэргүүн байрын шагналт сурагчид

Scanned with CamScanner

Яргуй 2010 наадмын алтан медальт Дуут нуур хамтлаг

Ховдын хүүхдүүд 2011 Язгуур урлагийн наадмын алтан медальт
сурагч Н.Баасандорж Д.Батхүрэл

Scanned with CamScanner

p-

ЯЗГУУР УРЛАГИЙН
ДУГУЙЛАНГИЙН СУРАГЧИД

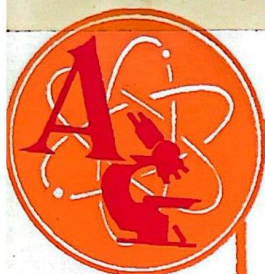

ЯРГУЙ - 93 ТУСГАЙШАГНАЛТ
Г. БАТСҮРЭН, ЯРГУЙ - 99 ХҮРЭЛ
МЕДАЛТ Т. МӨНХТӨР

Scanned with CamScanner

ЯЗГУУР УРЛАГИЙН ХАМТЛАГ

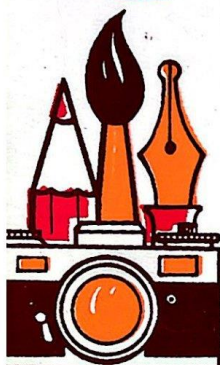

БАЯРЫН БИЧИГ

Дуут цуврын Язгуурчин

ХАМТ ОЛОНД

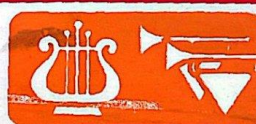
Хүүхдийн уламжлалт "Яргуй-96" хаврын баярт амжилттай бэлтгэн оролцож... р байр эзэлсэнд талархаж Ховд аймгийн Хүүхдийн төлөө төвийн баярын бичиг мөнгөн шагналаар шагнав.

ХОВД АЙМГИЙН ХҮҮХДИЙН
ТӨЛӨӨ ТӨВ

1996-03-14

Харгалант

1	Анх зүл	—	5 ^А	9	Гэрэлчулуун	—	5 ^А
2	Цэдэнхүү	—	6 ^А	10	Жавзанчулуун	—	5 ^А
3	Дарь-од	—	5 ^А	11	Чулуунцэцэг	—	5 ^А
4	Гансүлд	—	4 ^А	12	Сувд эрдэнэ	—	6 ^А
5	Наранбат	—	3 ^Б	13	Отгонцэцэг	—	4 ^А
6	Батболд	—	5 ^А	14	Түмэндөмбэрэл	—	5 ^А
7	Нямнасан	—	5 ^А	15	Ариун эрдэнэ	—	2 ^А
8	Уянга	—	4 ^А	16	Отгонхишиг	—	5 ^А

Сургуулийн захиргаа,

Scanned with CamScanner

Урианхайн "Алтан хүрээ" урлаг, спортын 7-р их наадам
2012 он Орхон аймаг

Scanned with CamScanner

Бүх ард түмний ардын урлагийн 5-р их наадам
2011он

Scanned with CamScanner

Ойрд монголын Их хөгсүү ардын урлаг анх дугаар их наадам
2010 он

Scanned with CamScanner

Улаан баатар хот Монгол туургатны дуу хуурын их наадам
1992 он

Scanned with CamScanner

- Ховд аймагт зохиогдсон “Соёлын өв уламжлагч хүүхдийн наадам”-д Дуут нуур язгуур урлагийн хамтлаг оролцож, мөнгөн медаль хүртлээ.

Scanned with CamScanner

- Икэлийн эгшиглэн наадамд сурагчид амжилттай оролцож сурагч О.Тэмүүжин гоцлол төрөлд оролцож хүүхдийн төлөө төвийн мөнгөн медаль хүртлээ

Scanned with CamScanner

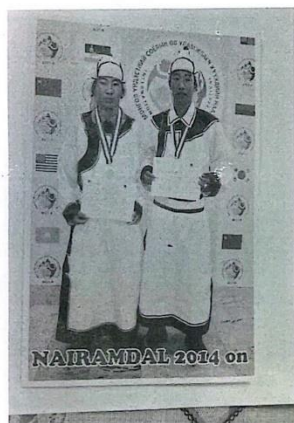
- Улаанбаатар хотод зохиогдсон “Монгол үндэстний соёлын өв уламжлагч хүүхдийн их наадам”-д Дуут нуур хамтлагийн сурагч Б.Лхагвацэрэн икэлийн төрлөөр оролцож, “Соёл урлагийн их сургуульд суралцах эрхийн бичиг”-ээр шагнагдлаа.

Scanned with CamScanner

Баруун бүсийн Даншиг наадам- Ховд аймагт зохион байгуулагдсан өв соёлын наадамд өв тээгч багш Н.Дамдиндорж, О.Төмөрбаатар нар тууль цуурын 20 сурагчийг амжилттай оролцууллаа.

Scanned with CamScanner

Ховд аймагт зохиогдсон Соёлын өв
уламжлагч хүүхдийн наадмаас тууль
цуурын төрлөөр шалгарсан “Дуут нуур”
хамтлагийн сурагч Д. Батхүрэл икэлийн
төрлөөр шалгарсан Б.Лхагвацэрэн нар
Олон улсын хүүхдийн найрамдал
зүсланд амрах эрхийн бичгээр
шагнагдаж 2014. 7 – р сард Олон улсын
хүүхдийн найрамдал зүсланд амраад
ирлээ.

Scanned with CamScanner

- Ховд аймагт зохиогдсон “Соёлын өв
уламжлагч хүүхдийн” наадмаас “Дуут
нуур” язгуур урлагийн цуурын хамтлаг
мөнгөн медаль хүртлээ

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

АРДЫН УРЛАГИЙН ИХ НААДАМД ХОВД АЙМАГ ХҮРЭЛ ЦОМ ХҮРТЭВ

Ардын урлагийн үндэсний их наадамд Ховд аймаг багаараа хүрэл цом хүртжээ. БСШУЯ-ны сайдын 2010 оны 299 дүгээр тушаалын дагуу ардын урлагийн их наадмын эцсийн үе шатыг сумдын

А.Балдандорж зэрэг урлагийн мастерууд урилгаар оролцож, Ардын урлагийн их наадмын "Алтан од" мөнгөн шагналаар шагнуулсан юм.

Тус уралдааны хоёр дахь шат буюу аймгийн

байрыг Ховд, Өмнө-Говь аймгууд эзэлж хүрэл цом хүртсэн ба наадмыг үзэж байсан хүмүүс, оролцогсод, шүүгчдийн бүрэлдэхүүнд ажилласан зарим хүмүүсийн хувьд ч ялгаагүй зарим зүйл дээр сэтгэл дундуур үлдсэн нь наадмын шүүлт шалгуур тийм ч шудрага шулуун болж чадаагүй явдал гэнэ. Тодруулбал ардын язгуур урлагийн талаасаа гойд үзүүлбэр үзүүлээгүй Төв аймгийнхан тэргүүн сууринд заларсанд эдгээр хүмүүс "мэл гайхаж, цэл хөхөрч" хоцорсон мэдээ сэлт чих дэлсэж байгаа юм. Алдар хүнд гэдэг зарим хүнийг хэнд ч дийлдэхгүй ааг омгийн эзэн болгодог

түвшинд хоёрдахийг аймгийн түвшинд, гурав дахь шатыг Монгол орны бүс нутгуудын түвшинд гэх мэтээр дөрвөн үе шаттайгаар зохион байгуулж, оролцогсодыг шалгаруулан шигшсээр, дөрөв дэх буюу эцсийн шатандаа бүсээс шалгарсан ардын авъястнууд, өв тээгчдийг хамруулсан үндэсний их наадмыг нийслэл хотноо явуулсан. Ардын урлагийн их наадмын эцсийн шатны шалгаруулалт буюу үндэсний их наадамд баруун бүсийн наадмаас шалгарсан Ховд аймгийн 18 ардын авъястан, найман хүний гар урлалын бүтээл оролцон, алтан од медаль хоёр, мөнгөн од медаль тав, хүрэл од медаль дөрвийг хүртэж, хоёр хүн тэргүүний ардын авъястан цол тэмдэгээр шагнуулж, аймаг багийн дүнгээрээ гуравдугаар байр эзлэн "Хүрэл цом" —ын эзэд боллоо.

Ардын урлагийн их наадамд манай аймгаас МУУГЗ Д.Цэрэндаваа, Ахмад настан МУСТА Хорлоо, МУСТА Хяамзайн Павзалдорж МУСТА

шалгаруулалтанд манай аймгын 17 сумын 250 гаруй ардын авъястан, 61 бүл, хоршоо, иргэний нийгмийн 150 гаруй гар урлалын бүтээл оролцож, 20 ардын авъястан, 23 гар урчуудын бүтээл шалгаран, Увс аймагт болсон бүсийн наадамд өрсөлдсөн ба тэндээс шалгарсан ардын авъястнууд улсад ийнхүү амжилт үзүүлсэн хэрэг.

Энд хачир болгон дуулгахад Ардын урлагийн үндэсний их наадмын тэргүүн байрыг Төв аймгийн ардын авъястнууд эзлэн алтан цом, дэд байрыг Баян-Өлгий, Хэнтий аймгийнхан эзэлж, мөнгөн

нэг гэмтэй. Монгол улсын Соёл урлагийн хорооны дарга, Ардын уран зохиолч Бавуугийн Лхагвасүрэн хэдэн жилийн өмнөөс өөрийн хүүг Болор цомын эзэн болгох гэж, шүүгчидэд нь шаралхаж, нэг үзэж, гоморхож нэг үзэж, бас аархаж нэг үзсээр цом тэврүүлж санаа нь амарсан бол одоо суудал сэнтийгээ ашиглан өөрийн аймгийг Алтан цом тэврүүлэх "лобби"-гоо илүү цэвэрхэн амжилттай гүйцэтгэв бололтой. Гэлээ ч маапаантай бүхнийг хожим нь цаг хугацаа шүүн тунгаадаг хойно доо.

Г.Мөнх

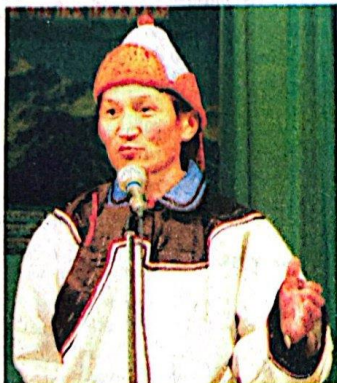
С.Алтансүрэн

Scanned with CamScanner

УРИАНХАЙН "АЛТАН ХҮРЭЭ" УРЛАГ, СПОРТЫН VII ИХ НААДАМ

Түрүүч нь IV нүүрт

Ховд аймгийн Дуут сумын харьяат Нацагийн ДАМДИН-ДОРЖ:

Урианхайн соёл урлагийн их наадамд оролцож байгаадаа сэтгэл өндөр байна. Урианхайн Их наадамд би тав дахь удаагаа оролцож байгаа нь энэ. Илтгэлийн уралдаанд "Урианхайн тууль хайлах ёс заншил" сэдвээр илтгэл тавилаа. Энэ удаагийн наадамд олон газраас Урианхай угсаа гаралтай авьяастнууд цугласан нь онцлог байлаа. Би нутагтаа багшлахын зэрэгцээ дугуйлан хичээлдүүлдэг.

Бий биелгээний хэсгээс...

Алтайн магтаал, тууль хайлахыг хүүхдүүдэд зааж сургаж байна. Мөн цуур, ихэл хөгжим тоглож сурах техник зааж байгаа.

Д.ХОРХОЙ (68 настай):

Би Хэнтий аймгаас хуурын

төрлөөр ирж энэ наадамд оролцсондоо маш баяртай байна. Нэг шавьтайгаа ирсэн. 18 настайгаасаа хуур тоглож сурсан. Одоо 50 жил хуур тоглож байна. Ах нь Урианхай сурын аймгийн мэргэн цолтой. Хэнтий аймгийн Урианхай сурын харвааны тэргүүн. Энэ завшааныг ашиглаад Эрдэнэтчүүдэдээ Урианхайн ард түмэндээ баярын мэнд хүргэе.

Ийнхүү Монголын түүхэнд Урианхайчуудыг Хүннүгийн дараах Сяньбийн үеэс гаралтай гэж үздэг. Хожим тэд Хэнтий, Ховсгол, Алтайн уулсаар тархан суурьшсан түүхтэй. Эл угсаатны 7-р Их наадам Урианхайн түүх, ов соёл, ёс заншилыг сэргээсэн Эрдэнэтийн түүхэнд бичиглэх үйл явдал болж өндөрлөлөө.

Тоглолтын цаг ойртлоо

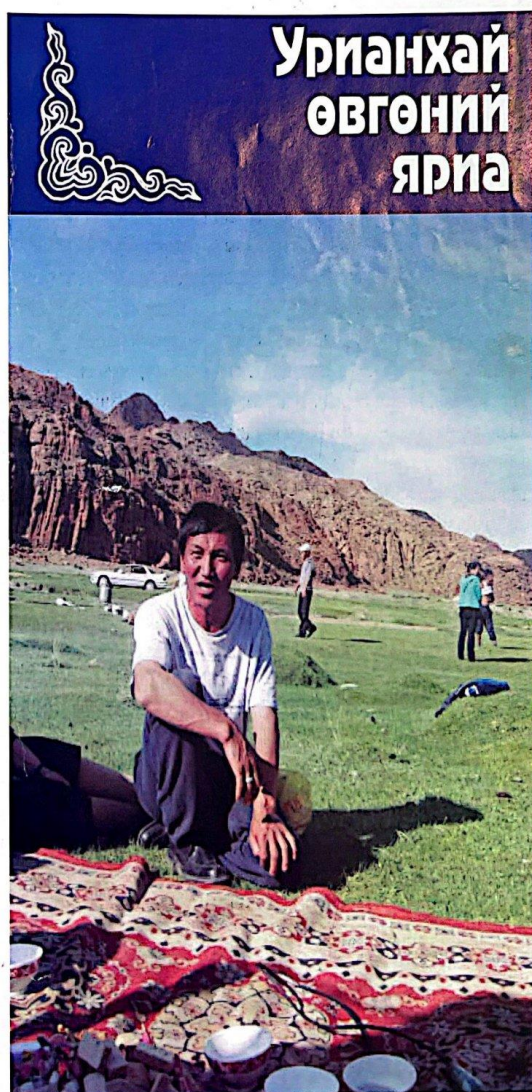
Scanned with CamScanner

АЛТАН ГАДАСАА ГЭЖ...

Тээр жил манайх Хөх бэлмирийн золд намаржиж байвч. Нэг их манан татаж байсан өрүүн муу буурал морио унаж, цахиур буузаа үүрээд зэрээсээ мордов. Тэгтэл зазар өндөрсөөд байх шиг болоод байна. Буузаад халматал Бүрзэтэй хайрхана орой дээр зарч очив. Толхойн орой дээрээс халуун төөнөөд наранд өөртөж байгаан тэрийм байлзүй. Гэнэт бяцхан монголор цагаан юман зарч ирээд миний хажууд буузаад гомроос нь урт халартай, хоёр нозоон нүдтэй, өндөөр шар хүмүүн бүүж "Ирас түй" зээд миний зараас атгаж, нагад Алтан загас зүүж өгөв. Хээр загаа зэнэт Алтан загас авсан хүмүүн нагад өгөх юман олгсонгүй муу мориняхоо чөдрийг өгч сгов. Тэгсэн "Дараас дүрийг" зээд нөгөө цагаан юмандга сууж аваад хийбаад яваад өгөв. Сүүлдий сонсохнээ нөгөө нисгэгч Газарин эгдэг хүмүүн байсан байлуу. Газарин Бүрзэтэй уулын орой дээр буузаад явдгийм байвч хөвд. Нөгөө нагад өгсөн Алтан засаарий манай дүрсгүй хөвд морь арзамжаад байтал одоо мухар сөөм болж одсон манай зэрийн авдрын ёроолд одоо байна л хөвүүд.

Хөвд аймгийн Дүүт сүмэн сүрзүүлийн
бага ангийн багш Н. Дамдиндорж

Иклээ татаж бийгээ биелдэг

Дуут сум нь “иклээ татаж бийгээ биелдэг товшуураа барьж туульсаа хайлдаг” авъяаслаг урианхай түмний өлгий нутаг билээ. Өвөг дээдсийнхээ язгуур урлагийн алтан хөмрөгөөс өвлөн хөгжүүлж буй авъяаслаг хүүхдүүд тус сургуульд олон. Аймгийн хүүхдийн урлагийн “Яргуй” наадмын Мөнгөн медальт сурагч Б.Загджав, хүрэл медальт Мөнхтөр, Тусгай шагналт Д.Алтансүх, Г.Батсүрэн нар энэ д сургуулиас төрөн гарсан билээ. Япон- Монголын хүүхдийн ардын язгуур урлагийн их наадамд Т.Мөнхтөр туулийн төрлөөр тэргүүн байр эзэлж, “Яргуй-2002” наадамд Б.Загджав цоорын төрлөөр тэргүүн байр эзлэж Улаанбаатар хотноо болох хүүхдийн язгуур урлагийн их наадамд оролцох

эрхийн бичгээр шагнагдсан амжилтаар төрөлх сургуулийнхаа 60 жилийн ойд бэлэг барилаа.

Дуу хөгжмийн багш ардын авьяастан Н.Дамдиндорж шавь Т.Мөнхтөрийн хамт

Scanned with CamScanner

2.1.3. Өөрийн санаачилгаар соёлын биет бус өвийг сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр дотоод, гадаадад арга хэмжээ зохион байгуулсан;

1. Ховд аймгийн Дуут сумын 6-11 дүгээр ангийн 20 н сурагчид туулийн сургалт 1992-2003 он хүртэл явуулсан.
2. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 6-11 дүгээр ангийн 25 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2004-2008 онд/
3. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан./2012-2013 онд/
4. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2014-2018 онд/
5. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 22 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2018-2019 онд/
6. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2020-2023 онд/
7. Булган сумын ЕБС-ийн 9а ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2013 онд/
8. Ховд аймгийн Жаргалант сумын 7 дугаар сургуулийн 6 дугаар ангийн 50 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2008 онд/
9. Ховд их суургуулийн язгуур урлагийн ангийн 25 оюутанд туулийн хичээл заасан. /2018-2019 онд/
10. Эрдэнэт хотод тууль хайлах ёс дэгийн тухай илтгэл тавьсан. /2012 онд/
11. Ховд бахархалын өргөөнд Наран хөвөн хаан тууль хайлсан. /2015 онд/
12. Ховд Төгөлдөр студид Наран хөвөн хаан туулийн бичлэг өгч Уулс туульсын орон цомог гаргасан. /2011 онд/
13. Алтайн эзний дуудлага 2 ангит баримтат кинонд тууль хайлж оролцсон. /2013 онд/
14. Үндэсний хүрээлэнд МҮОН телевизийн Тууль хайлах цаг нэвтэрүүлэгт “Зул алдар” хаан тууль хайлан оролцсон. /2016 онд/
15. Тууль цуурын судлаач Монгол алтай гэр өргөөн захирал Амелие Шенктэй хамтран ажилласан. /2010 онд/
16. МҮОН-ийн телевизэд Битүүлэх ёс заншлын үед Алтай магтаал хайлж бичлэг хийлгэсэн. /2022 онд/
17. Өвөр монголын тууль судлаач Б.Цагаантай туулийн судалгааны ажилд хамтарч ажилласан. /2021 онд/
18. МУБИС-ийн урлаг судлаач багш Отгонбаатартай туулийн сургалтын талаар хамтарч ажилласан. /2015 онд/
19. Ховд телевизэд цагаан сарын шиний нэгэнд тууль хайлж бичлэг хийлгэсэн. /2021 онд/
20. Мөнххайрхан суманд болсон МҮОН -ийн телевизийн 4 бэрх нэвтрүүлэгт Дуут сумын багийн хамт олныг удирдаж нийт 5 өдөр амжилттай оролцож ирсэн. /1997 онд/

21. АНУ-ын сургагч багш Noah Peden-тэй хамтарч ЕБС-ийн дунд ангийн сурагчдад мэндлэх хүндлэх ёс, ёс заншлын талаар хамтарч сургалтыг 2 удаа явуулсан.
/2015 онд/
22. МҮОН -ийн телевизийн сэтгүүлч зураглаач Ш.Ёолктой хамтарч Ховд аймгийн Дуут сумын Цагаанбургас багийн аймгийн аварга малчин З.Хасгаагын гэрт шинийн 1,2 нд хоёр өдөр тууль хайлж бичлэг хийлгэв.
23. Байгаль дэлхий уул усаа аргадах ёс заншил сэргэж байгаатай холбоотой орон нутгийн их бага овоо тахилга бүрт биечлэн очиж тууль хайлан оролцсон. /1990-2023 он хүртэл/
24. Төрийн тахилгат Алтай таван богд /2012 онд/, Алтан хөхий /2023 онд/ хайрхануудыг тахих тайлгад биечлэн оролцож алтай магтаал, тууль хайлсан.
25. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 6-11 дүгээр ангийн сурагчдад цуурын сургалт явуулсан.
26. Ховд аймгийн Дуут сум, Мөнххайрхан сум, Ховд сум, Эрдэнэбүрэн сум, Баян-өлгий аймгийн Дэлүүн сум, Булган сумдад өв соёлыг харуулсан бие даасан тоглолтуудыг тус тус тавьсан. /2003,2004,2005 онуудад/
27. Дуут сумын ЕБС-д багш О.Төмөрбаатартай хамтран 50ш товшуур хөгжим хийлгэж хүлээлгэн өгөв. /2014 онд/
28. Дуут сумын ЕБС-ийн 30 сурагчдад хөөмий зааж Монгол хөөмийн урлагийг Гиннесийн номонд бичүүлэх түүхэн үйл явдалд шавь нартайгаа оролцсон. /2019 онд/
29. Улаанбаатар хотод болсон Нүүдэлчин Монгол-2022,2023 наадамд Алтайн урианхайн тууль сурталчлах үйл ажиллагаанд биечлэн амжилттай оролцож багаараа 2-р байранд орсон.

Яргуй-2012 наадмын мөнгөн медальт "Дуут нуур" хамтлаг

Яргуй -2012 наадмын тэргүүн байрын шагналт сурагчид

Scanned with CamScanner

Яргуй 2010 наадмын алтан медальт Дуут нуур хамтлаг

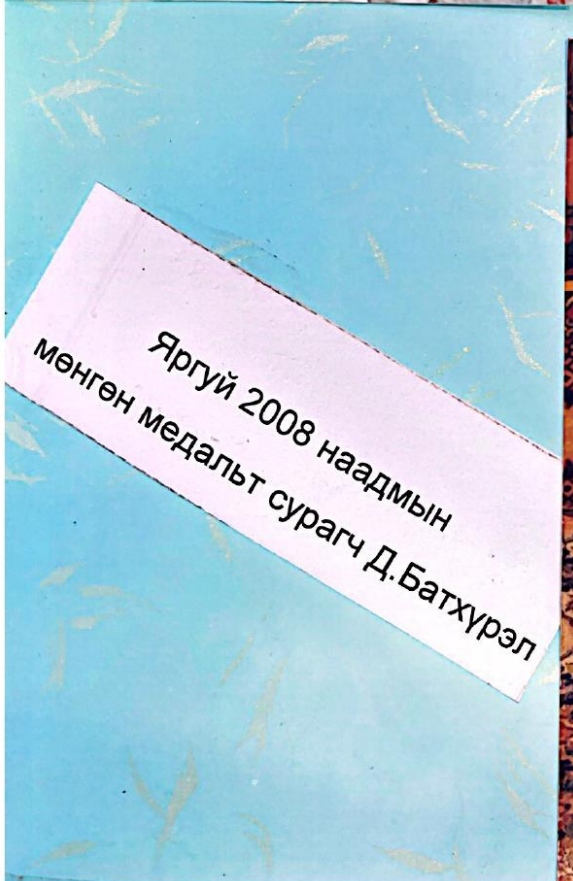

Ховдын хүүхдүүд 2011 Язгуур урлагийн наадмын алтан медальт
сурагч Н.Баасандорж Д.Батхүрэл

Scanned with CamScanner

Яргуй 2007 наадмын
алтан медальт сурагч Б.Мөнхтулга

Яргуй 2008 наадмын
мөнгөн медальт сурагч Д.Батхүрэл

Scanned with CamScanner

ЯРГУЙ - 2003.

АЛТ. ХҮРЭЛ

Т.МӨНХТӨР

ЯРГУЙ - 2003

МӨНГӨН МЕДАЛТ

Б.НАРАНБАТ

ЯРГУЙ-2003

ОНЫ IV-БАЙРЫН

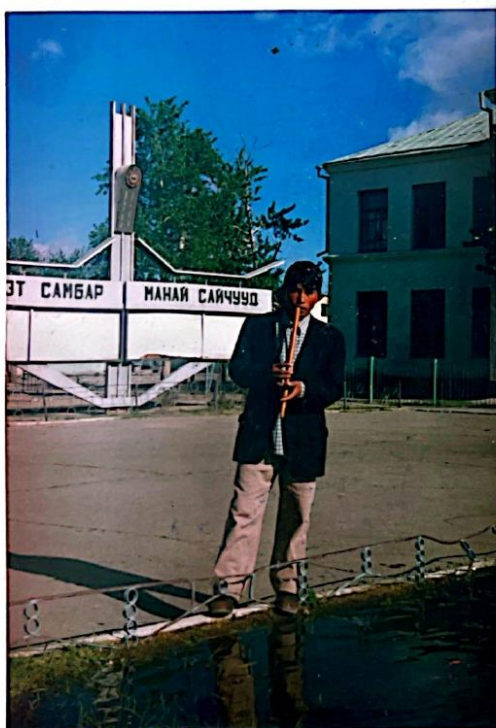
ШАГНАЛТ

Э.БАДАМЦЭЦЭГ

Scanned with CamScanner

МУЗХ-ИЙН УРЛАГИЙН НААД -
МЫН ТУСГАЙ ШАГНАЛТ
Б. ГАНДОЛГОР, Т. МӨНХТӨР

ЯРГУЙ-99 МӨНГӨН МЕДАЛТ
УБХОТ ХУИН-ЫН АЛТАН МЕДАЛТ
Б. ЗАГДЖАВ.

Scanned with CamScanner

ЯЗГУУР УРЛАГИЙН
ДУГУЙЛАНГИЙН СУРАГЧИД

ЯРГУЙ - 93 ТУСГАЙШАГНАЛТ
Г. БАТСҮРЭН, ЯРГУЙ - 99 ХҮРЭЛ
МЕДАЛТ Т. МӨНХТӨР

Scanned with CamScanner

ЯЗГУУР УРЛАГИЙН ХАМТЛАГ

БАЯРЫН БИЧИГ

Дуут цуврын Язгуурч

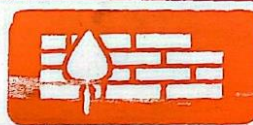
ХАМТ ОЛОНД

Хүүхдийн уламжлалт "Яргуй-96" хаврын баярт амжилттай бэлтгэн оролцож... р байр эзэлсэнд талархаж Ховд аймгийн Хүүхдийн төлөө төвийн баярын бичиг мөнгөн шагналаар шагнав.

ХОВД АЙМГИЙН ХҮҮХДИЙН
ТӨЛӨӨ ТӨВ

Жаргалант

1	Анх зүл	— 5 ^А	9	Гэрэлчүлүүн	— 5 ^А
2	Цэдэнхүү	— 6 ^А	10	Жавзанчүлүүн	— 5 ^А
3	Дарь-од	— 5 ^А	11	Чүлүүнцэцэг	— 5 ^А
4	Гансүлд	— 4 ^А	12	Сүвд эрдэнэ	— 6 ^А
5	Наранбат	— 3 ^Б	13	Отгонцэцэг	— 4 ^А
6	Батболд	— 5 ^А	14	Түмэндөмбэрэл	— 5 ^А
7	Нямнасан	— 5 ^А	15	Ариун эрдэнэ	— 2 ^А
8	Уянга	— 4 ^А	16	Отгонхишиг	— 5 ^А

Сургуулийн захиргаа,

Scanned with CamScanner

- Ховд аймагт зохиогдсон “Соёлын өв уламжлагч хүүхдийн наадам”-д Дуут нуур язгуур урлагийн хамтлаг оролцож, мөнгөн медаль хүртлээ.

Scanned with CamScanner

- Икэлийн эгшиглэн наадамд сурагчид амжилттай оролцож сурагч О.Тэмүүжин гоцлол төрөлд оролцож хүүхдийн төлөө төвийн мөнгөн медаль хүртлээ

Scanned with CamScanner

- Улаанбаатар хотод зохиогдсон “Монгол үндэстний соёлын өв уламжлагч хүүхдийн их наадам”-д Дуут нуур хамтлагийн сурагч Б.Лхагвацэрэн икэлийн төрлөөр оролцож, “Соёл урлагийн их сургуульд суралцах эрхийн бичиг”-ээр шагнагдлаа.

Scanned with CamScanner

Баруун бүсийн Даншиг наадам- Ховд аймагт зохион байгуулагдсан өв соёлын наадамд өв тээгч багш Н.Дамдиндорж, О.Төмөрбаатар нар тууль цуурын 20 сурагчийг амжилттай оролцууллаа.

Scanned with CamScanner

Ховд аймагт зохиогдсон Соёлын өв уламжлагч хүүхдийн наадмаас тууль цуурын төрлөөр шалгарсан “Дуут нүүр” хамтлагийн сурагч Д. Батхүрэл икэлийн төрлөөр шалгарсан Б.Лхагвацэрэн нар Олон улсын хүүхдийн найрамдал зусланд амрах эрхийн бичгээр шагнагдаж 2014. 7 – р сард Олон улсын хүүхдийн найрамдал зусланд амраад ирлээ.

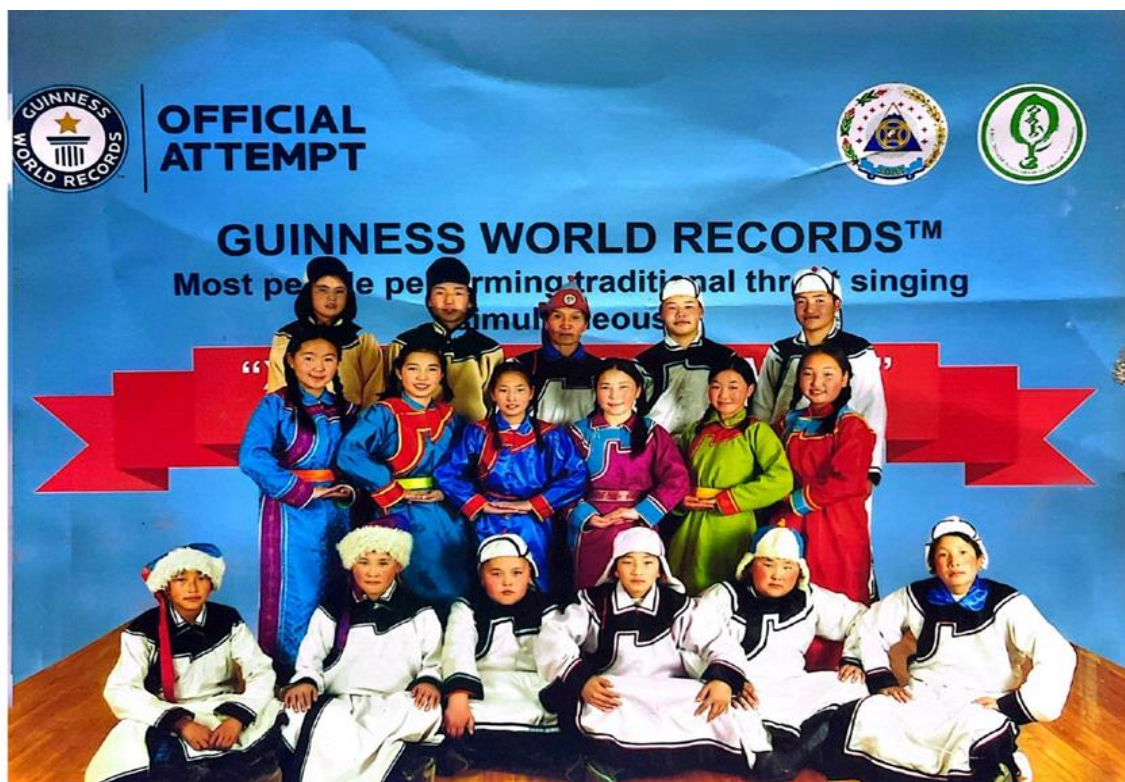

- Ховд аймагт зохиогдсон “Соёлын өв уламжлагч хүүхдийн” наадмаас “Дуут нүүр” “язгуур урлагийн цуурын хамтлаг мөнгөн медаль хүртлээ

- Улаанбаатар хотод зохиогдсон “Монгол үндэстний соёлын өв уламжлагч хүүхдийн их наадам”-д Дуут нуур хамтлагийн сурагч Д.Батхүрэл тууль цуурын төрлөөр оролцож, “Монгол Улсын Тэргүүний Ардын Авьяастан” цол тэмдгээр шагнагдлаа.

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Багш Н.Дамдиндоржийн удирдсан хамтлаг болон сурагчдын үзүүлсэн амжилт

1993-2011

№	Сурагчдын нэрс	Урлагийн оролцсон төрөл	Он	Үзүүлсэн амжилт байр
1	Д.Алтансүх	Ардын дуу	1993	3-р байр
2	Г.Батсүрэн	Зохиолын дуу	1995	3-р байр
3	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал ,цуур	1996	1-р байр
4	Найрал дууны хамтлаг	Найрал дуу	1996	1-р байр
5	Т.Мөнхтөр	Алтай магтаал	1999	1-р байр
6	Б.Загджав	Цуур	1999	2-р байр
7	Т.Мөнхтөр	Тууль	2000	Хүрэл медаль
8	Б.Загджав	Цуур	2000	Мөнгөн медаль
9	Б.Загджав	Цуур /улсад/	2002	Алтан медаль
10	Т.Мөнхтөр	Тууль	2002	1-р байр
11	Б.Загджав	Цуур	2002	1-р байр
12	Б.Гандолгор	Зохиолын дуу	2002	3-р байр
13	Т.Мөнхтөр	Тууль	2003	Алтан медаль
14	Б.Наранбат	Цуур	2003	Мөнгөн медаль
15	Т.Мөнхтөр	Алтай магтаал	2003	Хүрэл медаль
16	Г.Батсүрэн	Ардын дуу	2004	Алтан медаль
17	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2004	Тусгай байр
18	Язгуур урлагийн хамтлаг	Тууль Алтай магтаал	2006	Алтан медаль
19	Э.Нарангарав	Ардын дуу	2006	Хүрэл медаль
20	Б.Мөнхтулга	Тууль	2007	Алтан медаль
21	Язгуур урлагийн хамтлаг	Тууль, Алтай магтаал	2007	Алтан медаль
22	М.Ариун-Эрдэнэ	Ардын дуу	2006	Хүрэл медаль
23	О.Дөлгөөн	Ардын дуу	2007	Хошой хүрэл медаль
24	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2007	Хүрэл медаль
25	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2008	Алтан медаль
26	Д.Батхүрэл	Алтай магтаал	2008	Мөнгөн медаль
27	Б.Мөнхтулга	Тууль	2008	Алтан медаль
28	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2009	Алтан медаль
29	Язгуур урлагийн хамтлаг	Монгол ардын дуу	2009	Мөнгөн медаль
30	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2009	Хүрэл медаль
31	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2010	Алтан медаль
32	Б.Мөнхтулга	Тууль	2010	Алтан медаль
33	Удирдсан баг	Бүх төрлөөр	2010	2-р байр Өргөмжлөл цом
34	Д.Батхүрэл	Цуур	2011	Алтан медаль
35	М.Ариун-Эрдэнэ	Уртын дуу	2011	Алтан медаль
36	Н.Баасандорж	Тууль	2011	Алтан медаль
37	Л.Одбаяр	Хөөмий	2011	Алтан медаль
38	Д.Батхүрэл	Алтай магтаал	2011	Мөнгөн медаль
39	Н.Баасандорж	Тууль	2011	Алтан медаль
40	Удирдсан баг	Бүх төрлөөр	2011	1-р байр үндэсний хөгжим, цом өргөмжлөл

Scanned with CamScanner

2018-2020 оны урлагаар амжилт гаргасан сурагчид

	Сурагчдын нэрс	он	Оролцсон төрөл	байр
1	Т.Энхзориг	2019	Тууль	алт
2	Б.Хэрлэн	2019	Орчин үеийн дуу	мөнгө
3	Т.Бадамзул	2019	Бүжгийн хамтлага	алт
4	Д.Намуунцэцэг	2019	Улсын цуурын 2-р уралдаан цуур	Залуу өвлөн уламжлагч
5	Д.Намуунцэцэг	2019	Улсын цуурын 2-р уралдаан цуур	Наранцогтын хэрэмжит шагнал
6	Т.Энхзориг	2019	Туульчдын улсын 2-р уралдаан тууль	Залуу өвлөн уламжлагч
7	Охид хамтлага-2	2018	Уртын дуу	Бүсийн хүрэл
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				

2014 оны урлагаар амжилт гаргасан сурагчид

1	Б.Лхагвацэрэн	12а	1 мөнгө, 3 алтан медаль
2	Д.Батхүрэл	11а	1 мөнгө, 3 алт, МУТАА
3	Б.Нэмэхбуян	11а	1 мөнгө,
4	Т.Энхжигүүр	11а	1 мөнгө 1 алт
5	М.Буяннэмэх	9а	1 мөнгө
6	Б.Бямбадорж	11а	1 мөнгө
7	Э.Мөнхтулга	11а	1 мөнгө
8	Б.Батхишиг	9а	1 мөнгө
9	Г.Гантогтох	9а	1 мөнгө
10	Д.Хүдэртүлга	9б	1 мөнгө
11	Б.Энхманлай	9б	1 мөнгө, 1 алт
12	О.Мөнхдалай	9ө	1 мөнгө
13	Н.Жаргалсайхан	9а	1 мөнгө
14	О.Мөнхцэцэг	9а	1 мөнгө
15	Б.Энхзаяа	7а	1 мөнгө
16	Т.Эрдэнэ-Оюун	12а	1 мөнгө
17	П.Сийлэгмаа	7а	1 мөнгө
18	Ц.Энхтуул	9а	1 мөнгө
19	О.Тэмүүжин	11а	1 мөнгө

Scanned with CamScanner

2015-2018 оны урлагаар амжилт гаргасан сурагчид

	Сурагчдын нэрс	он	Оролцсон төрөл	байр
1	Д.Батхүрэл	2015	Тууль	тусгай
2	М.Буяннэмэх	2015	Тууль	Тусгай
3	Д.Батхүрэл	2015	Цуур	Дэд байр
4	М.Буяннэмэх	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
5	Д.Батхүрэл	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
6	Б.Нэмэхбуян	2015	Цуурын хамтлаг	Тусгай
7	Э.мөнхтулга	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
8	Б.Мөнх-Эрдэнэ	2015	Тууль, цуур	Монголын хүүхдийн ордны алт
9	О.Тэмүүжин	2015	Морин хуур	Хүүхдийн төлөө төвийн алт
10	М.Өлзийхишиг	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
11	Т.Энхжигүүр	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
12	Д.Батхүрэл	2015	Тууль, цуур	Монголын хүүхдийн ордны алт
13	М.Буяннэмэх	2015	Тууль, цуур	Монголын хүүхдийн ордны алт
14	Э.Мөнхтулга	2015	Тууль, цуур	Монголын хүүхдийн ордны алт
15	Б.Нэмэхбуян	2015	Тууль, цуур	Монголын хүүхдийн ордны алт
16	Дуут нуур хамтлаг	2016	Алтай магтаал	Гранпри
17	О.Сайхандай	2016	Зохиолын дуу	Хүрэл
18	Д.Хүдэртулга	2017	Би эстрадын дуучин	Алт
19	Бүжгийн хамтлаг	2017	Ганга мөрний уянга Энэтхэг бүжгийн төрлөөр	Тусгай байр
20	Г.Маргадмаа	2017	Гоцлол бүжиг	Алт
21	Д.Намуунцэцэг	2018	Цуурын гоцлол	УБ хот алт
22	Охид хамтлаг-1	2018	Уртын дуу	Бүсийн алт
23	Охид хамтлаг-2	2018	Уртын дуу	Бүсийн хүрэл

Scanned with CamScanner

Өв соёл: Ардын язгуур, алтан өв

Scanned with CamScanner

ГЭРЭПЗЭРАГ ТҮҮХ ОГУУТНЭ

2006, 2007, 2008, 2010 оны аймгийн аварга “Язгуур урлагийн хамтлаг”-ийн сурагчид, багш Дамдиндоржийн хамт

Багш Н.Дамдиндоржийн удирдсан хамтлаг болон сурагчдын үзүүлсэн амжилт

2003-2012

№	Сурагчдын нэрс	Урлагийн оролцсон төр	Он	Үзүүлсэн амжилт байр
1	Д.Алтансүх	Ардын дуу	1993	3-р байр
2	Г.Батсүрэн	Зохиолын дуу	1995	3-р байр
3	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал, цуур	1996	1-р байр
4	Найрал дууны хамтлаг	Найрал дуу	1996	1-р байр
5	Т.Мөнхтөр	Алтай магтаал	1999	1-р байр
6	Б.Загджав	Цуур	1999	2-р байр
7	Т.Мөнхтөр	Тууль	2000	Хүрэл медаль
8	Б.Загджав	Цуур	2000	Мөнгөн медаль
9	Б.Загджав	Цуур /улсад/	2002	Алтан медаль
10	Т.Мөнхтөр	Тууль	2002	1-р байр
11	Б.Загджав	Цуур	2002	1-р байр
12	Б.Гандолгор	Зохиолын дуу	2002	3-р байр
13	Т.Мөнхтөр	Тууль	2003	Алтан медаль
14	Б.Наранбат	Цуур	2003	Мөнгөн медаль
15	Т.Мөнхтөр	Алтай магтаал	2003	Хүрэл медаль
16	Г.Батсүрэн	Ардын дуу	2004	Алтан медаль
17	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2004	Тусгай байр
18	Язгуур урлагийн хамтлаг	Тууль Алтай магтаал	2006	Алтан медаль
19	Э.Нарангарав	Ардын дуу	2006	Хүрэл медаль
20	Б.Мөнхтулга	Тууль	2007	Алтан медаль
21	Язгуур урлагийн хамтлаг	Тууль, Алтай магтаал	2007	Алтан медаль
22	М.Ариун-Эрдэнэ	Ардын дуу	2006	Хүрэл медаль
23	О.Дөлгөөн	Ардын дуу	2007	Хошой хүрэл медаль
24	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2007	Хүрэл медаль
25	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2008	Алтан медаль
26	Д.Батхүрэл	Алтай магтаал	2008	Мөнгөн медаль
27	Б.Мөнхтулга	Тууль	2008	Алтан медаль
28	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2009	Алтан медаль
29	Язгуур урлагийн хамтлаг	Монгол ардын дуу	2009	Мөнгөн медаль
30	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2009	Хүрэл медаль
31	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2010	Алтан медаль
32	Б.Мөнхтулга	Тууль	2010	Алтан медаль
33	Удирдсан баг	Бүх төрлөөр	2010	2-р байр Өргөмжлөл цом
34	Д.Батхүрэл	Цуур	2011	Алтан медаль
35	М.Ариун-Эрдэнэ	Уртын дуу	2011	Алтан медаль
36	Н.Баасандорж	Тууль	2011	Алтан медаль
37	Л.Одбаяр	Хөөмий	2011	Алтан медаль
38	Д.Батхүрэл	Алтай магтаал	2011	Мөнгөн медаль
39	Н.Баасандорж	Тууль	2011	Алтан медаль
40	Удирдсан баг	Бүх төрлөөр	2011	1-р байр үндэсний хөгжим, цом өргөмжлөл

Scanned with CamScanner

Монгол улсын ардын тэргүүний
авъяастан Н. Дамдиндоржийн
урианхай туулийн дугуйлангийн
сурагчдын бүртгэл

дд	Сурагчдын нэрс	Сурсан туулийн нэр	Хичээллэсэн жил	нас	Оролцсон уралдаан тэмцээн
1	16 сурагч зүүр урлаг хамтлаг	Алтай магтаал	1992 - 1996		Зрүү - 96 наадам, I-р байр
2	Т. Монхтор.	Алтай магтаал	1999		Зрүү - 99 хүрэл медаль
3	Б. Загджав	Морин звдаг	1999		Зрүү - 99 МОНГОН медаль
4	Б. Загджав	цоор	1999 он		УБ хили Хуучин - алт
5	Т. Монхтор	Моринхүү хаан түүх	2002 - 2003		Зрүү - 2003 алт
6	Б. Моринбаяр	цоор	2002 - 2003		Зрүү - 2003 МОНГО
7	Т. Монхтор	Алтай магтаал	1992 - 2003		Зрүү - 2003 хүрэл
8	Э. Бадамцэцэг	Билгээ уучал, морин	2002 - 2003		Зрүү - 2003 түүхтэй байр
9	Б. Монхтүүлэг	Морин хаан хүү түүх	2006 - 2010		Зрүү - 2007 наадам алт

10	хамтлаг ЗЗУУР 6 хүүхэд	Алтай мэргэжлээр	2008-2010		Зрүү - 2007 Алтан медаль
11	М.Бонсук ЗЗУУР	Алтай мэргэжлээр	2007 онд		Урианхай нийгмийн З-р наадам хүрэл
12	ЗЗУУР хамтлаг 3.	Товшүүр ЗУУ	2008 онд		Урианхай нийгмийн IV-р наадам мөнгө
13	Д. Батхүрэл	Алтай мэргэжлээр	2007-2008		Зрүү - 2008 Монгол медаль
14	ЗЗУУР хамтлаг 3.	Алтай мэргэжлээр	2009		Урианхай нийгмийн V-р наадам - алт
15	Б. Монхтулга ЗЗУУР хамтлаг	Товшүүр ЗУУ	2009		мөнгө.
16	ЗЗУУР хрлаг хамтлаг 5.	Алтай мэргэжлээр	2010		Зрүү - 2010 Наадам - алт
17	Б. Монхтулга	Түүх	2010	19	Зрүү - 2010 алт.
18	Н. Баасандорж	Түүх	2011	17	МУ-ийн түүхийн содорхолт нүүдэл Б. Авирмэдийн нэрэмжлэлт хөдөлмөр хүүхдийн - 2011, ЗЗУУРлагийн наадамас алт
19	Д. Батхүрэл	ЗУУР	2011	13	
20	Б. Нэмээсбүян	Хөөмий	2011	13	мүсгийн байр.
21	Баасандорж	Түүх	2011	17	
22	Энхтүвшүүр	мэргэжлээр	2009	15	2012 МОНГО
23	Б. Монхтулга	мэргэжлээр	2010	15	Зрүү - 2012 МОНГО
24	Ахагбацэрэн	мэргэжлээр	2010	16	2012 МОНГО
25	Зүүн нуур хамт- лаг	мэргэжлээр			Зрүү - 2012 МОНГО медаль

Scanned with CamScanner

[illegible]

Scanned with CamScanner

Аймгийн "Яргуй-2010" хүүхдийн урлагийн их наадмын дэд байрын шагналт, медальт сурагчид

102

Ц.НАМДАВАА

ДУРТ СУМЫН БҮРЭН ДУГИД СУРГУУЛЬ

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Дуут язгуур урлагийн дугуйлангийн сурагчдын ирц 2022- 2023

Д/д	Сурагчдын нэрс	10	11	12
1	Батзориг	и	и	и
2	Амартоогсүх	т	т	и
3	Чэнэлбат	и	и	и
4	Эрдэнэдалай	и	т	т
5	Энхтөр	и	и	и
6	Хүрболов	т	и	и
7	Баантэгш	и	и	т
8	Хуралцоох	и	и	и
9	Мөнхбаатар	и	и	и
10	Пормонж	и	т	т
11	Осохбаяр	и	и	т
12	Бадамсэр	и	и	и
13	Билэгтөгөл	т	и	т
14	Билэгтөгөл	и	и	и
15	Хусгалтуул	т	и	и
16	Галбадрах	и	и	т
17	Тансхууд	и	и	и
18	Батхуяг	и	и	т
19	Сарунсайхан	и	и	и
20	Бадамсэрл	и	и	и
21	Баатарцол	и	т	и
22				
23				
24				

Дуут нуур язгуур урлагийн дугуйлангийн сурагчдын нэрс 2018-2019 он

д/д	Сурагчдын нэрс	анги	нас	Ахлах анги	Дунд анги	Бага анги	Цуур
1	Мөнхжигүүр	11	16	+			+
2	Энхзориг	11	16	+			
3	Мөнхтуяа	11	16	+			+
4	Гэрэлтулга	9	15	+			
5	Намуунцэцэг	9	14		+		+
6	Маралзаяа	9	14		+		+
7	Батзаяа	8	13		+		+
8	Ганхүсэл	7	12		+		+
9	Отгонжаргал	7	12		+		+
10	Энхтулга	7	12		+		
11	Амартогтох	7	12		+		
12	Хатанбүүвэй	7	12		+		
13	Батзориг	7	12		+		
14	Баттөгс	7	12		+		
15	Эрдэнэдалай	7	12		+		
16	Цэрэнтогтох	7	13		+		
17	Галбадрах	6	11		+		
18	Өсөх-Ирээдэй	6	11		+		
19	Сайнбаяр	6	11		+		
20	Үнэнбат	6	11		+		
21	Хурдболд	6	11		+		
22	Энхтөр	6	11		+		
23							
24							
25							
26							
27							
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							
39							
40							
41							
42							
43							
44							
45							
46							
47							
48							
49							

Дуут нуур дугуйлангийн сурагчдын ирц

2013-2014 он

Д/д	Сурагчдын нэрс	10 сар				11 сар				12 сар				1 сар				2 сар				3 сар				4 сар				5 сар				6 сар			
		3	10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29	6	13	20	27	
1	Батхүрэл																																				
2	Нэмэхбуян																																				
3	Энхжигүүр																																				
4	Мөнхтулга																																				
5	Лхагвацэрэн																																				
6	Буяннэмэх																																				
7	Жаргалсайхан																																				
8	Энхтулга																																				
9	Батхишиг																																				
10	Бямбадорж																																				
11	Мөнхжигүүр																																				
12	Намуунцэцэг		2/				2/								А	А																					
13	Сарангарав		2/				2/																														
14	Мөнх-Эрдэнэ																																				
15	Мөнхтулга.Б																																				
16	Тонхдорж																																				
17	Өлзийхишиг																																				
18	Энхдорж																																				
19	Өлзийбаатар																																				

Дуут нуур дугуйлангийн сурагчдын ирц 2012-2013 он

Д/д	Сурагчдын нэрс	10 сар				11 сар				12 сар				1 сар				2 сар				3 сар				4 сар				5 сар				6 сар				
		3	10	17	24	7	14	21	28	5	12	19	26	3	10	17	24	7	14	21	28	7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	6	13	20	27	
1	Батхүрэл	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	А		.	А	.	.	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
2	Баасандорж	.	2	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А		.	А	.	.	.	.	2	.	.	2	А	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	
3	Нэмэхбуян	.	.	.	.	.	А	А	.	.	.	.	.	.	А		.	А	.	.	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	
4	Энхжигүүр	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	А		.	А	.	.	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
5	Мөнхтулга	.	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А		.	А	.	.	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
6	Лхагвацэрэн	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	А		.	А	.	.	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
7	Буяннэмэх	.	.	.	.	.	А	А	.	.	.	.	.	.	А		.	А	.	.	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
8	Жаргалсайхан	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	2	.	А		.	А	.	.	.	2	.	2	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
9	Энхтулга	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	А		.	А	.	.	2	.	2	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
10	Батхишиг	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	А		.	А	.	.	2	2	.	.	2	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		
11	Бямбадорж	.	Т	.	.	.	А	А	.	Т	.	.	.	2	А		.	А	.	.	.	.	Т	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
12	Тугал	.	.	.	2	.	.	.	.	.	Т	.	2	.	А		.	А	.	.	.	Т	.	.	.	А	.	.	.	.	.	Т	.	.	.	.	.	
13	Мөнхболд	.	2			.	.								А		.	А							А		2											
14	Сүхбат	.	2				А	А							А		.	А							А		2											
15	Мөнхжигүүр	.	2				А	А							А		.	А							А		2											
16	Тэмүүлэн	.	2			.	.								А		.	А							А		2											
17	Гэрэлтулга	.	2	.	.	.	.								А		.	А							А		2											
18	Мөнх -Эрдэнэ	.	.	.	Т	.	.	.	.	2	.	.	.	.	А		.	А							А	.												
19	Өлзийхишиг	.	.	2	.	.	А	А							А		.	А							А		2											

“Дуут нуур” язгуур урлагийн дугуйлангийн хөтөлбөр

Бүлэг сэдэв	Нэгж хичээлийн сэдэв	д/д	Ээлжит хичээлийн сэдэв
Үндэсний хөгжимтэй танилцах	Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл	1	Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл
		2	Товшуур хөгжим хийх арга
		3	Товшуур хөгжимтэй танилцах
	Цуур хөгжмийн гарал үүсэл	4	Цуур хөгжмийн гарал үүсэл
		5	Цуур хөгжим хийх арга
Хөгжмийн дуу авиатай танилцах	Дадлага ажил	6	Дадлага ажил
		7	Дадлага ажил
		8	Бататгал
	Товшуур хөгжмийн дуу авиаг үүсгэх	9	Товшуурыг зөв барьж сурах
		10	Товшуур дуу гаргаж сурах
		11	Товшуураар ая оруулах
	Цуур хөгжмөөр дуу авиа үүсгэх	12	Цуур зөв барьж сурах
		13	Цуураар дуу авиа гаргаж сурах
	Дуулах үйл ажиллагаа	14	Цуураар ая оруулах
		15	Давтлага
Алтайн магтаал тууль,цуурын эгшгийн тухай ойлголт өгөх	Алтайн магтаал үүссэн түүх	16	Ая оруулж дуулах
		17	Бататгал
		18	Алтайн магтаал бичиж, унших танилцах
	Цуур хөгжим үүссэн түүх	19	Алтайн магтаал цээжлэх
		20	Товшуур хөгжимтэй магтаж сурах
		21	Цуур хөгжмийн гарал үүслийн тухай ярилцаж бичих
		22	Цуур хөгжмөөр ямар ямар ая байдгийг мэдэх
		23	Цуур хөгжмөөр ая оруулж сурах
		24	Бататгал

Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл	Алтайн магтаал ,тууль хайлах ,цуур үлээж сурах	25	Магтаал цээжлэх
		26	Товшууртай ая оруулах
		27	Дадлага ажил
		28	Цуур үлээх дасгал хийх
		29	Цуурын аятай танилцах
		30	Цуураар ая оруулж сурах
		31	Дадлага ажил
		32	Бататгал
		33	Давтлага
		34	Дадлага ажил
		35	Бататгал
		36	Тууль хайлахын өмнөх ёс заншилын тухай у/б
		37	Уншиж бичсэнээ баяжуулж ярилцах
		38	Утга санааг ойлгосоноо ярилцаж бичиж /а
		39	Туулийн тухай ном олж судлах
Тууль хайлах ёс заншил ба цуур үлээх	Тууль хайлахын өмнөх ёс заншил	40	т/ хайласны дараах ёс заншилтай танилцах
		41	Бататгал
		42	Тууль хайлдаг хүмүүстэй уулзаж ярилцах
	Тууль хайласны дараах ёс заншил	43	Дадлага
		44	Тууль өвлүүлэх ёсзаншилийн тухай ярилцах
		45	Кино ,бичлэг үзэж танилцах
	Тууль өвлүүлэх ёс заншил	46	Дадлага
		47	Бататгал
		48	Цуур үлээх дасгал
	Цуур үлээж сурах	49	Цуурийн ая аялгуутай танилцах
		50	Дасгал хийх
		51	Бататгал
	Алдартай туульчдын намтар уран бүтээлтэй танилцах	52	Туульч .Авирмэдын намтар у/бүтээлтэй /т
		53	Туульч Чойсүрэнгийн намтар у/б танилцах

Монгол үндэстний биет бус соёлын өвийг хамгаалах	Цуурчдын намтар уран бүтээлтэй танилцах	54	Туульч Уртнасангийн намтар у/ б танилцах
		55	Цуурч Наранцогтын намтар у /б танилцах
		56	Цуурчдын тухай баримтат кино үзэж /т
		57	Бататгал
		58	Давтлага
	Тайлан тоглолт бэлтгэх	59	Тайлан тоглолтонд бэлдэх
		60	Бататгал
		61	Давтлага
		62	Алдартай хүмүүстэй уулзаж зөвлөгөө авах
		63	Тайлан тоглолтой хянаж үзэх
		64	Хувцас хунар дээр анхаарч бэлтгэх
		65	Тайлан концерт тавих

ХОВД АЙМГИЙН ДУУТСУМЫН 12 ЖИЛИЙН ДУНД СУРГУУЛИЙН 7 ДУГААР АНГИД
ЗААХ "УРИАНХАЙН ТУУЛЬ, ЦООРЫН УРЛАГ" ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР

Удиртгал

1.3ОРИЛГО

"Урианхайн тууль, цоорын урлаг" хөгжмийн боловсролын зорилго нь мартагдаж буй урианхайн тууль, цоорын урлаг, тууль хайлах, цоор хөгжмийг хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх, хөгжмөөр дамжуулан зөв сонсох, харах, мэдрэх, сэтгэн бодох, өөрийн болгон авах, хөгжийн урлагийн бүтээлийг ойлгох, сонирхох, хэрэгцээ шардлага, авъяас бүтээлээр хөгжүүлэх, цогц чадамж бүхий иргэн төлөвшүүлэхэд оршино.

2. ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Энэхүү хөтөлбөрийг хэрэглэгчид нь ЕБС-ийн 7-р ангийн сурагчид, боловсролын байгууллагын багш, бусад суралцагсад, эцэг эх, судлаач, аргазүйч, иргэд байна.

3. ХӨТӨЛБӨРИЙН БҮТЭЦ

Энэхүү хөтөлбөр нь удиртгал, үзэл баримтлал, агуулга, үнэлгээ, аргазүйн хөгжлийн үндэс, үнэлгээ, жишиг даалгавар хэсгүүдээс бүрдэнэ.

3.1 ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Үндэсний цөөнх урианхай ястны тууль хайлах, цоор хөгжмийн ёс заншил, товшуур, цоор хөгжмийн урлагийг хөгжүүлэх хэрэгцээ зорилго, түүнийг хэрэгжүүлэх дидактик зарчмыг тодорхойлно.

3.2 АГУУЛГА

Тухайн түвшний зорилтыг илэрхийлэх цогц чадамж, түүнийг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн агуулгын ай, суралцахуйн үндэс үйл ажиллагаа агуулга хоорондын залгамж холбооноос бүрдэнэ.

Агуулгад суралцагчдад төлөвших цогц чадамжийг эзэмшүүлэхэд чиглэсэн тодорхой чадваруудаар илэрхийлэгдэх мэдлэгийн тогтолцоог боловсролын тухайн түвшний суралцахуйн үйл ажиллагааны онцлог, боловсролын агуулгын бусад хэсгүүдтэй холбогдох харилцаа хамаарлыг тусгасан агуулгын ай хэлбэрээр тодорхойлно.

Уг боловсролын агуулга нь:

- Үндэсний хөгжимтэй танилцах
- Хөгжмийн эгшиг
- Хөгжмийн онолын анхан шатны мэдэгдэхүүн
- Тууль хайлах ёс заншил ба цоор үлээх
- Монгол үндэсний биет бус соёлын өвийг хамгаалж үлдэх гэсэн 5 айгаас тогтоно.

⇒ Товшуур - 30.

→ Цуур - 6.

→ Шорш и мтмт. тууль, Монгол улсын
мтмт. өвлөн уламж.

2.1.4. соёлын биет бус өвийг хамгаалах, хөгжүүлэх үйл хэрэгт идэвх, санаачлагатай оролцсон;

1. 2009 онд Монголч эрдэмтэн Наранцацралттай хамтран Монгол туулийн судалгаа болон баримтат кинонд оролцсон.
2. 2010 онд Монгол Алтайн гэр өргөөн захирал Амелие Шенктэй хамтран тууль, цуурийн баримтат кинонд тоглосон.
3. 2010 онд Австирали улсын эрдэмтэн судлаач нарт Монгол Туулын гайхамшиг цуур хөгжимийн талаар сургалт орсон.
4. 2012 онд Эрдэнэт хотод тууль хайлах ёс дэг сэдвээр илтгэл хэлэлцүүлж оролцсон:
5. 2013 онд “Алтайн эзний дуудлага” хоёр ангит туулын баримтат кинонд тоглосон
6. 2013 онд Булган сумын ЕБС-ийн сурагчдад туулийн сургалт хийсэн.
7. 2015 онд Ховд аймгийн ард иргэдэд “Наран хөвөн хаан” туулийг бүтэн хайлж Ховд телевизээр шууд дамжуулсан.
8. 2015 онд Улаанбаатар хотод Ховд аймгийг сурталчилах өдөрлөгт 15 шавьтайгаа хамтран Цуур хөгжмөө тоглон Алтайн магтаал хайлж оролцсон.
9. 2018 онд МУИС-ийн Язгуур урлагийн ангид 2018-2019 онд Туулийн хичээл заасан.
10. 2021 онд АНУ-ын урлаг судлаач Rebekan Pruleckh-д Наран хөвөн хаан туулиа бичүүлж судалгаанд орсон.
11. 2023 оны 12-р дүгээр сарын 21,22 өдрүүдэд Говь алтай аймагт “Жангар тууль” наадамд оролцсон.
12. Ховд аймгийн Дуут сумын 6-11 дүгээр ангийн 20 н сурагчид туулийн сургалт 1992-2003 он хүртэл явуулсан.
13. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 6-11 дүгээр ангийн 25 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2004-2008 онд/
14. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан./2012-2013 онд/
15. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2014-2018 онд/
16. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 22 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2018-2019 онд/
17. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2020-2023 онд/
18. Булган сумын ЕБС-ийн 9а ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2013 онд/
19. Ховд аймгийн Жаргалант сумын 7 дугаар сургуулийн 6 дугаар ангийн 50 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2008 онд/
20. Ховд их суургуулийн язгуур урлагийн ангийн 25 оюутанд туулийн хичээл заасан. /2018-2019 онд/

21. Ховд бахархалын өргөөнд Наран хөвөн хаан тууль хайлсан. /2015 онд/
22. Ховд Төгөлдөр студид Наран хөвөн хаан туулийн бичлэг өгч Уулс туульсын орон цомог гаргасан. /2011 онд/
23. Үндэсний хүрээлэнд МҮОН телевизийн Тууль хайлах цаг нэвтэрүүлэгт “Зул алдар” хаан тууль хайлан оролцсон. /2016 онд/
24. Тууль цуурын судлаач Монгол алтай гэр өргөөн захирал Амелие Шенктэй хамтран ажилласан. /2010 онд/
25. МҮОН-ийн телевизэд Битүүлэх ёс заншлын үед Алтай магтаал хайлж бичлэг хийлгэсэн. /2022 онд/
26. Өвөр монголын тууль судлаач Б.Цагаантай туулийн судалгааны ажилд хамтарч ажилласан. /2021 онд/
27. МУБИС-ийн урлаг судлаач багш Отгонбаатартай туулийн сургалтын талаар хамтарч ажилласан. /2015 онд/
28. Мөнххайрхан суманд болсон МҮОН-ийн телевизийн 4 бэрх нэвтрүүлэгт Дуут сумын багийн хамт олныг удирдаж нийт 5 өдөр амжилттай оролцож ирсэн. /1997 онд/
29. АНУ-ын сургагч багш Noah Peden-тэй хамтарч ЕБС-ийн дунд ангийн сурагчдад мэндлэх хүндлэх ёс, ёс заншлын талаар хамтарч сургалтыг 2 удаа явуулсан.
30. МҮОН -ийн телевизийн сэтгүүлч зураглаач Ш.Ёолктой хамтарч Ховд аймгийн Дуут сумын Цагаанбургас багийн аймгийн аварга малчин З.Хасгаагын гэрт шинийн 1,2 нд хоёр өдөр тууль хайлсан.
31. Байгаль дэлхий уул усаа аргадах ёс заншил сэргэж байгаатай холбоотой орон нутгийн их бага овоо тахилга бүрт биечлэн очиж тууль хайлан оролцсон. /1990-2023 он хүртэл/
32. Төрийн тахилгат Алтай таван богд /2012 онд/, Алтан хөхий /2023 онд/ хайрхануудыг тахих тайлгад биечлэн оролцож алтай магтаал, тууль хайлсан.
33. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 6-11 дүгээр ангийн сурагчдад цуурын сургалт явуулсан.
34. Ховд аймгийн Дуут сум, Мөнххайрхан сум, Ховд сум, Эрдэнэбүрэн сум, Баян-өлгий аймгийн Дэлүүн сум, Булган сумдад өв соёлыг харуулсан бие даасан тоглолтуудыг тус тус тавьсан. /2003,2004,2005 онуудад/
35. Дуут сумын ЕБС-д багш О.Төмөрбаатартай хамтран 50ш товшуур хөгжим хийлгэж хүлээлгэн өгөв. /2014 онд/

Хавсралт 4

Өв соёл: Ардын язгуур, алтан өв

Scanned with CamScanner

Аймгийн "Яргуй-2010 хүүхдийн урлагийн их наадмын дэд байрын шагналт, медальт сурагчид

102

Ц.НЯМДАВАА

ДУУТ СУМЫН БҮРЭН ДУНД СУРГУУЛЬ

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Яргуй-2012 наадмын мөнгөн медальт "Дуут нуур" хамтлаг

Яргуй -2012 наадмын тэргүүн байрын шагналт сурагчид

Scanned with CamScanner

Яргуй 2010 наадмын алтан медальт Дуут нуур хамтлаг

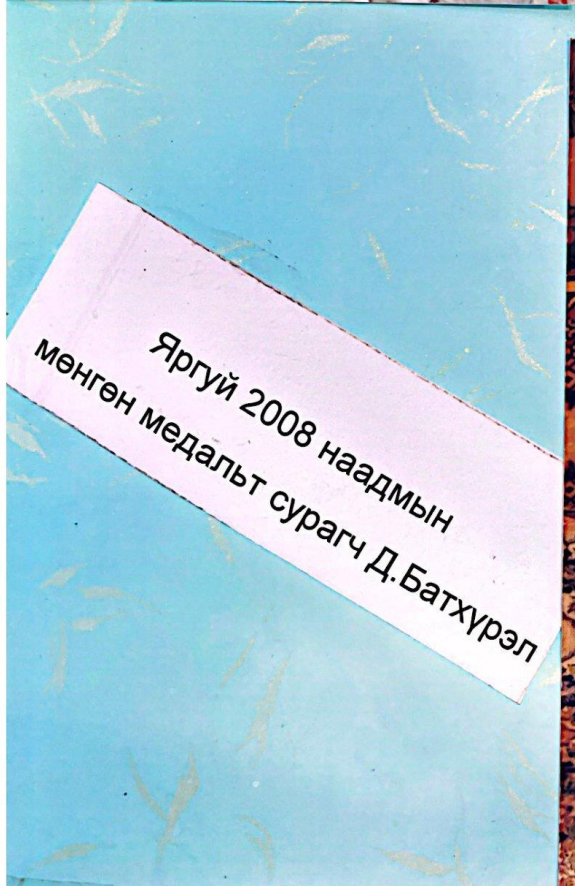

Ховдын хүүхдүүд 2011 Язгуур урлагийн наадмын алтан медальт
сурагч Н.Баасандорж Д.Батхүрэл

Scanned with CamScanner

Яргуй 2007 наадмын
алтан медальт сурагч Б.Мөнхтулга

Яргуй 2008 наадмын
мөнгөн медальт сурагч Д.Батхүрэл

Scanned with CamScanner

ЯРГУЙ - 2003.

АЛТ. ХҮРЭЛ

Т. МӨНХТӨР

ЯРГУЙ - 2003

МӨНГӨН МЕДАЛТ

Б. НАРАНБАТ

Яргуй-2003

ОНЫ IV-БАЙРЫН

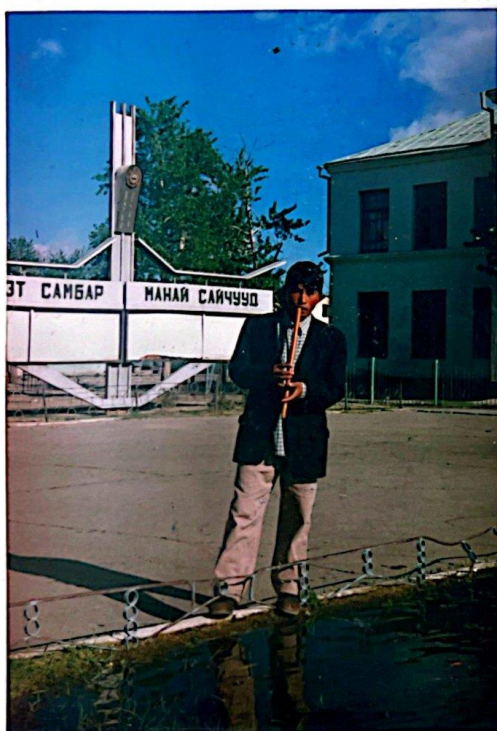
ШАГНАЛТ

Э. БАДАМЦЭЦЭГ

Scanned with CamScanner

МУЗХ-ИЙН УРЛАГИЙН НААД -
МЫН ТУСГАЙ ШАГНАЛТ
Б. ГАНДОЛГОР, Т. МӨНХТӨР

ЯРГУЙ-99 МӨНГӨН МЕДАЛТ
УБХОТ ХУИН-ЫН АЛТАН МЕДАЛТ
Б. ЗАГДЖАВ.

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

ЯЗГУУР УРЛАГИЙН
ДУГУЙЛАНГИЙН СУРАГЧИД

ЯРГУЙ - 93 ТУСГДИШАГНАЛТ
Г. БАТСҮРЭН, ЯРГУЙ - 99 ХҮРЭЛ
МЕДАЛТ Т. МӨНХТӨР

Scanned with CamScanner

ХОВД ИХ СУРГУУЛЬ
НИЙГЭМ ХҮМҮҮНЛЭГИЙН УХААНЫ СУРГУУЛЬ
ТҮҮХИЙН ТЭНХИМ

“Тууль хайлах урлаг” хичээлийн
хөтөлбөр

Боловсруулсан багш:.....Н. Дамдиндорж.

Хянасан тэнхимийн эрхлэгч:.....

Жаргалант
2018 он

Scanned with CamScanner

Тууль хайлах урлаг

1.Хичээлийн нэр: Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл

2.Индекс:

3.Хичээлийн төрөл, ангилал: Ерөнхий эрдмийн хичээл

4.Кридет цаг: 3, долоо хоногт орох цаг: 2:2 Долоо хоног: 24 Бүх цаг: лекц 8, семинар16

5.Судлах улирал: 2

6. Хичээлийн залгамж холбоо: 1.Урьдчилан үзсэн байх хичээл:

2.Хамт үзэх хичээл:

7.Хичээлийн заах багш/ тэнхимүүд:

Д/д	Тэнхим	Түүхийн тэнхим	
1	Багшийн овог, нэр, цол хэргэм	Н.Дамдиндорж Төрийн титэмт туульч тэргүүлэх багш	Ч.Мөнхбаяр, Түүхийн ухааны доктор (Ph.D), ахлах багш
2	Утас	88433768	99439348
3	Цахим шуудан	Damdin2018@gmail.com	munkh_boroldoi@yahoo.com
4	Байр, өрөө	ХИС-ийн хичээлийн I байр, лекийн заал	
5	Зөвөлгөө өгөх өдөр, Цаг		
6	Цахим хуудас		Chmunkh.sur.mn

8.Хичээлийн зорилго: Бакалаврын боловсрол эзэмшиж байгаа оюутнуудад монголчуудын өв соёл болох туулийн тухай анхан шатны мэдлэг олгох зорилготой.

9.Хичээлийн агуулга: Уг хичээл нь бакалаврын зэрэг эзэмших дээрх мэргэжлээр ардын урлагийн ангийн оюутнуудад заавал судлавал зохих ерөнхий эрдэм олгох хичээл юм.

Тууль хайлах урлаг хичээлээр: Товшуур хөгжмийн үндсэн ойлголтуудад тулгуурлан монгол туулийн үүсэл, хөгжил, үе шат мөн чанар, онцлог, зүй тогтол, уламжлал, шинэчлэл, хөгжлийн чиг хандлага зэрэг асуудлын үндсийг судална.

10.Оюутанд олгох мэдлэг, чадвар, дадал /хандлага/: Энэ хичээлийг үзэж судласнаар оюутан дараах үндсэн мэдлэгийг эзэмшсэн байна.

1. Монгол туулийн үүсэл хөгжил, Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл бусад ёрөөл магтаал туулиуд болон хөгжимтэй хэрхэн холбогдох харилцаа холбооны ялгаа ижил төсөөтэй талуудын тухай

2. Тууль хайлах урлаг хичээлийн судлах зүйл, судлагааны арга, зарчим судлахын ач холбогдол, бүтэц, агуулга

3. Монгол туулийн тухай

I.Ардын хөгжмийн зэмсэг болох товшуур хөгжмийн гарал үүсэл.

II.Ардын үлгэр,туульс алтайн магтаал үүссэн түүх.

III.Монгол тууль болон алтайн магтаал хайлах тухай.

IV.Тууль хайлахын өмнөх ёс заншил.

V.Тууль хайлах үеийн ёс заншил.

VI.Тууль хайласны дараахь ёс заншил.

VII.Тууль өвлүүлэх ёс заншил.

VIII.Алдартай туульчидын намтар уран бүтээлтэй танилцах.

4. Товшуур хөгжмийн дуу авиа үүсгэх,товшуур хөгжимтэй танилцах.

5. Алтайн магтаал үүссэн түүх угсаа гарал үүсэл, түүхэн залгамж чанар.

6. Монголын тууль хайлах ёс , түүний үе шатууд, үндсэн шинж, онцлог, залгамж чанар /

7. Тууль өвлүүлэх ёс, олон ястан үндэстэний хэл соёл,үндсэн шинж, онцлог, монголд түгээмэл дэлгэрсэн байдал,өвлөж үлдсэн ёс жаяг,хадгалж хамгаалсан байдал.

8. Алдартай туульчидын намтар уран бүтээл, онцлогтой танилцах.

Тус хичээлийг үзэж судласнаар оюутан дараах үндсэн чадварыг эзэмшсэн байна. Үүнд:

1. Монголтууль болон товшуур хөгжмийн гарал үүсэлийн тухай мэдлэг олж авах, монгол туулийн эх сурвалж хийгээд судалгааны зохиол бүтээлтэй танилцах үндсэн дээр тэдгээрийн агуулгыг задлан шинжлэх, нэгтгэн дүгнэх, үнэлэлт дүгнэлт өгөх, тайлбарлах

2. Монгол тууль, алтайн магтаалт, товшуур хөгжмийн тухай товч түүх, соёлын зангилаа асуудлуудыг бие даан тайлбарлах, түүхэн ястан үндэстэний соёл

түүх,уламжилж ирсэн туулийн тухай бодиттой эх сурвалжаас зөв тоглож хэлж сурах хийгээд занших

3. Тууль хэлэх түүхэн процессийг биечлэн судлах арга зүйг эзэмших, түүхэн замнал хэв маяг үйл явцад өөрийн үнэлэлт дүгнэлт өгч чаддаг болохын зэрэгцээ туулийг г хэн хэзээ, хэрхэн яаж хэлж болох, түүний шинж чанар ач холбогдлыг тодорхойлох

Дадал / хандлага /: Мэдлэг чадвартаа тулгуурлаж өвөг дээдсийнхээ уламжилж ирсэн товшуур хөгжим болон алтайн магтаал, туультай танилцан түүнийг уламжлан тээж ирсэн алдартангуудын намтар уран бүтээлтэй танилцаж тэдгээрээс суралцаж тэдний бий болгосон оюуны ололтоор бахархаж эх орон, ард түмнээ хайрлах үзэл, хэвшил зуршилтай болж хүмүүжүүлэхэд оршино.

11. Хичээлийн сэдэвчилсэн төлөвлөлт:

“Тууль хайлах урлаг” хичээлийн лекцийн цагийн сэдэвчилсэн төлөвлөгөө

Долоо хоног	Лекцийн сэдэв	Хэлбэр	Сэдвийн агуулга, олгох, мэдлэг, чадвар	Унших материал	Мэдлэг шалгах хэлбэр	Цаг
1	Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл	Лекц	Товшуур хөгжим ийн бүтэц, алтайн урианхайчууд товшуур хөгжмийг яаж уралдаг ямар модоор хийдэг тэдгээрийн ур хийц,бусад угсаатаны товшуур хөгжмөөс юугаараа ялгаатай.Алтайн урианхайчууд товшуур хөгжимөө яаж дээдлэж шүтэж ирсэн тухай мэдлэг олглно“Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл” хичээлийн бүтэц, агуулгыг бие даан тайлбарлах	1. Б.Катуу Монгол урианхайн аман зохиол УБ 2011 2. Х.Сампилдэндэв Монголын зан үйл аман зохиолын харьцуулсан судалгаа 3.Монголын соёл урлаг судлал 2000 4. Х.Сампилдэндэв Монгол амин зохиолын товчоон 2002 5. П.Хорлоо С.Дулам Монгол ардын зан үйлийн хэлхээ/ УБ., 1999	Бичиг	2
2	Товшуур хөгжмийн аялгуу	Лекц	Товшуур хөгжим нь чавхдаст хөгжмийн нэг төрөл болохыг ойлгуулах,товшуур хөгжмөөр ямар ямар ая яаж тоглож болох тухай товшуур хөгжмийн тархалт, одоо хэрэглэж байгаа байдал хандлагыг зөв тодорхойлох, таних Товшуурын дуугарах өнгө ай нь царны зузаан нимгэн материалаас шалтгаалах боловч пөлдөндүү огцом дуугарна.	6.Х.Сампилдэндэв Б.Энхтүвшин Монгол зан үйл харьцуулсан судалгаа2004 7.Ш.Луvsанбандан Ц.Мөнх Х.Сампилдэндэв Монголын орчин үеийн түүх 1989	Бичиг	2
3	Алтайн магтаал үүссэн түүх	Лекц	Алтайн магтаал нь эх нутгийнхаа байгалийн гоо сайханыг бахдан	1. С.Дулам Г.Нандинбилэг Монгол амин зохиолын онол.УБ	Бичиг	2

			дуулах гоо сайханы учир холбогдолтой үүссэн түүх домгийн тухай ярьж таниулах,газар нутгаас шалтгаалан алтайн магтаал өөр өөр иршилтэй байдаг тухай ойлгуулах, ном зохиолоос баяжуулж үзэх,	2007 2. Б.Катуу Монгол тууль судлалын зарим асуудал.1999 3.М.Ганболд Алтайн урианхайн аман зохиол 4. Б.Катуу Аман зохиол судлал 25-р боть 5. Ж.Цолоо Арван гурван Алтайн ариун сангууд 1999			
4	Алтайн магтаал хайлах тухай	Лекц	Тууль хайлхад алтайн магтаал товшуурийн аяаг дагаад туульч хоолойн зөв өнгөнд орход туслахаас гадна алтайн магтаалыг хатуу дэглэмтэй хайлдаг гэдгийг ойлгуулна, алтайн магтаал хайлах зан үйлийг таниулах.	6. Д.Цагаан Монгол уран зохиолын унших бичиг . УБ., 1961 7.Х.Сампилдэндэв Монгол ардын зан үйлийн аман зохиол 1987 8.Ш.Гадамба, Д.Цэрэнсодном Монгол ардын аман зохиолын дээж бичиг 1967	Бичиг	2	
						Улирлын шалгалт	4

**“Тууль хайлах урлаг” хичээлийн
семинарын цагийн сэдэвчилсэн төлөвлөгөө**

Долоо хоног	Семинарийн сэдэв	Бие дааж гүйцэтгэх даалгавар	Сэдвийн агуулга, олгох, мэдлэг, чадвар	Унших материал	Мэдлэг шалгах хэлбэр	Ца г
1	Тууль хайлахын өмнөх ёс заншил	Багаар семинары г зохион байгуулах	Туул хайлахын өмнө ямар ёс заншил үйлддэг байсан талаар ойлголттой болох.	1. Гонгор Д. Халх товчоон. II боть. УБ., 1978 2. Жүгдэр Ч. Монголд феодализм бүрэлдэн тогтох үсийн нийгэм улс төр гүн ухааны сэтгэлгээний хөгжил. УБ., 1987 3. Жүгдэр Ч. XIX- XX зууны зааг дахь Монголын нийгэм улс төр гүн ухааны сэтгэлгээний хөгжил. УБ., 1972 4. БНМАУ-ын түүх. Нэгэн боть. УБ., 1984	Бичиг	2
2	Тууль хайлах үеийн ёс заншил	Багаар явуулах	Тууль хайлах үед ямар ёс горим баримталдаг талаар мэдлэг олж	1. Батмөнх Б. Монголын эртний түүхийн лекцүүд.	Бичиг	2

			авах, хэдий үед хайлж болох,	УБ., 2002 2. БНМАУ-ын түүх. I боть. УБ., 1966 3. БНМАУ-ын түүх. Нэгэн боть. УБ., 1984		
3	Тууль хайлсаны дараахь ёс	Багаар явуулах	Тууль хайлсаны дараахь ёс заншилтай танилцаж туулийн талаар ойлголттой болно. Соёлын гол дурсгал, өв соёлын тархалт, он цаг, туулийн онцлогийг зөв тодорхойлох, таних	1. IV. F. XVII. Т. 118-156. 2. Эрдэнэбаатар Д. Дөрвөлжин булш хиригсүүрийн соёл. УБ., 2002 3. Эрдэнэбаатар Д., Ковалев А.А. Монгол Алтайн бүс нутгийн археологийн соёлууд // Mongolian Journal of Anthropology, Archaeology and Ethnology. УБ., 2007. Vol.3, №1(287). Т. 35-50.	Бичиг	2
4	Тууль өвлүүлэх ёс заншил.	Багаар семинарыг зохион байгуулах	Монголын соёлын өв уламжлал болсон туулийг үр хойчдоо өвлүүлэн үлдээх, ёс заншилийн тухай таниулах, туулийн талаар ойлголттой болно. Ёс заншилийн онцлогийг зөв тодорхойлох, таних	1. БНМАУ-ын түүх. I боть. УБ., 1966 2. БНМАУ-ын түүх. Нэгэн боть. УБ., 1984 3. Монгол нутаг дахь түүх соёлын дурсгалт зүйлс /сэдэвчилсэн лавлах/ УБ., 1999 4. Монгол улсын түүх. Тэргүүн боть. УБ., 2003 5. УБ., 2007. Т. 163-188.	Бичиг	2
5	Зарим алдартай туульчидын намтар уран бүтээлтэй танилцах.	Багаар явуулах	Алдартай туульчидын намтар уран бүтээлтэй танилцаж, тэдгээрийн түүхэн замнал, арга барилаас суралцах таниулах, тэдгээрийг тайлбарлах	1. Батсайхан З. Хүннү. УБ., 2001 2. Пэрлээ Х. Хятан нар тэдний монголчуудтай холбогдох нь. УБ., 1959 3. БНМАУ-ын түүх. I, II, III боть. УБ., 1966, 1968, 1969 4. БНМАУ-ын түүх. Нэгэн боть. УБ., 1984 5. Доржсүрэн Ц. Умард Хүннү. УБ., 1956 6.	Бичиг	2
6	Торгууд, Баял.Захчин.Халх.Урианха	Багаар явчлах	Ястан үндэстэний түүхийн онцлог ялгааг	1. Баяр Д. Монголчуудын	Тест	2

Scanned with CamScanner

	й туулийн онцлог ялгаа.		таних, ялгах, чулуун хөрөг. тайлбарлах Судлаачидын судалсан тойм агуулгыг мэдэх тайлбарлах.	УБ., 1995 2. Баяр Д. Монголын төв нут		
7	Зарим удам дамжсан туульчдын тухай	Багаар семинарыг зохион байгуулах	Туульчид удам дамжин хэрхэн хайлж ирсэн тухай мэдэх, тайлбарлах	1.М.Ганболд. Алтайн урианхай Занын Жилкэрийн удамын туульчид. УБ., 2016 2.Б.Катуу Монгол урианхайн аман зохиол. УБ 2011	Тест	2
8	Зул алдар хаан туулийн бүтэц агуулга	Багаар явуулах	Зул алдар хаан туулийн эхний бүлэгийн агуулгыг мэдэх, тайлбарлах	1.М.Ганболд. Алтайн урианхай Занын Жилкэрийн удамын туульчид. УБ., 2016 2.Б.Катуу Монгол урианхайн аман зохиол. УБ 2011	Тест	2
Дүн					Улирлын шалгалт	32

12. Лекцийн хичээл:Тэнхимийн сургалтын хэлбэрээр, уламжлалт арга ба бүтээлч сэтгэлгээг төлөвшүүлэх хөгжүүлэх лекцийн аргаар сургалтыг хамтын үйл ажилгааны зарчимд тулгуурлан зохион байгуулна.

13. Семинарын хичээл:Семинарын хичээлийг багаар зохион байгуулах ба энэ нь уламжлалт семинарын хэлбэрээс өөр, оюутныг багаар хамтран ажиллах чадварт сургахын сацуу үнэлгээг шударга, бүтэн авах ач холбогдолтой.

14.Оюутны бие даан гүйцэтгэх ажил:Оюутан нэг сэдвийг сонгон авч эх сурвалжаас мэдээллийг олж авах, бие даан судалгааны ажил хийх, зохион байгуулах чадвартай болно.

15.Үнэлгээ: Ховд Их сургуулийн оюутныг үнэлэх журмаар үнэлнэ. Оюутны хичээлийн хөтөлбөр дахь зорилгын дагуу төлөвшсөн мэдлэг, чадвар, дадлыг хангасан эсэхийг харгалзан үзэж “А;В;С;D” үнэлгээгээр буюу 1-4 тоон болон 100 оноо хүртэл дүгнэнэ (Үсгэн, процентон болон тоо /оноо/-н дүнгүүдийг дараахь жишгээр нэгээс нөгөөд шилжүүлнэ.Хүс. 1).

Үнэлгээ: А-20: Ирц,идэвхи, семинарын оролцоо

В-40: Явцын контроль (бичиг – 10 оноо, тест – 10 оноо, бие даалт – 20 оноо)

С-40: Улиралын шалгалт

D-100: Дээрх 3 оноо, үнэлгээний дүн

Хүс. 1. Үсэг, процент болон тоо /оноо/-н дүнгийн харьцуулсан хүснэгт

Үсгэн дүн	Тоон дүн	Процентон дүн
+A	4	97-100
A	3.67	93-96
-A	3.33	90-92
+B	3	87-89
B	2.67	83-86
-B	2.33	80-82
+C	2	77-79
C	1.67	73-76
-C	1.33	70-72
+D	1	67-69

Scanned with CamScanner

-D	0.33	60-62
F	0	0-59

Тууль хайлах урлаг хичээлээр оюутны бие даалтыг дараах шаардлагыг баримталсан эсхийг харгалзан дараах хүснэгтэнд хийсэн үнэлгээний дагуу үнэлнэ.

Тууль хайлах урлаг хичээлийн бие даалтын аргачлал, техник шаардлага

1. Бүтэц

Бие даалт бүтцийн хувьд:

Оршил: Сэдвийн чухал, зорилго, зорилт, арга зүй, арга, судалгааны тойм, шинэлэг тал, ач холбогдол, бүтэц, багшид хянуулж хэлэлцэж төлөвлөгөө батлуулсан зэргийг оршилд оруулна.

Нэгдүгээр бүлэг

Дүгнэлт

Ном зүй

Хавсралт гэсэн бүтэцтэй, А4 хуудаснаас багагүй хэмжээтэй байна. Бие даалтын агуулгаас хамааран бүлэг түүний дэд бүлэг хэд байхыг тухайн оюутан 2018 оны 02 сарын 20-ноос өмнө багшаар төлөвлөгөө батлуулахдаа шийдвэрлэнэ.

Scanned with CamScanner

Аймгийн "Яргуй-2010 хүүхдийн урлагийн их наадмын дэд байрын шагналт, медальт сурагчид

Монгол улсын ардын тэргүүний
авъяастан Н. Дамдиндоржийн
урианхай туулийн дугуйлангийн
сурагчдын бүртгэл

дд	Сурагчдын нэрс	Сурсан туулийн нэр	Хичээллэсэн жил	нас	Оролцсон уралдаан тэмцээн
1	16 сурагч хүмүүр урлаг хамтлаг	Алтай магтаал	1992 - 1996		Эргүй - 96 наадам, I-р байр
2	Т. Монхшор.	Алтай магтаал	1999		Эргүй - 99 хүрэл медаль
3	Б. Загджав	Моринго эвдэл	1999		Эргүй - 99 мөнгөн медаль
4	Б. Загджав	цоор	1999 он		УБ хили хуучин - алт
5	Т. Монхшор	Наранхүү хаан тууль	2002 - 2003		Эргүй - 2003 алт
6	Б. Наранбат	цоор	2002 - 2003		Эргүй - 2003 мөнгө
7	Т. Монхшор	Алтай магтаал	1992 - 2003		Эргүй - 2003 хүрэл
8	Э. Бадамцэцэг	Билэгээ уучал, морин	2002 - 2003		Эргүй - 2003 мөнгөтэй байр
9	Б. Монхшүүлза	Наран хаан хүү тууль	2006 - 2010		Эргүй - 2007 наадам алт

10	хамтлаг Эзгүүр 6 хүүхэд	Алтай магтаал	2008-2010		Эргүй - 2007 Алтан медаль
11	М. Бонсүх Эзгүүр	Алтай магтаал	2007 онд		Урианхай түмний 3-р наадам хурал
12	Эзгүүр хамтлаг 3.	Товшуурал	2008 онд		Урианхай түмний IV-р наадам монго.
13	Д. Батхүрэл	Алтай магтаал	2007-2008		Эргүй - 2008 Монгол медаль
14	Эзгүүр хамтлаг 3.	Алтай магтаал	2009		Урианхай түмний V-р наадам - алт
15	Б. Монхтулга Эзгүүр хамтлаг	Товшуурал хүү	2009		монго.
16	Эзгүүр урлаг хамтлаг 5.	Алтай магтаал	2010		Эргүй - 2010 Наадам - алт
17	Б. Монхтулга	Түүл	2010	19	Эргүй - 2010 алт.
18	Н. Баасандорж	Түүл	2011	17	МУ-ын тэргүүн саярхалт түмний Б. Авырмэдийн нэрэмжлэл хөдөлмөр хүүхдүүд - 2011, Эзгүүр урлагийн наадамас алт
19	Д. Батхүрэл	цүүр	2011	13	
20	Б. Нэмээсбүэн	Хөөмий	2011	13	тусгай байр.
21	Балсандорж	Түүл	2011	17	
22	Энхфицүр	магтаал	2009	15	2012 монго
23	Б. Монхтулга	магтаал	2010	15	Эргүй - 2012 монго
24	Ахагбацэрэл	магтаал	2010	16	2012 монго
25	Дүүш нүүр хамт- лаг	магтаал			Эргүй - 2012 монгол медаль

[illegible]

Багш Н.Дамдиндоржийн удирдсан хамтлаг болон сурагчдын үзүүлсэн амжилт

2003-2012

№	Сурагчдын нэрс	Урлагийн оролцсон төр	Он	Үзүүлсэн амжилт байр
1	Д.Алтансүх	Ардын дуу	1993	3-р байр
2	Г.Батсүрэн	Зохиолын дуу	1995	3-р байр
3	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал, цуур	1996	1-р байр
4	Найрал дууны хамтлаг	Найрал дуу	1996	1-р байр
5	Т.Мөнхтөр	Алтай магтаал	1999	1-р байр
6	Б.Загджав	Цуур	1999	2-р байр
7	Т.Мөнхтөр	Тууль	2000	Хүрэл медаль
8	Б.Загджав	Цуур	2000	Мөнгөн медаль
9	Б.Загджав	Цуур /улсад/	2002	Алтан медаль
10	Т.Мөнхтөр	Тууль	2002	1-р байр
11	Б.Загджав	Цуур	2002	1-р байр
12	Б.Гандолгор	Зохиолын дуу	2002	3-р байр
13	Т.Мөнхтөр	Тууль	2003	Алтан медаль
14	Б.Наранбат	Цуур	2003	Мөнгөн медаль
15	Т.Мөнхтөр	Алтай магтаал	2003	Хүрэл медаль
16	Г.Батсүрэн	Ардын дуу	2004	Алтан медаль
17	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2004	Тусгай байр
18	Язгуур урлагийн хамтлаг	Тууль Алтай магтаал	2006	Алтан медаль
19	Э.Нарангарав	Ардын дуу	2006	Хүрэл медаль
20	Б.Мөнхтулга	Тууль	2007	Алтан медаль
21	Язгуур урлагийн хамтлаг	Тууль, Алтай магтаал	2007	Алтан медаль
22	М.Ариун-Эрдэнэ	Ардын дуу	2006	Хүрэл медаль
23	О.Дөлгөөн	Ардын дуу	2007	Хошой хүрэл медаль
24	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2007	Хүрэл медаль
25	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2008	Алтан медаль
26	Д.Батхүрэл	Алтай магтаал	2008	Мөнгөн медаль
27	Б.Мөнхтулга	Тууль	2008	Алтан медаль
28	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2009	Алтан медаль
29	Язгуур урлагийн хамтлаг	Монгол ардын дуу	2009	Мөнгөн медаль
30	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2009	Хүрэл медаль
31	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2010	Алтан медаль
32	Б.Мөнхтулга	Тууль	2010	Алтан медаль
33	Удирдсан баг	Бүх төрлөөр	2010	2-р байр Өргөмжлөл цом
34	Д.Батхүрэл	Цуур	2011	Алтан медаль
35	М.Ариун-Эрдэнэ	Уртын дуу	2011	Алтан медаль
36	Н.Баасандорж	Тууль	2011	Алтан медаль
37	Л.Одбаяр	Хөөмий	2011	Алтан медаль
38	Д.Батхүрэл	Алтай магтаал	2011	Мөнгөн медаль
39	Н.Баасандорж	Тууль	2011	Алтан медаль
40	Удирдсан баг	Бүх төрлөөр	2011	1-р байр үндэсний хөгжим, цом өргөмжлөл

ГЭРЭТЗУРАГ ТҮҮХ ОГУУТНЭ

2006, 2007, 2008, 2010 оны аймгийн аварга “Язгуур урлагийн хамтлаг”-ийн сурагчид, багш
Дамдиндоржийн хамт

2015-2018 оны урлагаар амжилт гаргасан сурагчид

	Сурагчдын нэрс	он	Оролцсон төрөл	байр
1	Д.Батхүрэл	2015	Тууль	тусгай
2	М.Буяннэмэх	2015	Тууль	Тусгай
3	Д.Батхүрэл	2015	Цуур	Дэд байр
4	М.Буяннэмэх	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
5	Д.Батхүрэл	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
6	Б.Нэмэхбуян	2015	Цуурын хамтлаг	Тусгай
7	Э.мөнхтулга	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
8	Б.Мөнх-Эрдэнэ	2015	Тууль,цуур	Монголын хүүхдийн ордны алт
9	О.Тэмүүжин	2015	Морин хуур	Хүүхдийн төлөө төвийн алт
10	М.Өлзийхишиг	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
11	Т.Энхжигүүр	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
12	Д.Батхүрэл	2015	Тууль,цуур	Монголын хүүхдийн ордны алт
13	М.Буяннэмэх	2015	Тууль,цуур	Монголын хүүхдийн ордны алт
14	Э.Мөнхтулга	2015	Тууль,цуур	Монголын хүүхдмйн ордны алт
15	Б.Нэмэхбуян	2015	Тууль, цуур	Монголын хүүхдийн ордны алт
16	Дуут нуур хамтлаг	2016	Алтай магтаал	Гранпри
17	О.Сайхандалай	2016	Зохиолын дуу	Хүрэл
18	Д.Хүдэртулга	2017	Би эстрадын дуучин	Алт
19	Бүжгийн хамтлаг	2017	Ганга мөрний уянга Энэтхэг бүжгийн төрлөөр	Тусгай байр
20	Г.Маргадмаа	2017	Гоцлол бүжиг	Алт
21	Д.Намуунцэцэг	2018	Цуурын гоцлол	УБ хот алт
22	Охид хамтлаг-1	2018	Уртын дуу	Бүсийн алт
23	Охид хамтлаг-2	2018	Уртын дуу	Бүсийн хүрэл

2014 оны урлагаар амжилт гаргасан сурагчид

1	Б.Лхагвацэрэн	12а	1 мөнгө, 3 алтан медаль
2	Д.Батхүрэл	11а	1 мөнгө, 3 алт, МУТАА
3	Б.Нэмэхбуян	11а	1 мөнгө,
4	Т.Энхжигүүр	11а	1 мөнгө 1 алт
5	М.Буяннэмэх	9а	1 мөнгө
6	Б.Бямбадорж	11а	1 мөнгө
7	Э.Мөнхтулга	11а	1 мөнгө
8	Б.Батхишиг	9а	1 мөнгө
9	Г.Гантогтох	9а	1 мөнгө
10	Д.Хүдэртулга	9б	1 мөнгө
11	Б.Энхманлай	9б	1 мөнгө, 1 алт
12	О.Мөнхдалай	9ө	1 мөнгө
13	Н.Жаргалсайхан	9а	1 мөнгө
14	О.Мөнхцэцэг	9а	1 мөнгө
15	Б.Энхзаяа	7а	1 мөнгө
16	Т.Эрдэнэ-Оюун	12а	1 мөнгө
17	П.Сийлэгмаа	7а	1 мөнгө
18	Ц.Энхтуул	9а	1 мөнгө
19	О.Тэмүүжин	11а	1 мөнгө

2018-2020 оны урлагаар амжилт гаргасан сурагчид

	Сурагчдын нэрс	он	Оролцсон төрөл	байр
1	Т.Энхзориг	2019	Тууль	алт
2	Б.Хэрлэн	2019	Орчин үеийн дуу	мөнгө
3	Т.Бадамзул	2019	Бүжгийн хамтлага	алт
4	Д.Намуунцэцэг	2019	Улсын цуурын 2-р уралдаан цуур	Залуу өвлөн уламжлагч
5	Д.Намуунцэцэг	2019	Улсын цуурын 2-р уралдаан цуур	Наранцогтын хэрэмжит шагнал
6	Т.Энхзориг	2019	Туульчдын улсын 2-р уралдаан тууль	Залуу өвлөн уламжлагч
7	Охид хамтлага-2	2018	Уртын дуу	Бүсийн хүрэл
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				

Багш Н.Дамдиндоржийн удирдсан хамтлаг болон сурагчдын үзүүлсэн амжилт

1993-2011

№	Сурагчдын нэрс	Урлагийн оролцсон төрөл	Он	Үзүүлсэн амжилт байр
1	Д.Алтансүх	Ардын дуу	1993	3-р байр
2	Г.Батсүрэн	Зохиолын дуу	1995	3-р байр
3	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал, цуур	1996	1-р байр
4	Найрал дууны хамтлаг	Найрал дуу	1996	1-р байр
5	Т.Мөнхтөр	Алтай магтаал	1999	1-р байр
6	Б.Загджав	Цуур	1999	2-р байр
7	Т.Мөнхтөр	Тууль	2000	Хүрэл медаль
8	Б.Загджав	Цуур	2000	Мөнгөн медаль
9	Б.Загджав	Цуур /улсад/	2002	Алтан медаль
10	Т.Мөнхтөр	Тууль	2002	1-р байр
11	Б.Загджав	Цуур	2002	1-р байр
12	Б.Гандолгор	Зохиолын дуу	2002	3-р байр
13	Т.Мөнхтөр	Тууль	2003	Алтан медаль
14	Б.Наранбат	Цуур	2003	Мөнгөн медаль
15	Т.Мөнхтөр	Алтай магтаал	2003	Хүрэл медаль
16	Г.Батсүрэн	Ардын дуу	2004	Алтан медаль
17	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2004	Тусгай байр
18	Язгуур урлагийн хамтлаг	Тууль Алтай магтаал	2006	Алтан медаль
19	Э.Нарангарав	Ардын дуу	2006	Хүрэл медаль
20	Б.Мөнхтулга	Тууль	2007	Алтан медаль
21	Язгуур урлагийн хамтлаг	Тууль, Алтай магтаал	2007	Алтан медаль
22	М.Ариун-Эрдэнэ	Ардын дуу	2006	Хүрэл медаль
23	О.Дөлгөөн	Ардын дуу	2007	Хошой хүрэл медаль
24	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2007	Хүрэл медаль
25	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2008	Алтан медаль
26	Д.Батхүрэл	Алтай магтаал	2008	Мөнгөн медаль
27	Б.Мөнхтулга	Тууль	2008	Алтан медаль
28	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2009	Алтан медаль
29	Язгуур урлагийн хамтлаг	Монгол ардын дуу	2009	Мөнгөн медаль
30	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2009	Хүрэл медаль
31	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2010	Алтан медаль
32	Б.Мөнхтулга	Тууль	2010	Алтан медаль
33	Удирдсан баг	Бүх төрлөөр	2010	2-р байр Өргөмжлөл цом
34	Д.Батхүрэл	Цуур	2011	Алтан медаль
35	М.Ариун-Эрдэнэ	Уртын дуу	2011	Алтан медаль
36	Н.Баасандорж	Тууль	2011	Алтан медаль
37	Л.Одбаяр	Хөөмий	2011	Алтан медаль
38	Д.Батхүрэл	Алтай магтаал	2011	Мөнгөн медаль
39	Н.Баасандорж	Тууль	2011	Алтан медаль
40	Удирдсан баг	Бүх төрлөөр	2011	1-р байр үндэсний хөгжим, цом өргөмжлөл

**Багш Н.Дамдиндоржийн ажиллах хугацаанд гаргасан
амжилт шагнал**

№	Төрөл	Хаана	Он	Байр
1	Монгол хэл олимпиад	Мөнххайрхан	1999	III
2	Урлагийн наадам	Аймагт	2001	II
3	Монгол туургатны дуу хуурын наадам	Улаанбаатар хот	1995	Тусгай байр
4	Ур чадвар	Алтай сум	2001	IV
5	Алтайн урианхайн –I наадам	Мөнххайрхан	2005	Алтан медаль
6	Алтайн туульс Хөөмийн баяр	Ховд аймаг	2006	Алтан медаль
6	Алтайн урианхайн –III наадам	Баян-Өлгий Буянт сум	2007	Мөнгөн медаль
7	Алтайн урианхайн –IV наадам	Баян-Өлгий Алтанцөгц	2009	Алтан медаль Хошоо хүрэл
1	Эрдмийн цагаан лавай	Аймагт БСГ	1994	Шагнал
2	Аварга багш	Суманд	1999	Шагнал
3	Бүтээлч багш	Суманд	1998	Шагнал
4	Арга зүйч	Аймагт БСГ	2001	Шагнал
5	Тэргүүний ардын авъяастан	БСШУ-ны яам	2003	Шагнал
6	Оны шилдэг багш	Суманд	2007	Шагнал
7	Жуух бичиг	БСШУ-ны яам	2008	Шагнал

8	Ойрад монголын их хөгсүү наадам	УБ хот	2010	Галдан бошигт хан медаль
9	Ахлах багш	Суманд	2010	БСГ –н шагнал
10	Болосролын тэргүүний ажилтан	УБ хот	2010	Засгийн газрын шагнал
11	Хөдөлмөрийн алдар алтан медаль	Ховд аймаг	2010	Монголын залуучуудын холбооны шагнал
12	Ардын урлагийн их наадам	УБ хот	2011	Хүрэл медаль
13	Хүндэт өргөмжлөл	Суманд	2012	Монголын боловсрол ШУ-ныҮЭ холбоо
14	Алтайн урианхайн 7-р их наадам	Эрдэнэт хот	2012	Алтан медаль
15	Эрхэм үйлстэн	Ховд аймаг	2012	БСГ-н шагнал
16	Ховд аймгийн хүндэт тэмдэг	Ховд аймаг	2012	Ховд аймаг ИТХ –н шагнал
17	Сёлын тэргүүний ажилтан	УБ хот	2012	Засгийн газрын шагнал
18	Боловсролын байгууллагын шилдэг ажилтан	Суманд	2012	Сумын засаг даргын шагнал
19	Монгол туульчдын урын сан улсын үзлэг	УБ хот	2012	Хүндэт өргөмжлөл
20	Сумын хүндэт иргэн	Суманд	2013	Дуут сумын ИТХ-н шагнал
21	Төв азийн тууль – 2013 олон улсын Симпиозм их наадам	УБ хот	2013	Туульч өв тээгч цол хүртсэн

№	Төрөл	Хаана	Он	Байр
22	Сургуулийн өргөмжлөл	суманд	2013	шагнал
23	Оны шилдэг багш	суманд	2015	шагнал
24	МУ ын шилдэг туульч шалгаруулах наадам	Ховд аймаг	2015	Тэргүүн байр
25	Ойрад түмэн язгуур урлагийн олон улсын их наадам	Увс аймаг	2015	Тэргүүн байр алтан медаль
26	МУ-ын Төрийн дээд шагнал	Ховд аймаг	2017	Хөдөлмөрийн хүндэт медаль
27	МҮЭ-ийн холбооны шагнал	Ховд аймаг	2017	Соёлын тэргүүний ажилтан

- Улаанбаатар хотод зохиогдсон “Монгол үндэстний соёлын өв уламжлагч хүүхдийн их наадам”-д Дуут нуур хамтлагийн сурагч Д.Батхүрэл тууль цуурын төрлөөр оролцож, “Монгол Улсын Тэргүүний Ардын Авьяастан” цол тэмдгээр шагнагдлаа.

- Ховд аймагт зохиогдсон “Соёлын өв уламжлагч хүүхдийн” наадмаас “Дуут нуур” язгуур урлагийн цуурын хамтлаг мөнгөн медаль хүртлээ

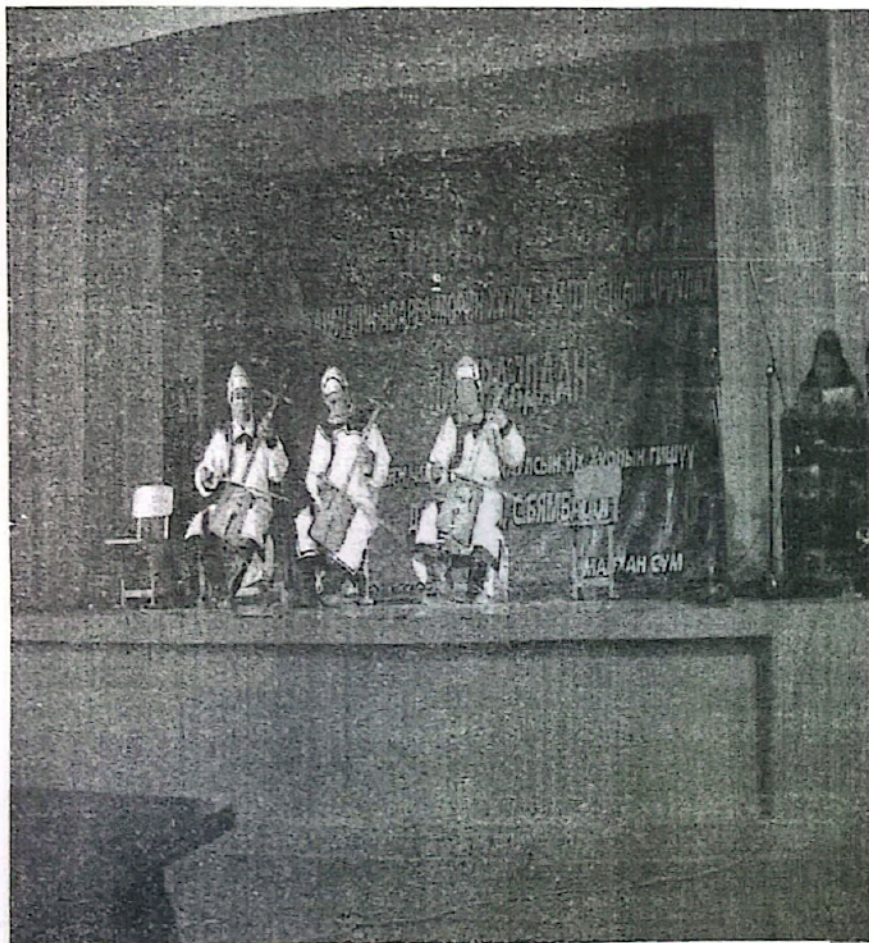
Ховд аймагт зохиогдсон Соёлын өв
уламжлагч хүүхдийн наадмаас түүль
цуурын төрлөөр шалгарсан “Дуут нуур”
хамтлагийн сурагч Д. Батхүрэл икэлийн
төрлөөр шалгарсан Б.Лхагвацэрэн нар
Олон улсын хүүхдийн найрамдал
зусланд амрах эрхийн бичгээр
шагнагдаж 2014. 7 – р сард Олон улсын
хүүхдийн найрамдал зусланд амраад
ирлээ.

Баруун бүсийн Даншиг наадам- Ховд аймагт зохион байгуулагдсан өв соёлын наадамд өв тээгч багш Н.Дамдиндорж, О.Төмөрбаатар нар тууль цуурын 20 сурагчийг амжилттай оролцууллаа.

- Улаанбаатар хотод зохиогдсон “Монгол үндэстний соёлын өв уламжлагч хүүхдийн их наадам”-д Дуут нуур хамтлагийн сурагч Б.Лхагвацэрэн икэлийн төрлөөр оролцож, “Соёл урлагийн их сургуульд суралцах эрхийн бичиг”-ээр шагнагдлаа.

- Икэлийн эгшиглэн наадамд сурагчид амжилттай оролцож сурагч О.Тэмүүжин гоцлол төрөлд оролцож хүүхдийн төлөө төвийн мөнгөн медаль хүртлээ

- Ховд аймагт зохиогдсон “Соёлын өв уламжлагч хүүхдийн наадам”-д Дуут нуур язгуур урлагийн хамтлаг оролцож, мөнгөн медаль хүртлээ.

Улаан баатар хот Монгол туургатны дуу хуурын их наадам
1992 он

Ойрд монголын Их хөгсүү ардын урлаг анх дугаар их наадам
2010 он

Бүх ард түмний ардын урлагийн 5-р их наадам
2011 он

Урианхайн "Алтан хүрээ" урлаг , спортын 7-р их наадам
2012 он Орхон аймаг

ЯЗГУУР УРЛАГИЙН ХАМТЛАГ

БАЯРЫН БИЧИГ

Дуут цумын Язгуурч

ХАМТ ОЛОНД

Хүүхдийн уламжлалт "Яргуй-96" хаврын баярт амжилттай бэлтгэн оролцож... р байр эзэлсэнд талархаж Ховд аймгийн Хүүхдийн төлөө төвийн баярын бичиг мөнгөн шагналаар шагнав.

ХОВД АЙМГИЙН ХҮҮХДИЙН
ТӨЛӨӨ ТӨВ

Жаргалант

1	Днх зул	-	5 ^А
2	Цэдэнхүү	-	6 ^А
3	Дарь-од	-	5 ^А
4	Гансүлд	-	4 ^А
5	Наранбат	-	3 ^Б
6	Батболд	-	5 ^А
7	Нямнасан	-	5 ^А
8	Уянга	-	4 ^А

9	Гэрэлчулуун	-	5 ^А
10	Жавзанчулуун	-	5 ^А
11	Чулунцэцэг	-	5 ^А
12	Сүвд эрдэнэ	-	6 ^А
13	Отгонцэцэг	-	4 ^А
14	Түмэндөмбэрэл	-	5 ^А
15	Дриун эрдэнэ	-	2 ^А
16	Отгонхишиг	-	5 ^А

Сургуулийн захиргаа.

ЯЗГУУР УРЛАГИЙН
ДУГУЙЛАНГИЙН СУРАГЧИД

ЯРГУЙ - 93 ТУСГАЙШАГНАЛТ
Г. БАТСҮРЭН, ЯРГУЙ - 99 ХҮРЭЛ
МЕДАЛТ Т. МӨНХТӨР

МУЗХ-ИЙН УРЛАГИЙН НААД -
МЫН ТУСГАЙ ШАГНАЛТ
Б. ГАНДОЛГОР, Т. МӨНХТӨР

ЯРГУЙ-99 МӨНГӨН МЕДАЛТ
УБХОТ ХУИН-ЫН АЛТАН МЕДАЛТ
Б. ЗАГДЖАВ.

ЯРГУЙ - 2003.

ДЛТ. ХҮРЭЛ
Т. МӨНХТӨР
ЯРГУЙ - 2003

МӨНГӨН МЕДАЛТ
Б. НАРАНБАТ

ЯРГУЙ-2003

ОНЫ IV-БАЙРЫН

ШАГНАЛТ

Э. БАДАМЦЭЦЭГ

Яргуй 2007 наадмын
алтан медальт сурагч Б.Мөнхтулга

Яргуй 2008 наадмын
мөнгөн медальт сурагч Д.Батхүрэл

Яргуй 2010 наадмын алтан медальт Дуут нуур хамтлаг

Ховдын хүүхдүүд 2011 Язгуур урлагийн наадмын алтан медальт
сурагч Н.Баасандорж Д.Батхүрэл

Яргуй-2012 наадмын мөнгөн медальт "Дуут нуур" хамтлаг

Яргуй -2012 наадмын тэргүүн байрын шагналт сурагчид

**ХОВД ИХ СУРГУУЛЬ
НИЙГЭМ ХҮМҮҮНЛЭГИЙН УХААНЫ СУРГУУЛЬ
ТҮҮХИЙН ТЭНХИМ**

**“Тууль хайлах урлаг” хичээлийн
хөтөлбөр**

Боловсруулсан багш:.....Н. Дамдиндорж.

Хянасан тэнхимийн эрхлэгч:.....

Жаргалант
2018 он

Тууль хайлах урлаг

1.Хичээлийн нэр: Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл

2.Индекс:

3.Хичээлийн төрөл, ангилал: Ерөнхий эрдмийн хичээл

4. Кредит цаг: 3, долоо хоногт орох цаг: 2:2 Долоо хоног: 24 Бүх цаг: лекц 8, семинар**16**

5.Судлах улирал: 2

6. Хичээлийн залгамж холбоо: 1.Урьдчилан үзсэн байх хичээл:

2.Хамт үзэх хичээл:

7.Хичээлийн заах багш/ тэнхимүүд:

Д/д	Тэнхим	Түүхийн тэнхим	
1	Багшийн овог, нэр, цол хэргэм	Н.Дамдиндорж Төрийн титэмт туульч тэргүүлэх багш	Ч.Мөнхбаяр, Түүхийн ухааны доктор (Ph.D), ахлах багш
2	Утас	88433768	99439348
3	Цахим шуудан	Damdin2018@gmail.com	munkh boroldoi@yahoo.com
4	Байр, өрөө	ХИС-ийн хичээлийн I байр, лекцийн заал	
5	Зөвөлгөө өгөх өдөр, Цаг		
6	Цахим хуудас		Chmunkh.sur.mn

8.Хичээлийн зорилго: Бакалаврын боловсрол эзэмшиж байгаа оюутнуудад монголчуудын өв соёл болох туулийн тухай анхан шатны мэдлэг олгох зорилготой.

9.Хичээлийн агуулга: Уг хичээл нь бакалаврын зэрэг эзэмших дээрх мэргэжлээр ардын урлагийн ангийн оюутнуудад заавал судлавал зохих ерөнхий эрдэм олгох хичээл юм.

Тууль хайлах урлаг хичээлээр: Товшуур хөгжмийн үндсэн ойлголтуудад тулгуурлан монгол туулийн үүсэл, хөгжил, үе шат мөн чанар, онцлог, зүй тогтол, уламжлал, шинэчлэл, хөгжлийн чиг хандлага зэрэг асуудлын үндсийг судална.

10.Оюутанд олгох мэдлэг, чадвар, дадал /хандлага/: Энэ хичээлийг үзэж судласнаар оюутан дараах үндсэн мэдлэгийг эзэмшсэн байна.

1. Монгол туулийн үүсэл хөгжил, Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл бусад ёрөөл магтаал туулиуд болон хөгжимтэй хэрхэн холбогдох харилцаа холбооны ялгаа ижил төсөөтэй талуудын тухай

2. Тууль хайлах урлаг хичээлийн судлах зүйл, судлагааны арга, зарчим судлахын ач холбогдол, бүтэц, агуулга

3. Монгол туулийн тухай

I.Ардын хөгжмийн зэмсэг болох товшуур хөгжмийн гарал үүсэл.

II.Ардын үлгэр,туульс алтайн магтаал үүссэн түүх.

III.Монгол тууль болон алтайн магтаал хайлах тухай.

IV.Тууль хайлахын өмнөх ёс заншил.

V.Тууль хайлах үеийн ёс заншил.

VI.Тууль хайласны дараахь ёс заншил.

VII.Тууль өвлүүлэх ёс заншил.

VIII.Алдартай туульчидын намтар уран бүтээлтэй танилцах.

4. Товшуур хөгжмийн дуу авиа үүсгэх,товшуур хөгжимтэй танилцах.

5. Алтайн магтаал үүссэн түүх угсаа гарал үүсэл, түүхэн залгамж чанар.

6. Монголын тууль хайлах ёс , түүний үе шатууд, үндсэн шинж, онцлог, залгамж чанар /

7. Тууль өвлүүлэх ёс, олон ястан үндэстэний хэл соёл,үндсэн шинж, онцлог, монголд түгээмэл дэлгэрсэн байдал,өвлөж үлдсэн ёс жаяг,хадгалж хамгаалсан байдал.

8. Алдартай туульчидын намтар уран бүтээл, онцлогтой танилцах.

Тус хичээлийг үзэж судласнаар оюутан дараах үндсэн чадварыг эзэмшсэн байна. Үүнд:

1. Монголтууль болон товшуур хөгжмийн гарал үүсэлийн тухай мэдлэг олж авах, монгол туулийн эх сурвалж хийгээд судалгааны зохиол бүтээлтэй танилцах үндсэн дээр тэдгээрийн агуулгыг задлан шинжлэх, нэгтгэн дүгнэх, үнэлэлт дүгнэлт өгөх, тайлбарлах

2. Монгол тууль, алтайн магтаалт, товшуур хөгжмийн тухай товч түүх, соёлын зангилаа асуудлуудыг бие даан тайлбарлах, түүхэн ястан үндэстэний соёл

түүх,уламжилж ирсэн туулийн тухай бодиттой эх сурвалжаас зөв тоглож хэлж сурах хийгээд занших

3. Тууль хэлэх түүхэн процессийг биечлэн судлах арга зүйг эзэмших, түүхэн замнал хэв маяг үйл явцад өөрийн үнэлэлт дүгнэлт өгч чаддаг болохын зэрэгцээ туулийг г хэн хэзээ, хэрхэн яаж хэлж болох, түүний шинж чанар ач холбогдлыг тодорхойлох

Дадал / хандлага /: Мэдлэг чадвартаа тулгуурлаж өвөг дээдсийнхээ уламжилж ирсэн товшуур хөгжим болон алтайн магтаал, туультай танилцан түүнийг уламжлан тээж ирсэн алдартангуудын намтар уран бүтээлтэй танилцаж тэдгээрээс суралцаж тэдний бий болгосон оюуны ололтоор бахархаж эх орон, ард түмнээ хайрлах үзэл, хэвшил зуршилтай болж хүмүүжүүлэхэд оршино.

11. Хичээлийн сэдэвчилсэн төлөвлөлт:

“Тууль хайлах урлаг” хичээлийн лекцийн цагийн сэдэвчилсэн төлөвлөгөө

Долоо хоног	Лекцийн сэдэв	Хэлбэр	Сэдвийн агуулга, олгох, мэдлэг, чадвар	Унших материал	Мэдлэг шалгах хэлбэр	Цаг
1	Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл	Лекц	Товшуур хөгжим ийн бүтэц, алтайн урианхайчууд товшуур хөгжмийг яаж уралдаг ямар модоор хийдэг тэдгээрийн ур хийц,бусад угсаатаны товшуур хөгжмөөс юугаараа ялгаатай.Алтайн урайнхайчууд товшуур хөгжимөө яаж дээдлэж шүтэж ирсэн тухай мэдлэг олглно“Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл” хичээлийн бүтэц, агуулгыг бие даан тайлбарлах	1. Б.Катуу Монгол урианхайн аман зохиол УБ 2011 2. Х.Сампилдэндэв Монголын зан үйл аман зохиолын харьцуулсан судалгаа 3.Монголын соёл урлаг судлал 2000 4. Х.Сампилдэндэв Монгол амин зохиолын товчоон 2002 5. П.Хорлоо С.Дулам Монгол ардын зан	Бичиг	2
2	Товшуур хөгжмийн аялгуу	Лекц	Товшуур хөгжим нь чавхдаст хөгжмийн нэг төрөл болохыг ойлгуулах,товшуур хөгжмөөр ямар ямар ая яаж тоглож болох тухай товшуур хөгжмийн тархалт, одоо хэрэглэж байгаа байдал хандлагыг зөв тодорхойлох, таних Товшуурын дуугарах өнгө ай нь царны зузаан нимгэн материалаас шалтгаалах боловч цөлдөндүү огцом дуугарна.	үйлийн хэлхээ/ УБ., 1999 6.Х.Сампилдэндэв Б.Энхтүвшин Монгол зан үйл харьцуулсан судалгаа2004 7.Ш.Лувсанбандан Ц.Мөнх Х.Сампилдэндэв Монголын орчин үеийн түүх 1989	Бичиг	2
3	Алтайн магтаал үүссэн түүх	Лекц	Алтайн магтаал нь эх нутгийнхаа байгалийн гоо сайханыг бахдан	1. С.Дулам Г.Нандинбилэг Монгол амин зохиолын онол.УБ	Бичиг	2

			дуулах гоо сайханы учир холбогдолтой үүссэн түүх домгийн тухай ярьж таниулах, газар нутгаас шалтгаалан алтайн магтаал өөр өөр изршилтэй байдаг тухай ойлгуулах, ном зохиолоос баяжуулж үзэх,	2007 2. Б.Катуу Монгол тууль судлалын зарим асуудал. 1999 3. М.Ганболд Алтайн урианхайн аман зохиол 4. Б.Катуу Аман зохиол судлал 25-р боть 5. Ж.Цолоо Арван турван Алтайн ариун сангууд 1999		
4	Алтайн магтаал хайлах тухай	Лекц	Тууль хайлхад алтайн магтаал товшуурийн аяыг дагаад туульч хоолойн зөв өнгөнд орход туслахаас гадна алтайн магтаалыг хатуу дэглэмтэй хайлдаг гэдгийг ойлгуулна, алтайн магтаал хайлах зан үйлийг таниулах.	6. Д.Цагаан Монгол уран зохиолын унших бичиг. УБ., 1961 7. Х.Сампилдэндэв Монгол ардын зан үйлийн аман зохиол 1987 8. Ш.Гаадамба, Д.Цэрэнсодном Монгол ардын аман зохиолын дээж бичиг 1967	Бичиг	2
					Улирлын шалгалт	4

**“Тууль хайлах урлаг” хичээлийн
семинарын цагийн сэдэвчилсэн төлөвлөгөө**

Долоо хоног	Семинарийн сэдэв	Бие дааж гүйцэтгэх даалгавар	Сэдвийн агуулга, олгох, мэдлэг, чадвар	Унших материал	Мэдлэг шалгах хэлбэр	Ца г
1	Тууль хайлахын өмнөх ёс заншил	Багаар семинары г зохион байгуулах	Туул хайлахын өмнө ямар ёс заншил үйлддэг байсан талаар ойлголттой болох.	1. Гонгор Д. Халх товчоон. II боть. УБ., 1978 2. Жүгдэр Ч. Монголд феодализм бүрэлдэн тогтох үеийн нийгэм улс төр гүн ухааны сэтгэлгээний хөгжил. УБ., 1987 3. Жүгдэр Ч. XIX-XX зууны заагдах Монголын нийгэм улс төр гүн ухааны сэтгэлгээний хөгжил. УБ., 1972 4. БНМАУ-ын түүх. Нэгэн боть. УБ., 1984	Бичиг	2
2	Тууль хайлах үеийн ёс заншил	Багаар явуулах	Тууль хайлах үед ямар ёс горим баримталдаг талаар мэдлэг олж	1. Батмөнх Б. Монголын эртний түүхийн лекцүүд.	Бичиг	2

			авах, хэдий үед хайлж болох,	УБ., 2002 2. БНМАУ-ын түүх. I боть. УБ., 1966 3. БНМАУ-ын түүх. Нэгэн боть. УБ., 1984		
3	Тууль хайлсаны дараахь ёс	Багаар явуулах	Тууль хайлсаны дараахь ёс заншилтай танилцаж туулийн талаар ойлголттой болно. Соёлын гол дурсгал, өв соёлын тархалт, он цаг, туулийн онцлогийг зөв тодорхойлох, таних	1. IV. F. XVII. Т. 118-156. 2. Эрдэнэбаатар Д. Дөрвөлжин булш хиригсүүрийн соёл. УБ., 2002 3. Эрдэнэбаатар Д., Ковалев А.А. Монгол Алтайн бүс нутгийн археологийн соёлууд // Mongolian Journal of Anthropology, Archaeology and Ethnology. УБ., 2007. Vol.3, №1(287). Т. 35-50.	Бичиг	2
4	Тууль өвлүүлэх ёс заншил.	Багаар семинарыг зохион байгуулах	Монголын соёлын өв уламжлал болсон туулийг үр хойчдоо өвлүүлэн үлдээх, ёс заншилийн тухай таниулах, туулийн талаар ойлголттой болно. Ёс заншилийн онцлогийг зөв тодорхойлох, таних	1. БНМАУ-ын түүх. I боть. УБ., 1966 2. БНМАУ-ын түүх. Нэгэн боть. УБ., 1984 3. Монгол нутаг дахь түүх соёлын дурсгалт зүйлс /сэдэвчилсэн лавлах/ УБ., 1999 4. Монгол улсын түүх. Тэргүүн боть. УБ., 2003 5. УБ., 2007. Т. 163-188.	Бичиг	2
5	Зарим алдартай туульчидын намтар уран бүтээлтэй танилцах.	Багаар явуулах	Алдартай туульчидын намтар уран бүтээлтэй танилцаж, тэдгээрийн түүхэн замнал, арга барилиас суралцах таниулах, тэдгээрийг тайлбарлах	1. Батсайхан 3. Хүннү. УБ., 2001 2. Пэрлээ Х. Хятан нар тэдний монголчуудтай холбогдох нь. УБ., 1959 3. БНМАУ-ын түүх. I, II, III боть. УБ., 1966, 1968, 1969 4. БНМАУ-ын түүх. Нэгэн боть. УБ., 1984 5. Доржсүрэн Ц. Умард Хүннү. УБ., 1956 6.	Бичиг	2
6	Торгууд, Баяд, Захчин, Халх, Урианха	Багаар явуулах	Ястан үндэстэний түүхийн онцлог ялгааг	1. Баяр Д. Монголчуудын	Тест	2

	й туулийн онцлог ялгаа.		таних, ялгах, чулуун хөрөг. тайлбарлах Судлаачидын судалсан тойм агуулгыг мэдэх тайлбарлах.	УБ., 1995 2. Баяр Д. Монголын төв нут		
7	Зарим удам дамжсан туульчдын тухай	Багаар семинарыг зохион байгуулах	Туульчид удам дамжин хэрхэн хайлж ирсэн тухай мэдэх, тайлбарлах	1.М.Ганболд. Алтайн урианхай Занын Жилхэрийн удамын туульчид. УБ., 2016 2.Б.Катуу Монгол урианхайн аман зохиол. УБ 2011	Тест	2
8	Зул алдар хаан туулийн бүтэц агуулга	Багаар явуулах	Зул алдар хаан туулийн эхний бүлэгийн агуулгыг мэдэх, тайлбарлах	1.М.Ганболд. Алтайн урианхай Занын Жилхэрийн удамын туульчид. УБ., 2016 2.Б.Катуу Монгол урианхайн аман зохиол. УБ 2011	Тест	2
Дүн					Улирлын шалгалт	32

12. Лекцийн хичээл:Тэнхимийн сургалтын хэлбэрээр, уламжлалт арга ба бүтээлч сэтгэлгээг төлөвшүүлэх хөгжүүлэх лекцийн аргаар сургалтыг хамтын үйл ажилгааны зарчимд тулгуурлан зохион байгуулна.

13. Семинарын хичээл:Семинарын хичээлийг багаар зохион байгуулах ба энэ нь уламжлалт семинарын хэлбэрээс өөр, оюутныг багаар хамтран ажиллах чадварт сургахын сацуу үнэлгээг шударга, бүтэн авах ач холбогдолтой.

14.Оюутны бие даан гүйцэтгэх ажил:Оюутан нэг сэдвийг сонгон авч эх сурвалжаас мэдээллийг олж авах, бие даан судалгааны ажил хийх, зохион байгуулах чадвартай болно.

15.Үнэлгээ: Ховд Их сургуулийн оюутныг үнэлэх журмаар үнэлнэ. Оюутны хичээлийн хөтөлбөр дахь зорилгын дагуу төлөвшсөн мэдлэг, чадвар, дадлыг хангасан эсэхийг харгалзан үзэж “А;В;С;D” үнэлгээгээр буюу 1-4 тоон болон 100 оноо хүртэл дүгнэнэ (Үсгэн, процентон болон тоо /оноо/-н дүнгүүдийг дараахь жишгээр нэгээс нөгөөд шилжүүлнэ.Хүс. 1).

Үнэлгээ: А-20: Ирц,идэвхи, семинарын оролцоо

В-40: Явцын контроль (бичиг – 10 оноо, тест – 10 оноо, бие даалт – 20 оноо)

С-40: Улиралын шалгалт

D-100: Дээрх 3 оноо, үнэлгээний дүн

Хүс. 1. Үсэг, процент болон тоо /оноо/-н дүнгийн харьцуулсан хүснэгт

Үсгэн дүн	Тоон дүн	Процентон дүн
+A	4	97-100
A	3.67	93-96
-A	3.33	90-92
+B	3	87-89
B	2.67	83-86
-B	2.33	80-82
+C	2	77-79
C	1.67	73-76
-C	1.33	70-72
+D	1	67-69

-D	0.33	60-62
F	0	0-59

Тууль хайлах урлаг хичээлээр оюутны бие даалтыг дараах шаардлагыг баримталсан эсхийг харгалзан дараах хүснэгтэнд хийсэн үнэлгээний дагуу үнэлнэ.

Тууль хайлах урлаг хичээлийн бие даалтын аргачлал, техник шаардлага

1. Бүтэц

Бие даалт бүтцийн хувьд:

Оршил: Сэдвийн чухал, зорилго, зорилт, арга зүй, арга, судалгааны тойм, шинэлэг тал, ач холбогдол, бүтэц, багшид хянуулж хэлэлцэж төлөвлөгөө батлуулсан зэргийг оршилд оруулна.

Нэгдүгээр бүлэг

Дүгнэлт

Ном зүй

Хавсралт гэсэн бүтэцтэй, А4 хуудаснаас багагүй хэмжээтэй байна. Бие даалтын агуулгаас хамааран бүлэг түүний дэд бүлэг хэд байхыг тухайн оюутан 2018 оны 02 сарын 20-ноос өмнө багшаар төлөвлөгөө батлуулахдаа шийдвэрлэнэ.

Туршилтын хөтөлбөр

Улирал	1-р Улирал						2-р улирал				3-р улирал				4-р улирал																	
Улиралд орох цаг	8- цаг						8-цаг				9- цаг				8- цаг																	
Агуулга	Үндэсний хөгжимтэй танилцах Хөгжимд олон янзын дуу авиа хэрэглэдэг болохыг мэдэх						Алтай магтаал тууль цуурын эгшгийн тухай ойлгуулах				Тууль хайлах ёс заншил ба цуур үлээх				Монгол үндэстний биет бус соёлын өвийг хамгаалж үлдээх																	
Цаг	1	1	1	1	1	2	1	1	1	6	2	2	2	2	3	үлдээх																
Бүлэг сэдвийн тогтолцоо	Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл		Цуур хөгжмийн гарал үүсэл		Дадлага ажил		Товшуур хөгжмийн дуу авиаг үүсгэх		Цуур хөгжмөөр дуу авиа үүсгэх		Дуулах үйл ажиллагаа		Алтай магтаал үүссэн түүх		Цуур хөгжим үүссэн түүх		Алтай магтаал магтах, цуур үлээж сурах		Тууль хайлахын өмнөх ёс заншил		Тууль хайлсны дараах ёс заншил		Тууль өвлүүлэх ёс заншил		Цуур үлээж мурах		Туульчдын намтар уран бүтээлтэй танилцах		Цуурчдын намтар уран бүтээлтэй танилцах		Тайлан тоглолтонд бэлтгэх	

ХОВД АЙМГИЙН ДУУТСУМЫН 12 ЖИЛИЙН ДУНД СУРГУУЛИЙН 7 ДУГААР АНГИД
ЗААХ "УРИАНХАЙН ТУУЛЬ, ЦООРЫН УРЛАГ" ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР

Удиртгал

1. ЗОРИЛГО

"Урианхайн тууль, цоорын урлаг" хөгжмийн боловсролын зорилго нь мартагдаж буй урианхайн тууль, цоорын урлаг, тууль хайлах, цоор хөгжмийг хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх, хөгжмөөр дамжуулан зөв сонсох, харах, мэдрэх, сэтгэн бодох, өөрийн болгон авах, хөгжийн урлагийн бүтээлийг ойлгох, сонирхох, хэрэгцээ шардлага, авъяас бүтээлээр хөгжүүлэх, цогц чадамж бүхий иргэн төлөвшүүлэхэд оршино.

2. ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Энэхүү хөтөлбөрийг хэрэглэгчид нь ЕБС-ийн 7-р ангийн сурагчид, боловсролын байгууллагын багш, бусад суралцагсад, эцэг эх, судлаач, аргазүйч, иргэд байна.

3. ХӨТӨЛБӨРИЙН БҮТЭЦ

Энэхүү хөтөлбөр нь удиртгал, үзэл баримтлал, агуулга, үнэлгээ, аргазүйн хөгжлийн үндэс, үнэлгээ, жишиг даалгавар хэсгүүдээс бүрдэнэ.

3.1 ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Үндэсний цөөнх урианхай ястны тууль хайлах, цоор хөгжмийн ёс заншил, товшуур, цоор хөгжмийн урлагийг хөгжүүлэх хэрэгцээ зорилго, түүнийг хэрэгжүүлэх дидактик зарчмыг тодорхойлно.

3.2 АГУУЛГА

Тухайн түвшний зорилтыг илэрхийлэх цогц чадамж, түүнийг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн агуулгын ай, суралцахуйн үндэс үйл ажиллагаа агуулга хоорондын залгамж холбооноос бүрдэнэ.

Агуулгад суралцагчдад төлөвших цогц чадамжийг эзэмшүүлэхэд чиглэсэн тодорхой чадваруудаар илэрхийлэгдэх мэдлэгийн тогтолцоог боловсролын тухайн түвшний суралцахуйн үйл ажиллагааны онцлог, боловсролын агуулгын бусад хэсгүүдтэй холбогдох харилцаа хамаарлыг тусгасан агуулгын ай хэлбэрээр тодорхойлно.

Уг боловсролын агуулга нь:

- Үндэсний хөгжимтэй танилцах
- Хөгжмийн эгшиг
- Хөгжмийн онолын анхан шатны мэдэгдэхүүн
- Тууль хайлах ёс заншил ба цоор үлээх
- Монгол үндэсний биет бус соёлын өвийг хамгаалж үлдэх гэсэн 5 айгаас тогтоно.

⇒ Товшуур - 30.

⇒ Цуур - 6.

⇒ Шорин и тэтхит. тууль, Монгол үнэм
Монгол үнэм, өвлөн үнэм.

3.3 ҮНЭЛГЭЭ

Суралцагчдын эзэмшсэн байх цогц чадамжийн төлөвшлийг үнэлэх, танин мэдэхүйн тухайн түвшний шалгуур жишиг даалгавараас бүрдэнэ.

Агуулгын ай бүрээр эзэмших мэдлэг чадвар, хандлагыг тусгайлан боловсруулсан жишиг даалгаварыг гүйцэтгүүлж үнэлнэ.

Суралцагчдын чадварыг улирал, жилийн эцсээр тайлан тоглолт хийж үнэлнэ.

4.Хүлээгдэж буй үр дүн

“Дуут нуур” язгуур урлагийн дугуйлангийн хөтөлбөр

Бүлэг сэдэв	Нэгж хичээлийн сэдэв	д/д	Ээлжит хичээлийн сэдэв
Үндэсний хөгжимтэй танилцах	Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл	1	Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл
		2	Товшуур хөгжим хийх арга
		3	Товшуур хөгжимтэй танилцах
		4	Цуур хөгжмийн гарал үүсэл
	Цуур хөгжмийн гарал үүсэл	5	Цуур хөгжим хийх арга
		6	Дадлага ажил
		7	Дадлага ажил
		8	Бататгал
Хөгжмийн дуу авиатай танилцах	Дадлага ажил	9	Товшуурыг зөв барьж сурах
		10	Товшуур дуу гаргаж сурах
		11	Товшуураар ая оруулах
		12	Цуур зөв барьж сурах
	Товшуур хөгжмийн дуу авиаг үүсгэх	13	Цуураар дуу авиа гаргаж сурах
		14	Цуураар ая оруулах
		15	Давтлага
		16	Ая оруулж дуулах
Алтайн магтаал тууль,цуурын эгшгийн тухай ойлголт өгөх	Дуулах үйл ажиллагаа	17	Бататгал
		18	Алтайн магтаал бичиж, унших, танилцах
		19	Алтайн магтаал цээжлэх
		20	Товшуур хөгжимтэй магтаж сурах
	Алтайн магтаал үүссэн түүх	21	Цуур хөгжмийн гарал үүслийн тухай ярилцаж бичих
		22	Цуур хөгжмөөр ямар ямар ая байдгийг мэдэх
		23	Цуур хөгжмөөр ая оруулж сурах
		24	Бататгал

Алтайн магтаал, тууль хайлах ,цуур үлээж сурах	25	Магтаал цээжлэх	
	26	Товшууртай ая оруулах	
	27	Дадлага ажил	
	28	Цуур үлээх дасгал хийх	
	29	Цуурын аятай танилцах	
	30	Цуураар ая оруулж сурах	
	31	Дадлага ажил	
	32	Бататгал	
	33	Давтлага	
	34	Дадлага ажил	
	35	Бататгал	
	36	Тууль хайлахын өмнөх ёс заншилын тухай у/б	
	37	Уншиж бичсэнээ баяжуулж ярилцах	
	38	Утга санааг ойлгосоноо ярилцаж бичиж /а	
	39	Туулийн тухай ном олж судлах	
	Тууль хайлахын өмнөх ёс заншил	40	т/ хайласны дараах ёс заншилтай танилцах
41		Бататгал	
42		Тууль хайлдаг хүмүүстэй уулзаж ярилцах	
43		Дадлага	
44		Тууль өвлүүлэх ёсзаншилийн тухай ярилцах	
45		Кино, бичлэг үзэж танилцах	
46		Дадлага	
47		Бататгал	
Тууль өвлүүлэх ёс заншил		48	Цуур үлээх дасгал
		49	Цуурийн ая аялгуутай танилцах
	50	Дасгал хийх	
	51	Бататгал	
Цуур үлээж сурах	52	Туульч .Авирмэдын намтар у/бүтээлтэй /т	
	53	Туульч Чойсүрэнгийн намтар у/б танилцах	
Тууль хайлах ёс заншил ба цуур үлээх	Алдартай туульчдын намтар уран бүтээлтэй танилцах		

Монгол үндэстний биет бус соёлын өвийг хамгаалах			54	Туульч Уртнасангийн намтар у/б танилцах
			55	Цуурьч Наранцогтын намтар у/б танилцах
			56	Цуурчдын тухай баримтат кино үзэж /т
			57	Бататгал
			58	Давталга
			59	Тайлан тоглолтонд бэлдэх
			60	Бататгал
			61	Давтлага
			62	Алдартай хүмүүстэй уулзаж зөвлөгөө авах
			63	Тайлан тоглолтой хянаж үзэх
		64	Хувцас хунар дээр анхаарч бэлтгэх	
		65	Тайлан концерт тавих	

Дуут нуур дугуйлангийн сурагчдын ирц 2013-2014 он

Д/д	Сурагчдын нэрс	10 сар		11 сар		12 сар		1 сар		2 сар		3 сар		4 сар		5 сар		6 сар	
		3	10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	19	26	3	10	17	24	31
1	Батхүрэл	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
2	Нэмэхбуян	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
3	Энхжигүүр	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
4	Мөнхтулга	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
5	Лхагвацэрэн	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
6	Буяннэмэх	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
7	Жаргалсайхан	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
8	Энхтулга	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9	Батхишиг	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
10	Бямбадорж	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
11	Мөнхжигүүр	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
12	Намуунцэцэг	.	2/1	.	.	2/1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
13	Сарангарав	.	2/1	.	.	2/1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
14	Монх-Зориг	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
15	Мөнхтүлгэ	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
16	Тэнцүүлэг	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
17	Өлзийшиг	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
18	Энхзориг	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
19	Өлзийбаяр	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Дуут нуур дугуйлангийн сурагчдын ирц 2012-2013 он

Д/д	Сурагчдын нэрс	10 сар			11 сар			12 сар			1 сар			2 сар			3 сар			4 сар			5 сар			6 сар											
		3	10	17	24	7	14	21	28	5	12	19	26	3	10	17	24	7	14	21	28	7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	30	27		
1	Батхүрэл	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
2	Баасандорж	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
3	Нэмэхбуян	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
4	Энхжигүүр	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
5	Мөнхтулга	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
6	Лхагвацэрэн	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
7	Буяннэмэх	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
8	Жаргалсайхан	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9	Энхтулга	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
10	Батхишиг	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
11	Бямбадорж	.	т	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
12	Тугал	.	.	.	2	.	.	.	.	.	т	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
13	Мөнхболд	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
14	Сүхбат	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
15	Мөнхжигүүр	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
16	Тэмүүлэн	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
17	Гэрэлтулга	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
18	Мөнх -Эрдэнэ	.	.	.	т	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
19	Өлзийхишиг	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Дуут нуур язгуур урлагийн дугуйлангийн сурагчдын нэрс 2018-2019 он

д/д	Сурагчдын нэрс	анги	нас	Ахлах анги	Дунд анги	Бага анги	Цуур
1	Мөнхжигүүр	11	16	+			+
2	Энхзориг	11	16	+			
3	Мөнхтуяа	11	16	+			+
4	Гэрэлтулга	9	15	+			
5	Намуунцэцэг	9	14		+		+
6	Маралзаяа	9	14		+		+
7	Батзаяа	8	13		+		+
8	Ганхүсэл	7	12		+		+
9	Отгонжаргал	7	12		+		+
10	Энхтулга	7	12		+		
11	Амартогтох	7	12		+		
12	Хатанбүүвэй	7	12		+		
13	Батзориг	7	12		+		
14	Баттөгс	7	12		+		
15	Эрдэнэдалай	7	12		+		
16	Цэрэнтогтох	7	13		+		
17	Галбадрах	6	11		+		
18	Өсөх-Ирээдэй	6	11		+		
19	Сайнбаяр	6	11		+		
20	Үнэнбат	6	11		+		
21	Хурдболд	6	11		+		
22	Энхтөр	6	11		+		
23							
24							
25							
26							
27							
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							
39							
40							
41							
42							
43							
44							
45							
46							
47							
48							
49							

Дуут язгуур урлагийн дугуйлангийн сурагчдын ирц 2022- 2023

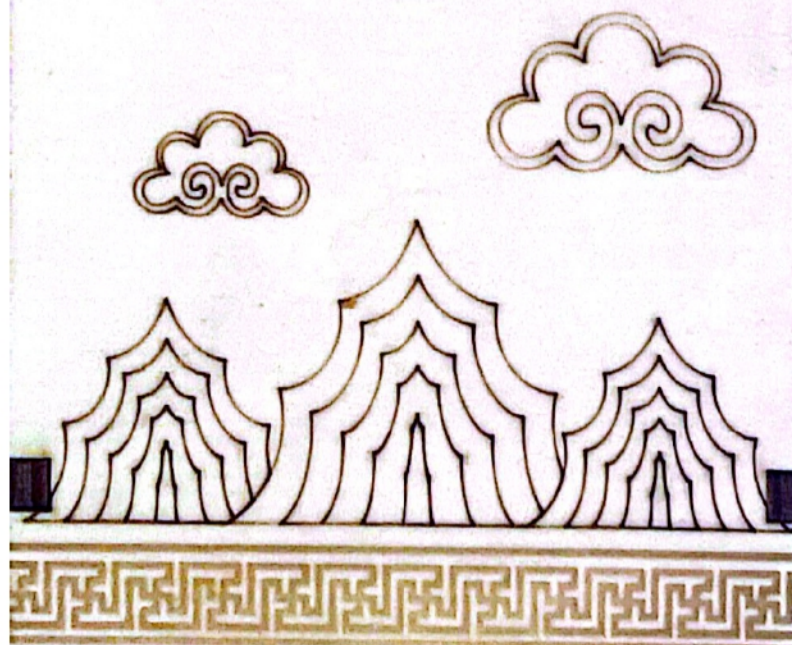
[illegible]

"Найны зам"

2022

ӨВ СОЁЛЫН III НААДАМ

МОНГОЛ УЛСЫН ТӨРИЙН СОЁРХОЛТ ТУУЛЬЧ Б.АЕ

ТУУЛЬЧДЫН УЛСЫН II

НЭРТЭГЭЭРЧ П.НАРАНЦОГТЫН НЭРЭМЖИ

ЦУУЛЬЧДЫН УЛСЫН II УРАЛДАА

**OFFICIAL
ATTEMPT**

GUINNESS WORLD RECORDS™

Most people performing traditional throat singing
simultaneously

СОЁЛЫН ӨВИЙН ҮНДЭСНИЙ ТӨВД

“СОЁЛЫН БИЕТ БУС ӨВИЙГ ҮНДЭСНИЙ БОЛОН ДЭЛХИЙН ХЭМЖЭЭНД СУРТАЛЧЛАН АЛДАРШУУЛАХ, ТҮГЭЭН ДЭЛГЭРҮҮЛЭХЭД ОНЦГОЙ ХУВЬ НЭМЭР ОРУУЛСАН ӨВЛӨН УЛАМЖЛАГЧИД МӨНГӨН УРАМШУУЛАЛ ОЛГОХ ТУХАЙ ЖУРАМ”-ЫН ДАГУУ ХОВД АЙМГААС НЭР ДЭВШИГЧ ДУУТ СУМЫН ИРГЭН, ТӨРИЙН ТИТЭМ ТУУЛЬЧ Н.ДАМДИНДОРЖИЙНН ТОДОРХОЙЛОЛТ

Ховд аймаг

2.2. Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга өвлөн уламжлагчийн шагналд нэр дэвшүүлэх санал

2.2.1. Шагналд нэр дэвшүүлсэн үндэслэл бүхий албан бичиг;

ХОВД АЙМГИЙН ШИЛДЭГ ӨВЛӨН УЛАМЖЛАГЧ НАЦАГ ОВОГТОЙ ДАМДИНДОРЖИЙН АНКЕТ

1. Овог:	Нацаг
2. Нэр:	Дамдиндорж
3. Төрсөн он, сар, өдөр	1967.12.01
4.Регистр	ПД67120179
5.Нас	57 настай
6.Хүйс	Эрэгтэй
7.Яс үндэс	Урианхай
8.Бүртгэлтэй хаяг:	Ховд аймаг Дуут сум
	Босго баг
9.Ажлын газрын үндсэн захиргаа:	Дуут сумын ЕБС
10. Боловсрол , мэргэжил эзэмшсэн байдал:	Бага ангийн багш
11. Ажилладаг салбар:	Боловсрол
12. Урьд болон одоо ажиллаж байгаа газар:	

№	Ажлын газрын нэр	Ажилласан хугацаа	Эрхэлсэн ажил албан тушаал
1	Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС	1990-2014	Бага ангийн багш
2	Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС	2014 одоог хүртэл	Хөгжмийн багш

Гавьяа шагнал: /Монгол улсын одон медаль/

13.

№	Шагналын нэр	Дугаар	Шагнагдсан он
1	Монгол Улсын Тэргүүний ардын авьяастан	№2001-189	1991
2	Боловсролын яамны жуух бичиг	№8976	2001
3	Монгол Улсын Боловсролын тэргүүний ажилтан	№2010-1386	2010
4	МЗХ Хөдөлмөрийн алдар алтан медаль	№529	2010
5	Монгол Улсын Соёлын Тэргүүний ажилтан	№2012-258	2012
6	Ховд аймгийн хүндэт тэмдэг	№1410	2012
7	Хөдөлмөрийн хүндэт медаль	№45839	2013
8	Алтан гадас одон	№6578	2018

14. Ямар шагналаар шагнуулах: “Соёлын биет бус өвийг Үндэсний болон дэлхийн хэмжээнд сурталчлан алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр

оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн урамшуулал олгох тухай журам”-ын дагуу нэр дэвшүүлж байна.

15. Шагнуулах үндэслэл:

1. Монголчуудын ардын аман билгийн нэн эртний онцгой төрөл болох тууль, цуурийн урлагийг хөгжүүлэх, өвлөн уламжлуулах их үйлсэд 45 жилийн турш өөрийн авъяас билэг, оюун ухаанаа дайчлан ажиллахдаа Урианхай туулийг хөгжүүлэх, залуу хойч үедээ өвлүүлэн сургахын төлөө 1992 оноос хойш Ховд аймгийн Дуут сумын ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдыг 5 дугаар ангиас нь сонгон авч байгаль дэлхийгээ хайрлах арга ухаанд сургаж түний араас товшуур хөгжим, шахай хөөмийн анхан шатны сургалтыг шатлал шатлалаар заана сургаж 9-10 ангид орохын алдад Монгол туулийн гайхамшгийг өөрийн биеэр шавь нартаа тусгайлан хайлж оюун санааг нь баясгаж өөрсдийгөө мэдрэх мэдрэмжийг олж өгсөнөөр өгөгдөл сайтай жинхэнэ туульч гарч байгаа юм. Мөн дээрх сургалтыг тасралгүй явуулсаар “Тууль, цуурийн уламжлал” нэртэй туршилтын хөтөлбөр болтлоо төгөлдөржсөн ба ЕБС-ийн 6-12-р ангийн хүүхдүүдэд дунд амжилттай хэрэгжиж байгаа бөгөөд Урианхай туулийг өвлөн уламжлах, урлагийн өндөр түвшинд хүртэл хөгжүүлэхэд гарамгай гавъяа байгуулсан юм.

2. Дуут сумын ерөнхий боловсролын сургуульд бага ангийн багш, дуу хөгжмийн багшаар нийт 35 жил үр бүтээлтэй, тогтвор суурьшилтай ажиллахдаа “Дуут нуур” язгуур урлагийн хамтлаг байгуулан олон шавь төрүүлэн үр бүтээлтэй ажиллаж байгаа ба Монгол улсын язгуур урлагийн төрөл болох тууль, цуурыг сурталчилах, өвлүүлэн үлдээх үйлсэд санал санаачилга гарган олон шавь төрүүлж олон улсын болон улс, аймгийн чанартай тэмцээнүүдээс хамтлагаар болон ганцаарчилсан төрлөөр алт, мөнгө, хүрэл зэрэг 300 гаруй медаль хүртээд байна.

3. Язгуур урлагийн хамтлаг байгуулан ажилласны үр дүнд сумын төвийн хүүхдүүдэд хөгжих боломжийг илэрхийлэн хандив тусламжаар 50 товшууртай 50 гаруй цуур хөгжимтэй болгож хүүхдүүдийн сурах таатай орчин бүрдүүлж чадсан хүн.

4. Монгол туулийг “Яаралтай хамгаалах шаардлагатай СББӨ-ийн ЮНЕСКО-гийн жагсаалт”-д бүртгүүлэхэд язгуур өвийн талаас нь их хувь нэмэр оруулж Урианхайн их соёлын өвийг хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх ажлыг гардан хийж санаачилга, идэвхи зүтгэл гаргаж ажилласан.

5. Монгол туулийг гадаадын 3 орны 15 гаруй хотод сурталчилах ажилд өөрийн биеэ дайчлан онцгой хувь нэмэр оруулж, зөвхөн туулийн гэлтгүй магтаал,

шахай хөөмий, цуур, таал зэрэг олон төрлөөр тоглож чаддаг, бусдад зааж сурган хөгжүүлэхэд өөрийн хувь нэмрээ оруулсан.

6. Монгол тууль, цуурийн урлагийг хөгжүүлэн, туршилтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, соёлын биет бус өвийн голлох төрөл болох тууль, цуурийн урлагийг хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх, зааж сургах талаар идэвхийлэн ажиллаж дотоодын 750 гаруй шавь бэлтгэсэн.

7. Соёл урлагийн байгууллагыг хөгжүүлэх, төлөвшүүлэн бэхжүүлэх үйлсэд өөрийн авъяас билгээ дайчлан олон жилийн турш нутаг усандаа шинэ өвлөн уламжлагч нарыг ар араас нь бэлтгэж байгаа Монгол улсын шилдэг өвлөн уламжлагчдын нэг билээ.

8. Алтайн урианхайн өв соёл болох тууль, цуурыг өвлөн уламжилж ирсэн төрийн титэмт туульчаар өргөмжилөгдсөн биет бус өв тээгч олон арван шавь төрүүлж хойч үедээ өвлүүлэн үлдээж байгаа ахмад багш юм.

**“СОЁЛЫН БИЕТ БУС ӨВИЙГ ҮНДЭСНИЙ БОЛОН ДЭЛХИЙН ХЭМЖЭЭНД
СУРТАЛЧЛАН АЛДАРШУУЛАХ, ТҮГЭЭН ДЭЛГЭРҮҮЛЭХЭД ОНЦГОЙ ХУВЬ
НЭМЭР ОРУУЛСАН ӨВЛӨН УЛАМЖЛАГЧИД МӨНГӨН УРАМШУУЛАЛ ОЛГОХ
ТУХАЙ ЖУРАМ”-ЫН ДАГУУ НЭР ДЭВШҮҮЛСЭН НАЦАГ ОВОГТОЙ
ДАМДИНДОРЖИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ**

Нацаг овогтой Дамдиндорж нь 1967 оны 12 дугаар сарын 01-нд Дуут сумын Босго гэдэг газарт малчин ард Баатар овогтой Нацагийн отгон хүү болон мэндэлжээ. Бага балчир наснаасаа хөгшин аав Урианхайн алдарт туульч Заны Жилкэр, Жилкэрийн охин Норолмаа тэргүүтэй алдар нэр нь түмэн олноо тархсан туульчдын дэргэд тууль хайлахад нь шимтэн сонсож, товшуур, цуур хөгжмийн эгшиглэнт их аялгуун дунд өссөн юм.

1976 онд Ховд аймгийн Дуут сумын 8 жилийн сургуульд элсэн орж 1984 онд 8–р анги төгсөж Улаанбаатар хотын багш нарын бэлтгэх сургуульд бага ангийн багшаар элсэн суралцаж 1990 онд бага ангийн багш мэргэжлээр төгсөж төрлөх сумынхаа ерөнхий боловсролын сургуульд бага ангийн багшаар ирж ажиллахын сацуу 1992 оноос Урианхай тууль болон цуур хөгжмийн сургалтыг хамтатган зааж эхэлсэн түүхтэй.

Тэрээр сурагчдынхаа дунд “Дуут нуур” нэртэй язгуур урлагийн хамтлагийг 1992 онд байгуулснаараа тууль болон цуур, товшуур хөгжмөөр сум, аймаг, бүс, улсын чанартай тэмцээнүүдээс хамтлаг болон ганцаарчилсан төрлөөр 300 гаруй медаль хүртсэн байдаг.

Дамдиндорж нь боловсролын байгууллагад багшаар ажиллахдаа Монгол тууль, цуур, товшуур хөгжмийн урлагийг хөгжүүлэх туршилтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, үр хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх, зааж сургах талаар идэвхийлэн ажиллаж дотоодын 750 гаруй шавь бэлтгэсэн.

НӨУЁБ-тай хамтран ажиллаж Төрийн тахилгат хайрхан болон орон нутгийн овоо тахилгад тууль хайлан биечлэн оролцож байгаль дэлхийгээ аргадах ёс заншлаа түгээн дэлгэрүүлэх үйл ажиллагаанд тасралтгүй оролцож ирсэн.

Н.Дамдиндорж нь ажиллах хугацаандаа урианхай түмний тууль цуур хошин яриа зэрэг язгуур урлагийг шавь нартай хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх ажлыг харамгүй хийж яваа Монгол улсын шилдэг өвлөн уламжлагч юм.

Тэрээр Монголын пеонор сурагчдын улсын уралдаанаас “Мөнгөн медаль” /1982 он/, Ардын язгуур урлагийн наадмаас “Хүрэл медаль” /1983 он/, Ардын хувьсгалын 70 жилийн ой угтсан Ардын урлагийн их наадмаас “Тусгай шагнал” /1991 он/, Монгол туургатны анхдугаар их наадмаас “Залуу туульч” /1991 он/, Монгол

туургатны дуу хуурын их наадмаас “Тусгай шагнал” /1992 он/, “Ардын авьяастан-95” урлагийн их наадмаас “Мөнгөн медаль” /1995 он/, Бүх ард түмний урлагийн их наадмаас “Хүрэл медаль” /1998 он/, Ардын хувьсгалын 80 жил, аймаг байгуулагдсаны 70 жилийн ой угтан зохион байгуулсан Бүх ард түмний наадмаас “Тусгай шагнал” /2001 он/, МУЗГ-аас хэрэгжүүлсэн Ардын урлагийн их наадмаас “Мөнгөн медаль” /2005 он/, Алтайн Урианхайн 5-р их наадмаас Туулийн төрөлд “Хүрэл медаль” /2009 он/, Алтайн Урианхайн 5-р их наадмаас Магтаалийн төрөлд “Хүрэл медаль” /2009 он/, Ойрад Монголын их хөгсүү наадмаас “Галдан бошигт хаан медаль” /2010 он/, Ардын урлагийн их наадмаас “Хүрэл од” /2011 он/, “Нүүдэлчин Монгол-2012” соёлын биет бус өвийн их наадамд Хоёрдугаар байр /2012 он/, Монгол Туульчдын Урын Сан улсын үзлэгийн “Тусгай шагнал” /2012 он/, Алтайн Урианхайн урлагийн их наадмаас “Мөнгөн медаль” /2012 он/, Урианхай түмний “Алтан хүрээ” их наадмаас “Алтан медаль” /2012 он/, “Төв азийн тууль-2013” олон улсын симпозиум-их наадмаас “Төрийн титэмт туульч” /2013 он/, Монгол Улсын төрийн соёрхолт туульч Б.Авирмэдийн нэрэмжит “Монгол тууль” улсын анхдугаар наадмаас “Тэргүүн байр” /2015 он/, “Ойрад Түмэн” язгуур урлагийн олон улсын их наадмаас “Алтан медаль” /2016 он/, Цуурын олон улсын симпозиум-их наадмаас “Тусгай шагнал” /2016 он/, “Нүүдэлчин Монгол-2018” соёлын биет бус өвийн их наадмаас Хамгийн олон шавь сургасан өвлөн уламжлагч шагнал /2018 он/, Туулийн олон улсын 3-р наадмаас “Шилдэг тууль сургагч багш” /2022 он/, “Нүүдэлчин Монгол-2022” соёлын биет бус өвийн их наадамд Хоёрдугаар байр /2022 он/, “Жангар” Монгол туургатны туулийн наадамд Дуут нуур хамтлаг 3-р байр /2023 он/, “Нүүдэлчин” Дэлхийн соёлын фестивалв”- Дэд байр /2025 он/ эзэлсэн амжилттай юм.

Багш Н.Дамдиндорж 1999 онд МУСГЗ Хишигт гуайн найруулсан “Хүннүгийн модон цуур” баримтат кинонд цуурын төрлөөр 2013 онд Баярын найруулсан “Алтайн эзний дуудлага” 2 ангит баримтат кинонд тууль хайлж 2012 он “ Уулс туульсын орон” DVD гаргасан түүний уран бүтээл нь сонин сэтгүүл телевизээр байнга цацагдаж байгаа билээ. Алтайн урианхайн түүх соёлоос ард түмэн хойч үедээ өвлүүлж яваа манай сумын тэргүүний ардын авьяастны нэг юм.

Н.Дамдиндорж нь 2025 онд одоогийн байдлаар 15 гаруй хүүхдэд тууль цуур товшуур хөгжим зааж байна.Тэрээр монгол тууль,цуурын урлагийг Дэлхийн соёлын байгууллага ЮНЕСКО–д бүртгүүлэхэд язгуур өвийн талаас нь их хувь нэмрээ оруулж урианхайн их өв соёлыг хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх ажлыг гардан хийж байгаа соёлын биет бус өвийг өвлөн уламжлагч нэг билээ.

Монгол Улсын Төрийн Соёрхолт туульч Б.Авирмэдийн нэрэмжит "Монгол тууль" улсын анхдугаар наадамд амжилттай оролцож тэргүүн байр эзэлж энэ цагийн тэргүүн туульч гэдгээ нотолсноос хойш энэхүү өөрөө нэг ч удаа оролцоогүй бөгөөд үргэлж шавь нараа оролцуулж байсан түүхтэй.

Н.Дамдиндорж нь боловсролын байгууллагад 35 жил үр бүтээлтэй ажиллаж өөрийн авьяас чадвараа дайчлан Алтайн Урианхайн соёл өв тууль, цуурыг өвлүүлэн үлдээж олон шавь төрүүлж нутаг усныхаа нэр төрийг өндөрт өргөж яваа манай аймгийн шилдэг өвлөн уламжлагч юм.

Н.Дамдиндорж нь бага ангийн багшийн ажил хийхийн сацуу Монгол туулийн язгуур уламжлалыг дэлхийн сонорт хүргэж чадсан эгэл хүмүүн ба ард түмний дунд нэр хүндтэй төлөв даруу зан харьцаатай, ажилч, хичээнгүй шилдэг өвлөн уламжлагч юм. Тэрээр ардын язгуур урлаг болох Монгол туулийг хөгжүүлэх, залуу хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх, дэлхий дахинаа сурталчлах үйлсэд олон жил үр бүтээлтэй зүтгэж, гадаад болон дотооддоо олон арван шавь төрүүлэн, үндэсний болон олон улсын хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн Ховд аймгийн бахархалт өвлөн уламжлагч юм.

ХОВД АЙМГИЙН СОЁЛ, УРЛАГ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ,
ЗАЛУУЧУУДЫН ГАЗРЫН ДАРГА М.ПҮРЭВХҮҮ

2.2.2. Өвлөн уламжлагчийн иргэний үнэмлэхний хуулбар;

 МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭНИЙ ҮНЭМЛЭХ
CITIZEN IDENTITY CARD OF MONGOLIA

Овог Family name
Хорхон
Khorkhon
Эцэг/эх/-ийн нэр Surname
Нацаг
Natsag
Нэр Given name
ДАМДИНДОРЖ
DAMDINDORJ
Хүйс Sex
Эрэгтэй / Male
Төрсөн он, сар, өдөр
Date of birth
1967/12/01
Регистрийн дугаар Registration number
ПД67120179 / PD67120179

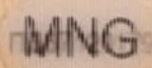
 Олгосон байгууллага Issuing authority
Улсын Бүртгэлийн Ерөнхий Газар
The General Authority for State Registration

Олгосон он, сар, өдөр Date of issue
2012/11/01
Хүчинтэй хугацаа Date of expiry
0000/00/00
Хаяг Address
Ховд, Дуут, 4-р баг, Босро,

**2.2.3. Албан байгууллагын тодорхойлолт эсхүл болон харьяалах баг, хорооны
Засаг даргын тодорхойлолт;**

**ХОВД АЙМГИЙН
ЗАСАГ ДАРГА**

84140 Ховд, Ховд аймаг,
Утас/Факс: (+976) 70433601
E-mail: Khovdgovern@khovd.gov.mn

2025. 12. 25 № 1/2570

танай _____ -ны № _____ -т

**СОЁЛЫН ӨВИЙН ҮНДЭСНИЙ
ТӨВИЙН ЗАХИРАЛ Г.ЭНХБАТ ТАНАА**

Засгийн газрын 2013 оны 354 дүгээр тогтоолоор батлагдсан "Соёлын биет бус өвийг үндэсний болон дэлхийн хэмжээнд сурталчлан алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн шагнал олгох тухай журам"-ын дагуу Дуут сумын иргэн Төрийн титэм, урианхай туульч Нацагийн Дамдиндоржийг өвлөн уламжлагчаар нэр дэвшүүлж байгаа тул хүлээн авч, дэмжин ажиллахыг хүсье.

Хавсралт.....хуудастай.

ЗАСАГ ДАРГЫН
ОРЛОГЧ

М.БАЯРТ

2025 A/5 Kh

**ХОВД АЙМАГ
СОЁЛ, УРЛАГ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ,
ЗАЛУУЧУУДЫН ГАЗАР**

84140 Ховд, Жаргалант сум, Ховд аймаг

Утас: 70432508

E-mail: Khovd@kho.moc.gov.mn.

2025.12.25 № 277
танай _____-ны № _____-т

Г **ХОВД АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГА** Г
М.АМАРСАНАА ТАНАА

Засгийн газрын 2018 оны 354 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Соёлын биет бус өвийг үндэсний болон дэлхийн хэмжээнд сурталчлан алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн шагнал олгох тухай журам”-ын шаардлага хангаж буй Дуут сумын өвлөн уламжлагч Нацагийн Дамдиндоржийг Ховд аймгийн Соёл, урлаг, аялал жуулчлал, залуучуудын газраас тодорхойлж байна.

Уг тодорхойлолтыг зохих газарт уламжлаж өгнө үү.

Хавсралт хуудастай

ДАРГА

М.ПҮРЭВХҮҮ

ХОВД АЙМАГ
ДУУТ СУМЫН ЗАСАГ ДАРГА

84200 Босго, Дуут сум, Ховд аймаг

E-mail: duutsum@khovd.gov.mn

2025.12.24 №

1/225

танай _____-ны № _____ т

ХОВД АЙМГИЙН СОЁЛ
УРЛАГИЙН ГАЗАРТ

Засгийн газрын 2018 оны 354 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Соёлын биет бус өвийг алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн урамшуулал олгох тухай журам”-ын шаардлага хангаж буй Дуут сумын иргэн Монгол Улсын Төрийн батламжит туульч, Монгол улсын шилдэг өвлөн уламжлагч, цуурч, туульч Нацагийн Дамдиндоржид мөнгөн урамшуулал олгуулах хүсэлтийг уламжилж байна.

Шийдвэрлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ үү.

Д.БАТСҮХ

ХОВД АЙМАГ
ДУУТ СУМ
БОСГО БАГИЙН ЗАСАГ ДАРГА

84203 Босго, Босго баг, Дуут сум

2025.12.24 № 58
танай _____-ны № _____ т

ДУУТ СУМЫН ЗАСАГ ДАРГЫН
ТАМГЫН ГАЗАРТ

Засгийн газрын 2018 оны 354 тогтоолоор батлагдсан соёлын биет бус өвийг алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн урамшуулал олгох журмын шаардлага хангаж буй Босго багийн иргэн Монгол улсын төрийн батламжит туульч, монгол улсын өвлөн уламжлагч туульч, цуурч Нацагийн Дамдиндоржийн мөнгөн урамшуулал олгох хүсэлтийг уламжилж байна.

Хүсэлтийг холбогдох газарт уламжилж өгнө үү.

ЗАСАГ ДАРГА *З.Баярсайхан* З.БАЯРСАЙХАН

2.2.4. Соёлын биет бус өвийг үндэсний болон дэлхийн хэмжээнд сурталчлан алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр хийж гүйцэтгэсэн ажлыг гэрчлэх баримт бичиг, гэрэл зураг, дүрс бичлэг, бусад зүйл;

2.1.1. Үндэсний болон олон улсын хэмжээнд зохион байгуулагдсан уралдаан, тэмцээнд амжилт гаргасан;

1. Монголын пеонор сурагчдын улсын уралдаанаас “Мөнгөн медаль” /1982 он/
2. Ардын язгуур урлагийн наадмаас “Хүрэл медаль” /1983 он/
3. Ардын хувьсгалын 70 жилийн ой угтсан Ардын урлагийн их наадмаас “Тусгай шагнал” /1991 он/
4. Монгол туургатны анхдугаар их наадмаас “Залуу туульч” /1991 он/
5. Монгол туургатны дуу хуурын их наадмаас “Тусгай шагнал” /1992 он/
6. “Ардын авьяастан-95” урлагийн их наадмаас “Мөнгөн медаль” /1995 он/
7. Бүх ард түмний урлагийн их наадмаас “Хүрэл медаль” /1998 он/
8. Ардын хувьсгалын 80 жил, аймаг байгуулагдсаны 70 жилийн ой угтан зохион байгуулсан Бүх ард түмний наадмаас “Тусгай шагнал” /2001 он/
9. МУЗГ-аас хэрэгжүүлсэн Ардын урлагийн их наадмаас “Мөнгөн медаль” /2005 он/
10. Алтайн Урианхайн 5-р их наадмаас Туулийн төрөлд “Хүрэл медаль” /2009 он/
11. Алтайн Урианхайн 5-р их наадмаас Магтаалийн төрөлд “Хүрэл медаль” /2009 он/
12. Ойрад Монголын их хөгсүү наадмаас “Галдан бошигт хаан медаль” /2010 он/
13. Ардын урлагийн их наадмаас “Хүрэл од” /2011 он/
14. “Нүүдэлчин Монгол-2012” соёлын биет бус өвийн их наадамд Хоёрдугаар байр /2012 он/
15. Монгол Туульчдын Урын Сан улсын үзлэгийн “Тусгай шагнал” /2012 он/
16. Алтайн Урианхайн урлагийн их наадмаас “Мөнгөн медаль” /2012 он/
17. Урианхай түмний “Алтан хүрээ” их наадмаас “Алтан медаль” /2012 он/
18. “Төв азийн тууль-2013” олон улсын симпозиум-их наадмаас “Төрийн титэмт туульч” /2013 он/
19. Монгол Улсын төрийн соёрхолт туульч Б.Авирмэдийн нэрэмжит “Монгол тууль” улсын анхдугаар наадмаас “Тэргүүн байр” /2015 он/
20. “Ойрад Түмэн” язгуур урлагийн олон улсын их наадмаас “Алтан медаль” /2016 он/
21. Цуурын олон улсын симпозиум-их наадмаас “Тусгай шагнал” /2016 он/
22. “Нүүдэлчин Монгол-2018” соёлын биет бус өвийн их наадмаас Хамгийн олон шавь сургасан өвлөн уламжлагч шагнал /2018 он/
23. Туулийн олон улсын 3-р наадмаас “Шилдэг тууль сургагч багш” /2022 он/
24. “Нүүдэлчин Монгол-2022” соёлын биет бус өвийн их наадамд Хоёрдугаар байр /2022 он/
25. “Нүүдэлчин” дэлхийн соёлын фестивальд Хоёрдугаар байр /2025 он/

Хавсралт 1.

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Дугаар .1-2010/1386

Хүндэт *Н.Дамдиндорж* Таныг
Боловсролын салбарыг хөгжүүлэх
үйлсэд оруулсан хувь нэмрийг
тань үнэлж Монгол Улсын
Засгийн Газрын шагнал
"БОЛОВСРОЛЫН ТЭРГҮҮНИЙ
АЖИЛТАН" тэмдгээр шагнаж
үнэмлэх олгов.

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ,
СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ
САЙД
Б.ОТГОНБАЯР

2010 оны 09-р сарын 02-ны өдөр
УЛААНБААТАР ХОТ

Scanned with CamScanner

Дугаар . 8976

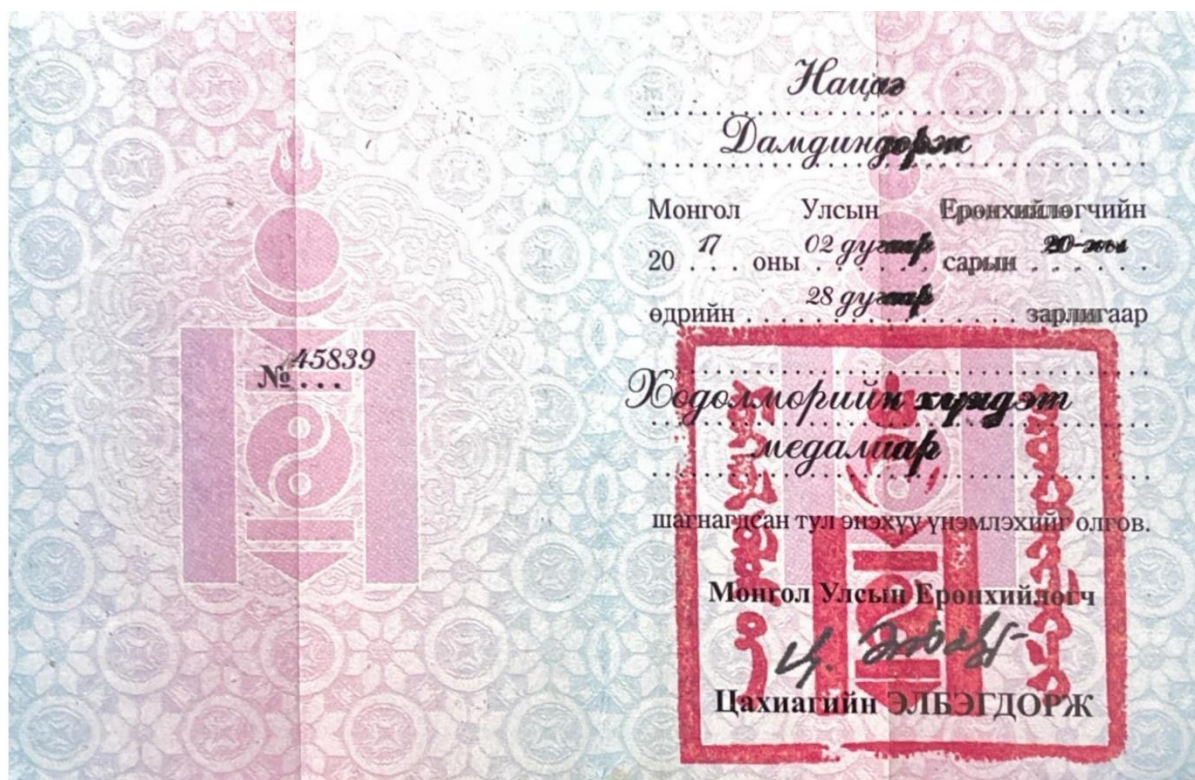
Н.Дамдиндорж
Хүндэт и *Таныг*

Соёл урлагийг хөгжүүлэх үйл хэрэгт
орлуулсан хувь нэмрийг тань үнэлж
Монгол Улсын Боловсрол, соёл, шинжлэх
ухааны хамны "ЖУУХ БИЧИГ" -ээр
шагнаж үнэмлэх олгов.

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ,
ШИНЖЛЭХ УХААНЫ САЙД
Н.БСЛОРМАА

2008 оны 07 сарын 22-ны өдөр
Улаанбаатар хот

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

СОЁЛЫН ЯАМ

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
СОЁЛ, УРЛАГИЙН ГАЗАР

УРИЛГА

Эрхэм хүндэт

...*Н. Дамдиндорж*.....
Таныг

"Төв Азийн тууль" III симпозиумын
хүрээнд зохион байгуулагдаж буй эрдэм
шинжилгээний хурал, "Монгол тууль оршихуй"
тоглолтод хүрэлцэн ирэхийг урьж байна.

2022

УЛААНБААТАР

Хэзээ: 2022 оны 12-р сарын 20-ны өдөр 10:00 цагт

Хаана: Чингис хаан үндэсний музейн 9 давхар,
"Хүндэтгэлийн өргөө"

ДЭМЖИГЧ
БАЙГУУЛААГУУД:

Өргөмжлөл

Эрхэм Н.Дамдиндорж Танаа

“Монгол туулийн уламжлалыг хадгалж хамгаалах, сэргээн амилуулах нь”
төслийн үйл ажиллагаанд амжилттай оролцож
Монгол туулийн оршин тогтнох чадварыг баталгаажуулахад үнэтэй хувь нэмэр
оруулсаныг тань үнэлэн “Өргөмжлөл” өргөн барив.

2015 он
Улаанбаатар хот

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

ӨРГӨМЖЛӨЛ

Хүндэт **Н.Дамдиндорж** танээ

Монгол Улсын Төрийн соёрхолт туульч
Баатарын Авирмэдийн нэрэмжит
“Монгол тууль” наадамд амжилттай оролцож
ТЭРГҮҮН байр эзэлсэнд талархал илэрхийлж,
өргөмжлөл олгов.

Өвөг дээдсийнхээ бүтээн туурвисан монгол
тууль хайлах урлагийг хойч үедээ өвлүүлэн
уламжлуулах эрхэм үйлсэд өндөр амжилт
гаргахыг хүсэн ерөөе.

Боловсрол, Соёл, Шинжлэх
уламжлалын сайд

П. Гантөмөр

Хувд аймгийн Засаг дарга

Ц.Мөнхтүвшин

2015 оны 06 дугаар сарын 30

ХҮНДЭТ ӨРГӨМЖЛӨЛ

Эрхэм хүндэт *Н.Дангундорж* Танаа

Жаргал эдэлнэ гэдэг агуу их хувь ерөөл.
Харин бусдад жаргал эдлүүлэх боломж гэдэг
бол тэр их ерөөлөөс ч илүү юм.

Бекон

Багш хүний эрхэм дээд чанарыг эзэмшин, хvvхэд, багачуудын хүмүүжил, эрдэм, ухааны төлөө оюунаа чилээн, хүч хөдөлмөрөө зориулан, Монгол улсын боловсролын хөгжил, ҮЭ-ийн хүч, эв нэгдлийг бэхжүүлэн, хөдөлмөрийн хүний эрх ашиг сонирхлыг хамгаалах үйл хэрэгт таны оруулсан хувь нэмрийг үнэлж, Монголын Багш нарын өдрийг тохиолдуулан Монголын Боловсрол, Шинжлэх Ухааны ҮЭ-ийн Холбооны "ХҮНДЭТ ӨРГӨМЖЛӨЛ"-өөр шагнав.

МБШУ-ны ҮЭ-ийн
Холбооны дарга

М. Батзориг Ж.БАТЗОРИГ

2012 оны 02-р сарын 09-ны өдөр
Улаанбаатар хот

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

ӨРГӨМЖЛӨЛ

Хүндэт *Н. Дамдиндорж* танаа

“Алтайн Урианхайн урлаг соёл,
спортын III наадам”-аар
зохиогдсон Урианхай үндэстний
“Тууль магтаал”-ийн тэмцээнд
амжилттай оролцож **2 дугаар байр**
эзэлсэн тул Засаг даргын **Өргөмжлөл**
хадгалуулан, **“Мөнгөн медаль”**,
мөнгөн шагналаар шагнагч дурсгав.

ЗАСАГ ДАРГА

Б.ЦЭРЭНДОРЖ

НААДМЫН КОМИСС

2007.06.16

Шар тохой

Scanned with CamScanner

ӨРГӨМЖЛӨЛ

Хүндэтгэсэн *Н. Дамдиндорж* Танаа

"МОНГОЛ ТУУЛЬЧДЫН УРЫН САН" улсын үзлэгт шалгаран оролцож, соёлын биег бүс өвийн хосгүй үнэт бүтээл болох Монгол туулийг өвлөн хамгаалах, сэргээн хөгжүүлэх үйлэт үнэтэй хувь нэмэр оруулсныг тань үнэлж өргөмжлөл олгов.

Эвсэс дээдсээс уламжлалтай өв соёл минь мөнхөд орших болтугай.

Соёл, Спорт,
Аялал Жуулчлалын Яам

ШУА-ийн
Хэл зохиолын хүрээлэн

Соёлын өвийн төв

Үндэсний музей

Улаанбаатар хот 2012.10.13

Ардын урлагийн их наадам
2011

ЭРХИЙН БИЧИГ

Нацаг

ОВОГТОЙ

Дамдиндорж

танаа

Ардын урлагийн их наадмын бүсээс
шалгарч нийслэл Улаанбаатар хотноо
болох их наадмын нэгдсэн арга
хэмжээнд оролцох болсон тул
энэхүү "ЭРХИЙН БИЧИГ"-ийг олгов.

АРДЫН УРЛАГИЙН ИХ НААДМЫГ
ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ХОРОО

МОНГОЛЫН
УЛСЫН
ХӨРӨН
МОНГОЛ

Scanned with CamScanner

Миний нутгийн шорооноос
булхан цүйсэн 1 бүч өг.
Галдан Бошигт хаан

Ойрад Монголын "Их Хөгсүү"
ардын урлаг, соёлын анхдугаар
ИХ НААДАМ

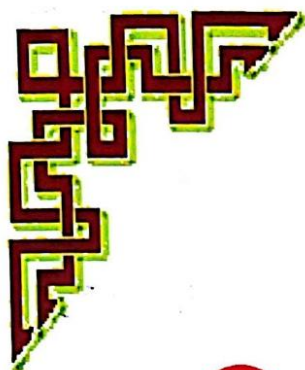
Батламж

Эрхэм хүндэт . *Дамдиндорж* таныг
Монголын язгуур урлаг, язгуур хөгжим, язгуур бөх,
язгуур хэл соёл, угсаатны зүй, Ойрад түмний өв соёл,
ахуй амьдралыг Дэлхий нийтэд түгээн дэлгэрүүлэх,
хадгалан хамгаалах, эргэлтэнд оруулах, залуу хойч үедээ
өвлүүлэх үйлсэд үнэтэй хувь нэмэр оруулсаныг тань
үнэлж Ойрад Монголын "Их Хөгсүү" холбооны
тэргүүн шагнал **"ГАЛДАН БОШИГТ ХААН"**
медалиар шагнав.

*Ойрад түмний эв нэгдэл, зөв санаа, үнэн түүх,
язгуур бүхэн мандан бадраг.*

Ойрад Монголын "Их Хөгсүү" холбооны
Ерөнхийлөгч Чингисийн Өнөртүвшин

2010 оны 11 сарын 13-ны өдөр
Улаанбаатар хот

Өргөмжлөл

Эрхэм хүндэт *Н. Дамдинсүрэн* танаа

Алтанцөгц суманд зохиогдсон Алтайн Урианхайн

5-р их наадамд...*малмаа*... төрлөөр оролцож,

1...-р байр эзэлсэнд талархан **Өргөмжлөл**
хадгаллуулан,...*алтан*... медаль, мөнгөн
шагналаар шагнаан дурсгав.

Сайн үйлс дэлгэрэх болтугай.

Алтанцөгц сумын наадмын комисс

Цагаантүнгэ

Scanned with CamScanner

Өргөмжлөл

Эрхэм хүндэт...*Г. Дамдиндорж*...танаа

Алтанцөгц суманд зохиогдсон Алтайн Урианхайн

V-р их наадамд*түүх*.....

төрлөөр оролцож *3*.....байр эзэлсэнд талархан

Өргөмжлөл хадгалуулан,.....*хурал*.....

медаль, мөнгөн шагналаар шагнагч дурсгав.

Сайн үйлс дэлгэрэх болтугай.

Алтанцөгц сумын наадмын комисс

ИТХурал

Засаг дарга

2009.09.12

Цагаантүнгэ

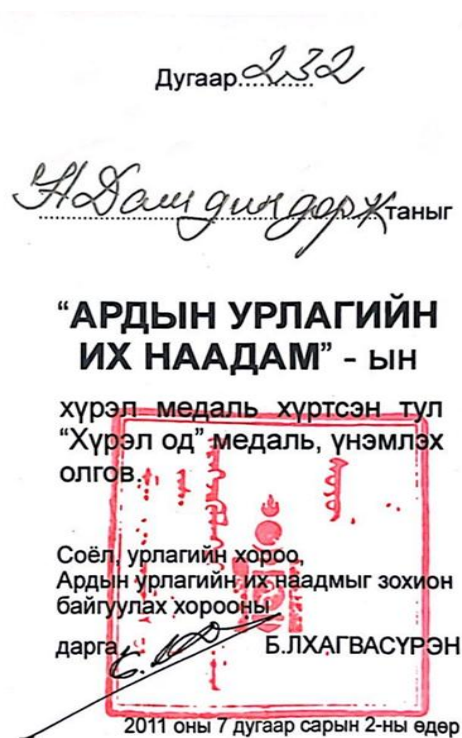
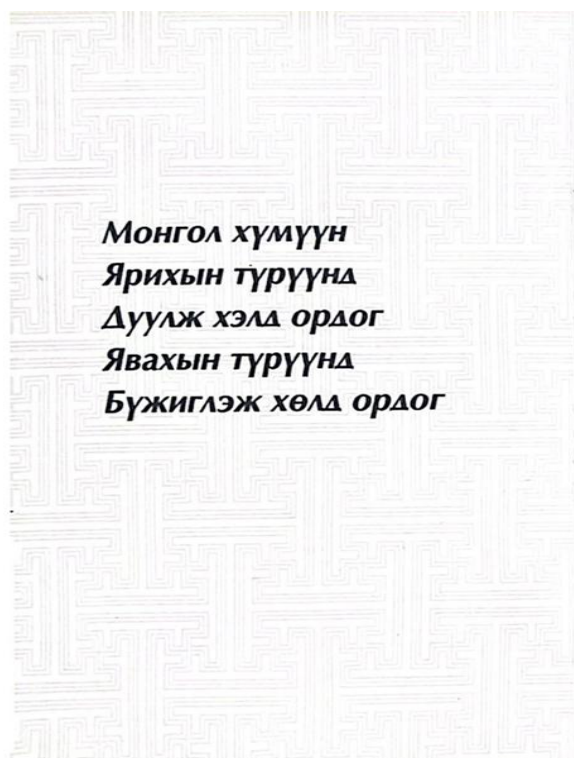

Урианхайн
холбоо

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

ДИПЛОМ

н. *Н. Дамдиндорж* танд

Ардын хувьсгалын 80 жил,
аймаг байгуулагдсаны 70 жилийн
ой угтан зохион байгуулсан бүх ард
түмний урлагийн их наадамд
авьяас чадвар ур ухаанаа дайчлан
амжилттай оролцсон тул аймгийн
Засаг даргын „Диплом,, олгов.

Шинэ зуун, шинэ мянган таны
уран бүтээлийн их амжилтын он
жилүүд байхын ерөөл дэвшүүлье.

Засаг дарга

Д. Галсандондог

Ховд хот

2001. 4. 8

ДУРСАМЖ

Эрхэм хүндэт Н. Дамдиндорж танаа

Монгол Улсын Засгийн газраас
хэрэгжүүлж буй “Ардын уламжлалт
урлагийг дэмжих Үндэсний хөтөлбөр” -
ийн хүрээнд Ховд аймагт зохион
байгуулсан Ардын язгуур урлагийн
наадамд амжилттай оролцсон тул
наадмын ДУРСАМЖ олгов.

ХОВД АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР
БОЛОВСРОЛ, СОЁЛЫН ГАЗАР
ЯПОН - МОНГОЛЫН ДОУКО НИЙГЭМЛЭГ
МОНГОЛ - ЯПОНЫ АНДЫН ХОЛБОО НИЙГЭМЛЭГ
ХОСЖИМТ ДРАМЫН ТЕАТР

2005 оны 10 сарын 25

Ховд хот

ДИПЛОМ

овогтой

Дамдиндорж

нь

Залуучуудын дунд жил бүр уламжлал

болон явагддаг урлагийн "Азъяастан-95"

тэмцээнд

хууур урлагийн

төрлөөр *2*-р байр эзэлсэн тул мөнгөн

шагнааг,

Ховд аймгийн хүүхдийн төлөө
төвийн дипломоор шагнав.

ХОВД АЙМГИЙН ХҮҮХДИЙН ТӨЛӨӨ

ТӨВИЙН ДАРГА

1995

... оны ... р сарын ...

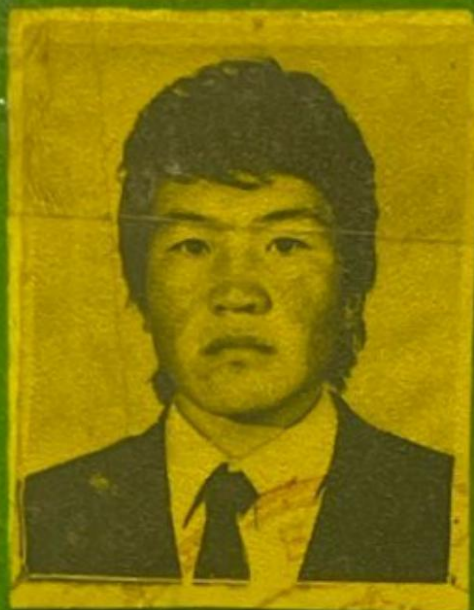
Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

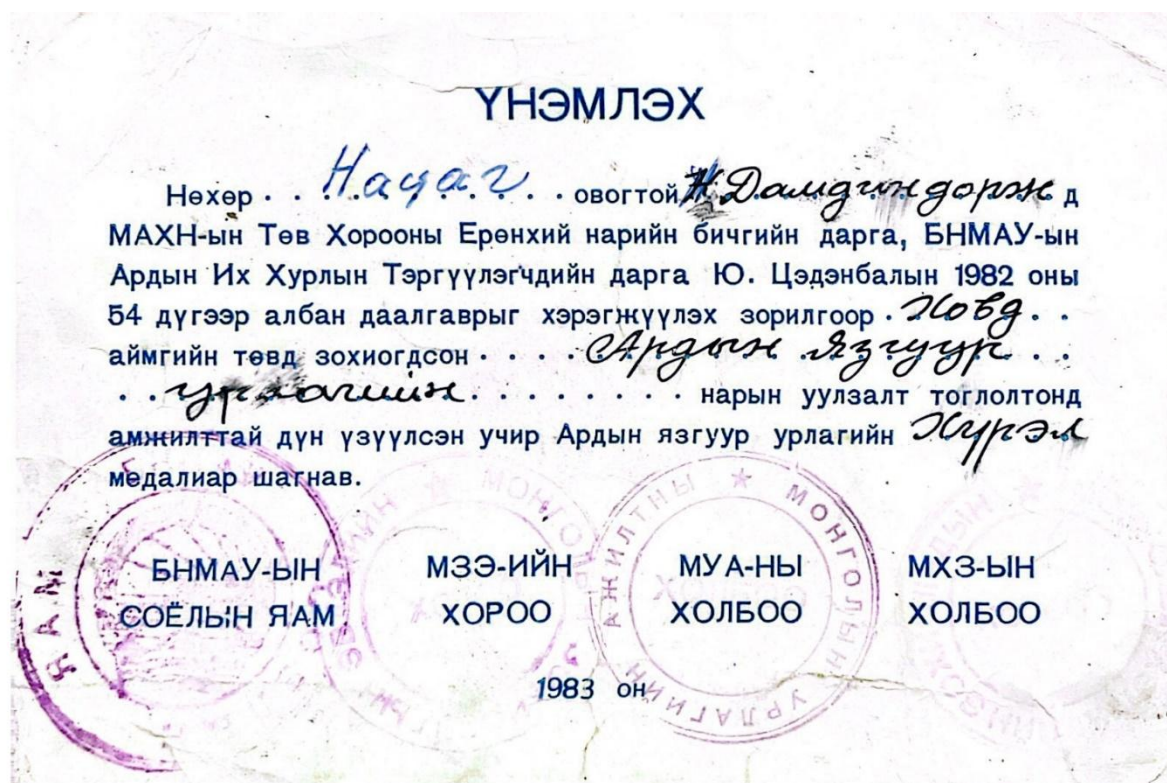

УЛС, АЙМАГ, ХОТ
ХОВД
ОВОГ НАЦАГ
НЭР ДАМДИНДОРЖ
МОНГОЛ ТУУРГАТНЫ
ДУУ ХУУРЫН
НААДАМ
ОРОЛЦОГЧ

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with Ca

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

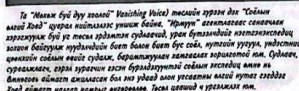
Scanned with CamScanner

2.1.2. Соёлын биет бус өвийг сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр дотоод, гадаадад зохион байгуулагдсан арга хэмжээнд идэвхтэй оролцсон;

1. 2008 онд Ховд аймгийн ЕБС-ийн 7-р сургуулийн 6-р ангийн 50 сурагчдад туулийн сургалт явуулсан.
2. 2009 онд Монголч эрдэмтэн Наранцацралттай хамтран Монгол туулийн судалгаа болон баримтат кинонд оролцсон.
3. 2010 онд Монгол Алтайн гэр өргөөн захирал Амелие Шенктэй хамтран тууль, цуурийн баримтат
4. 2010 онд Австирали улсын эрдэмтэн судлаач нарт Монгол Туулын гайхамшиг цуур хөгжимийн талаар сургалт орсон.
5. 2011 онд Монгол Алтайн гэр өргөөн захирал Амелие Шенкийн дэмжилэгтэйгээр “Уулс туульсийн орон цомог гаргасан.
6. 2012 онд Эрдэнэт хотод тууль хайлах ёс дэг сэдвээр илтгэл хэлэлцүүлсэн.
7. 2012 онд Японы эрдэмтэн Монгол судлаач ЛИ АННА
8. 2013 онд “Алтайн эзний дуудлага” хоёр ангит туулын баримтат кинонд оролцсон.
9. 2013 онд Булган сумын ЕБС-ийн сурагчдад туулийн сургалт хийсэн.
10. 2015 онд Ховд аймгийн ард иргэдэд “Наран хөвөн хаан” туулийг бүтэн хайлж Ховд телевизээр шууд дамжуулсан.
11. 2015 онд МУБИС-ийн судлаач, эрдэмтэн Отгонбаатарт туулийн талаар ярилцлага өгч хамтран ажилласан.
12. 2015 онд Улаанбаатар хотод Ховд аймгийг сурталчилах өдөрлөгт 15 шавьтайгаа хамтран Цуур хөгжмөө тоглон Алтайн магтаал хайлж оролцсон.
13. 2016 онд Үндэсний хүрээлэнд “Зул Алдархаан” туулийг хайлж МҮОНТ-ийн фондонд орсон.
14. 2018 онд МУИС-ийн Язгуур урлагийн ангид 2018-2019 онд Туулийн хичээл заасан.
15. 2021 онд Өвөр монголын судлаач Цагаан хүрэлцэн ирж Урианхай туулийн талаар судалгаа хийсэн.
16. 2021 онд АНУ-ын урлаг судлаач Rebekan Pruleckh-д Наран хөвөн хаан туулиа бичүүлж судалгаанд орсон.
17. 2023 оны 12-р дүгээр сарын 21,22 өдрүүдэд Говь алтай аймагт **“Жангар тууль”** наадамд оролцож өргөмжлөлт туульчаар шалгарлаа.
18. 2024 онд Ховд аймгийн ЗДТГ, СУАЖЗГ-тай хамтран “Аргил цагаан өвгөн” урианхай туулийг 6 цагийн турш хайлсан. Энэхүү бичлэгийг Олон угсаатны телевизээр шууд дамжуулсан.
19. 2025 онд Дуут сумын ЗДТГ-тай хамтран уул усаа аргадан “Зул Алдархаан” туулийг хайлсан.

УУЛСЫН ДУНДАХ ДУУТ СУУРИН

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

1. Алтайн ластаал Н.Сонгодорж, Д.Монхсүх, Б.Панузэн
2. Наранхуу хаан туурь Н.Далдундорж /АБТМ/
3. Бууйсан шафрын явгал Д.Монхсүх /МЭӨТМ/
4. Төсвийн зуриа, асарчирас хоолой Б.Панузэн /МЭӨТМ/
5. Сонсохой Б.Панузэн, Б.Моңаршаан, У.Уранчимэг
6. Муз оол Б.Панузэн, Б.Моңаршаан, У.Уранчимэг
7. Кистен туге Б.Панузэн /МЭӨТМ/
8. Чуурын аялгуу Н.Далдундорж /АБТМ/
9. Зураг болсон бөр Б.Баянмөнх /АТМ/
10. Нуруул Б.Баянмөнх /АТМ/
11. Дони атар Б.Панузэн /МЭӨТМ/
12. Минчин Б.Панузэн, Б.Моңаршаан, У.Уранчимэг
13. Соор хартай Н.Сонгодорж /МЭӨТМ/
14. Буухан зүйсэн ч өглөгүү нутаг Д.Монхсүх /МЭӨТМ/
15. Дөрвөн ойрадын зуриа Н.Сонгодорж /МЭӨТМ/, Д.Монхсүх /МЭӨТМ/
Урхайн найзуудын аюулгүй гэрлэлт Б.Буучидатар /МЭӨТМ/
Дууны найзуудыг У.Уранчимэг /АБТМ/
Одоогийн соёл Н.Буучидатар
Морин хуур Д.Монхсүх, Б.Амарнарзал

TRstudio

Урхайн найзуудыг Аамий Улам

Дуу гаргагчийн Монгол эмгэг дэмжлэг. 2014 он.

Яргуй-2012 наадмын мөнгөн медальт "Дуут нуур" хамтлаг

Яргуй -2012 наадмын тэргүүн байрын шагналт сурагчид

Scanned with CamScanner

Яргуй 2010 наадмын алтан медальт Дуут нуур хамтлаг

Ховдын хүүхдүүд 2011 Язгуур урлагийн наадмын алтан медальт
сурагч Н.Баасандорж Д.Батхүрэл

Scanned with CamScanner

ЯЗГУУР УРЛАГИЙН
ДУГУЙЛАНГИЙН СУРАГЧИД

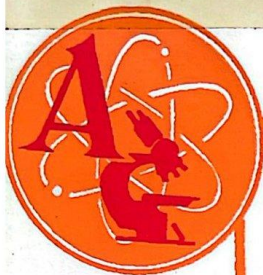

ЯРГУЙ - 93 ТУСГАЙШАГНАЛТ
Г. БАТСҮРЭН, ЯРГУЙ - 99 ХҮРЭЛ
МЕДАЛТ Т. МӨНХТӨР

Scanned with CamScanner

ЯЗГУУР УРЛАГИЙН ХАМТЛАГ

БАЯРЫН БИЧИГ

Дуут уулын Язгуурч

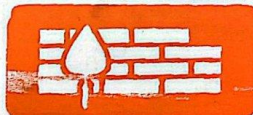
ХАМТ ОЛОНД

Хүүхдийн уламжлалт "Яргуй-96" хаврын баярт амжилттай бэлтгэн оролцож... р байр эзэлсэнд талархаж Ховд аймгийн Хүүхдийн төлөө төвийн баярын бичиг мөнгөн шагналаар шагнав.

ХОВД АЙМГИЙН ХҮҮХДИЙН
ТӨЛӨӨ ТӨВ

Маргалант

1	Днх зул	- 5 ^А	9	Гэрэлчулуун	- 5 ^А
2	Цэдэнхүү	- 6 ^А	10	Жавзанчулуун	- 5 ^А
3	Дарь-од	- 5 ^А	11	Чулуунцэцэг	- 5 ^А
4	ГАН СҮЛД	- 4 ^А	12	Сувд эрдэнэ	- 6 ^А
5	НАРАНБАТ	- 3 ^Б	13	Отгонцэцэг	- 4 ^А
6	БАТ БОЛД	- 5 ^А	14	Түмэндэмбэрэл	- 5 ^А
7	Нямнасан	- 5 ^А	15	Ариун эрдэнэ	- 2 ^А
8	Уянга	- 4 ^А	16	Отгонхишиг	- 5 ^А

Сургуулийн захиргаа,

Scanned with CamScanner

Урианхайн "Алтан хүрээ" урлаг, спортын 7-р их наадам
2012 он Орхон аймаг

Scanned with CamScanner

Бүх ард түмний ардын урлагийн 5-р их наадам
2011он

Scanned with CamScanner

Ойрд монголын Их хөгсүү ардын урлаг анх дугаар их наадам
2010 он

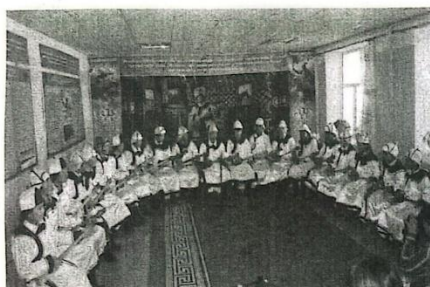
Scanned with CamScanner

Улаан баатар хот Монгол туургатны дуу хуурын их наадам

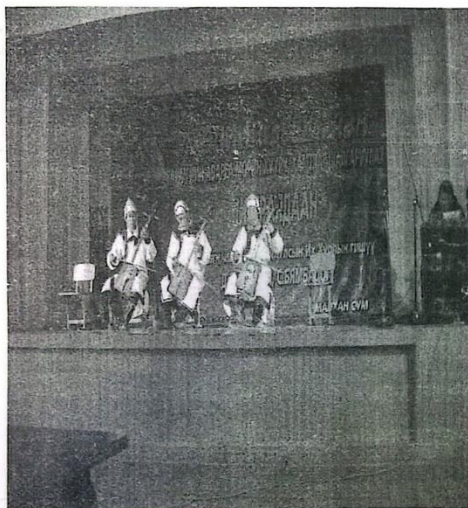
1992 он

Scanned with CamScanner

- Ховд аймагт зохиогдсон “Соёлын өв уламжлагч хүүхдийн наадам”-д Дуут нуур язгуур урлагийн хамтлаг оролцож, мөнгөн медаль хүртлээ.

Scanned with CamScanner

- Икэлийн эгшиглэн наадамд сурагчид амжилттай оролцож сурагч О.Тэмүүжин гоцлол төрөлд оролцож хүүхдийн төлөө төвийн мөнгөн медаль хүртлээ

Scanned with CamScanner

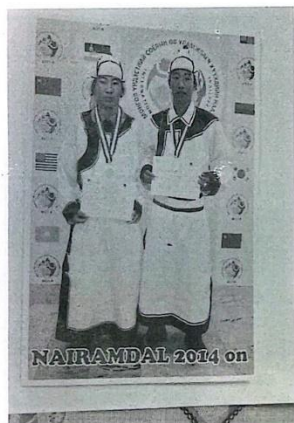
- Улаанбаатар хотод зохиогдсон “Монгол үндэстний соёлын өв уламжлагч хүүхдийн их наадам”-д Дуут нуур хамтлагийн сурагч Б.Лхагвацэрэн икэлийн төрлөөр оролцож, “Соёл урлагийн их сургуульд суралцах эрхийн бичиг”-ээр шагнагдлаа.

Scanned with CamScanner

Баруун бүсийн Даншиг наадам- Ховд аймагт зохион байгуулагдсан өв соёлын наадамд өв тээгч багш Н.Дамдиндорж, О.Төмөрбаатар нар тууль цуурын 20 сурагчийг амжилттай оролцууллаа.

Scanned with CamScanner

Ховд аймагт зохиогдсон Соёлын өв уламжлагч хүүхдийн наадмаас тууль цуурын төрлөөр шалгарсан “Дуут нуур” хамтлагийн сурагч Д. Батхүрэл икэлийн төрлөөр шалгарсан Б.Лхагвацэрэн нар Олон улсын хүүхдийн найрамдал зүсланд амрах эрхийн бичгээр шагнагдаж 2014. 7 – р сард Олон улсын хүүхдийн найрамдал зүсланд амраад ирлээ.

Scanned with CamScanner

- Ховд аймагт зохиогдсон “Соёлын өв уламжлагч хүүхдийн” наадмаас “Дуут нуур” “язгуур урлагийн цуурын хамтлаг мөнгөн медаль хүртлээ

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

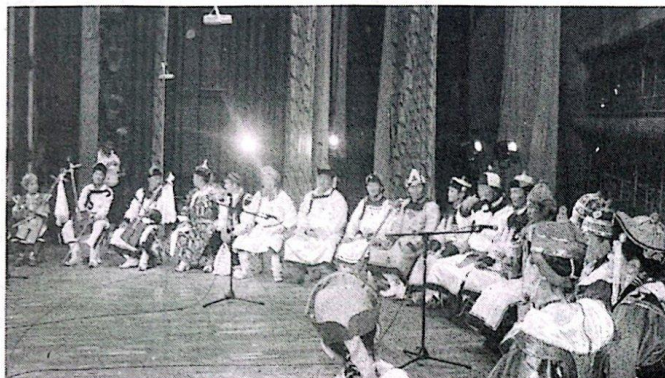
АРДЫН УРЛАГИЙН ИХ НААДАМД ХОВД АЙМАГ ХҮРЭЛ ЦОМ ХҮРТЭВ

Ардын урлагийн үндэсний их наадамд Ховд аймаг багаараа хүрэл цом хүртжээ. БСШУЯ-ны сайдын 2010 оны 299 дүгээр тушаалын дагуу ардын урлагийн их наадмын эхний үе шатыг сумдын

А.Балдандорж зэрэг урлагийн мастерууд урилгаар оролцож, Ардын урлагийн их наадмын "Алтан од" мөнгөн шагналаар шагнуулсан юм.

Тус уралдааны хоёр дахь шат буюу аймгийн

байрыг Ховд, Өмнө-Говь аймгууд эзэлж хүрэл цом хүртсэн ба наадмыг үзэж байсан хүмүүс, оролцогсад, шүүгчдийн бүрэлдэхүүнд ажилласан зарим хүмүүсийн хувьд ч ялгаагүй зарим зүйл дээр сэтгэл дундуур үлдсэн нь наадмын шүүлт шалгуур тийм ч шударга шулуун болж чадаагүй явдал гэнэ. Тодруулбал ардын язгуур урлагийн талаасаа гойд үзүүлбэр үзүүлээгүй Төв аймгийнхан тэргүүн сууринд заларсанд эдгээр хүмүүс "мэл гайхаж, цэл хөхөрч" хоцорсон мэдээ сэлт чих дэлсэж байгаа юм. Алдар хүнд гэдэг зарим хүнийг хэнд ч дийлдэхгүй ааг омгийн эзэн болгодог

түвшинд хоёрдахийг аймгийн түвшинд, гурав дахь шатыг Монгол орны бүс нутгуудын түвшинд гэх мэтээр дөрвөн үе шаттайгаар зохион байгуулж, оролцогсодыг шалгаруулан шигшсээр, дөрөв дэх буюу эцсийн шатандаа бүсээс шалгарсан ардын авъястууд, өв тээгчдийг хамруулсан үндэсний их наадмыг нийслэл хотноо явуулсан. Ардын урлагийн их наадмын эцсийн шатны шалгаруулалт, буюу үндэсний их наадамд баруун бүсийн наадмаас шалгарсан Ховд аймгийн 18 ардын авъяастан, найман хүний гар урлалын бүтээл оролцон, алтан од медаль хоёр, мөнгөн од медаль тав, хүрэл од медаль дөрвийг хүртэж, хоёр хүн тэргүүний ардын авъяастан цол тэмдэгээр шагнуулж, аймаг багийн дүнгээрээ гуравдугаар байр эзлэн "Хүрэл цом" –ын эзэд боллоо.

Ардын урлагийн их наадамд манай аймгаас МУУГЗ Д.Цэрэндаваа, Ахмад настан МУСТА Хорлоо, МУСТА Хяамзайг Лавзалорж МУСТА

шалгаруулалтанд манай аймгын 17 сумын 250 гаруй ардын авъяастан, 61 бүл, хоршоо, иргэний нийгмийн 150 гаруй гар урлалын бүтээл оролцож, 20 ардын авъяастан, 23 гар урчуудын бүтээл шалгаран, Увс аймагт болсон бүсийн наадамд өрсөлдсөн ба тэндээс шалгарсан ардын авъястууд улсад ийнхүү амжилт үзүүлсэн хэрэг.

Энд хачир болгон дуулгахад Ардын урлагийн үндэсний их наадмын тэргүүн байрыг Төв аймгийн ардын авъястууд эзлэн алтан цом, дэд байрыг Баян-Өлгий, Хэнтий аймгийнхан эзэлж, мөнгөн

нэг гэмтэй. Монгол улсын Соёл урлагийн хорооны дарга, Ардын уран зохиолч Бавуугийн Лхагвасүрэн хэдэн жилийн өмнөөс өөрийн хүүг Болор цомын эзэн болгох гэж, шүүгчидэд нь шаралхаж, нэг үзэж, гоморхож нэг үзэж, бас аархаж нэг үзсээр цом тэврүүлж санаа нь амарсан бол одоо суудал сэнтийгээ ашиглан өөрийн аймгийг Алтан цом тэврүүлэх "лобби"-гоо илүү цэвэрхэн амжилттай гүйцэтгэв бололтой. Гэлээ ч маапаантай бүхнийг хожим нь цаг хугацаа шүүн тунгаадаг хойно доо.

Г.Мөнх

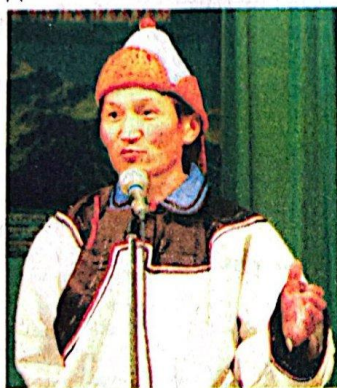
С.Алтангараг

Scanned with CamScanner

УРИАНХАЙН "АЛТАН ХҮРЭЭ" УРЛАГ, СПОРТЫН VII ИХ НААДАМ

Түрүүч нь IV нүүрт

Ховд аймгийн Дуут сумын харьяат Нацагийн ДАМДИН-ДОРЖ:

Урианхайн соёл урлагийн их наадамд оролцож байгаадаа сэтгэл өндөр байна. Урианхайн Их наадамд би тав дахь удаагаа оролцож байгаа нь энэ. Илтгэлийн уралдаанд "Урианхайн тууль хайлах ёс заншил" сэдвээр илтгэл тавилаа. Энэ удаагийн наадамд олон газраас Урианхай угсаа гаралтай авьяаснууд цугласан нь онцлог байлаа. Би нутагтаа багшлахын зэрэгцээ дугуйлан хичээлүүлдэг.

Бий биелэгээний хэсгээр...

Алтайн магтаал, тууль хайлахыг хүүхдүүдэд зааж сургаж байна. Мөн цуур, ихэл хөгжим тоглож сурах техник зааж байгаа.

Д.ХОРХОЙ (68 настай):

Би Хэнтий аймгаас хуурын

төрлөөр ирж энэ наадамд оролцсондоо маш баяртай байна. Нэг шавьтайгаа ирсэн. 18 настайгаасаа хуур тоглож сурсан. Одоо 50 жил хуур тоглож байна. Ах нь Урианхай сурын аймгийн мэргэн цолтой. Хэнтий аймгийн Урианхай сурын харвааны тэргүүн. Энэ завшааныг ашиглаад Эрдэнэтчүүдэдээ Урианхайн ард түмэндээ баярын мэнд хүргэе.

Ийнхүү Монголын түүхэнд Урианхайчуудыг Хүннүгийн дараах Сяньбийн үеэс гаралтай гэж үздэг. Хожим тэд Хэнтий, Ховсгол, Алтайн уулсаар тархан суурьшсан түүхтэй. Эл угсаатны 7-р Их наадам Урианхайн түүх, ов соёл, ёс заншилыг сэргээсэн Эрдэнэтийн түүхэнд бичиглэх үйл явдал болж өндөрлөв.

Тоглолтын цаг ойртлоо

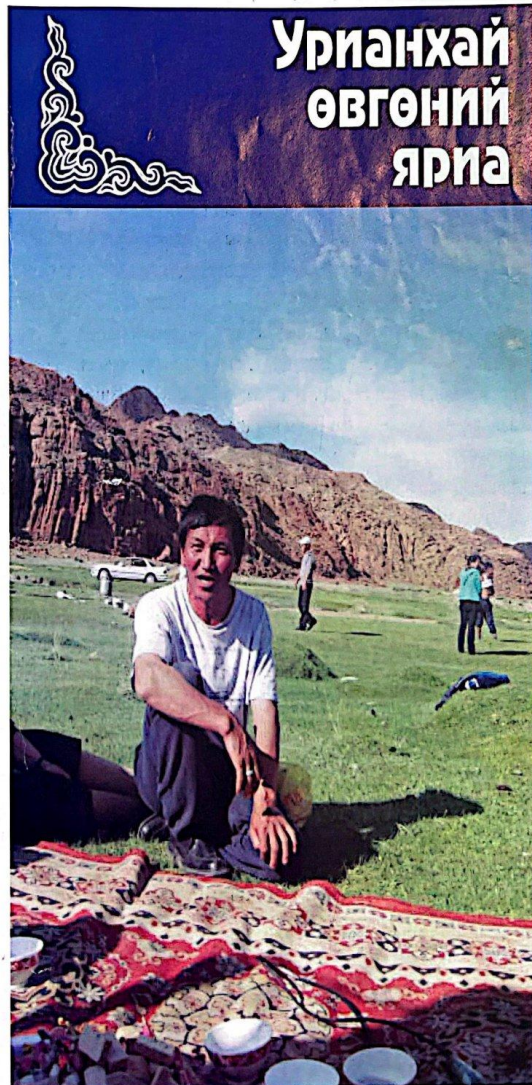
Scanned with CamScanner

АЛТАН ГАДАСАА ГЭЖ . . .

Тээр жил манайх Хөх бэлчрийн золд намаржиж байв. Нэг их манан татаж байсан өрүүн мүү буурал морио унаж, цахиур буузаа үүрээд зэрээсээ мордов. Тэгтэл газар өндөрсөөд байх шиг болоод байна. Буузаад халимтал Бүргэтэй хайрхана орой дээр зарч очив. Толхойн орой дээрээс халуун төөнөөд наранд өөртөж байгаан тэрийм байлгүй. Гэнэт бяцхан монголор цагаан юман зарч ирээд миний хажууд буузаад гомроос нь урт хамартай, хоёр нозоон нүдтэй, өндөөр шар хүмүүн бүүж "Ирас түй" зээд миний зараас атгаж, нагад Алтан задас зүүж өгөв. Хээр гадаа зэнэт Алтан задас авсан хүмүүн нагад өгөх юман олгосонгүй мүү мориняхаа чөдрийг өгч сгов. Тэгсэн "Дараас дүрийг" зээд нөгөө цагаан юмангаа сууж аваад хийбаад яваад өгөв. Сүүлдий сонсохнээ нөгөө нисгэгч Газарин зэдэг хүмүүн байсан байлуу. Газарин Бүргэтэй уулан орой дээр буузаад явдгийм байвч хөвд. Нөгөө нагад өгсөн Алтан засаарий манай дүрсгүй хөвд морь аргамжаад байтал одоо мухар сөөм болж одсон манай зэрийн авдрын ёроолд одоо байнаа л хөвүүд.

Хөвд аймгийн Дуут сүмэн сүргүүлийн
база ангийн багш Н. Дамдиндорж

Иклээ татаж бийгээ биелдэг

Дуут сум нь “иклээ татаж бийгээ биелдэг товшуураа барьж туульсаа хайлдаг” авъяаслаг урианхай түмний өлгий нутаг билээ. Өвөг дээдсийнхээ язгуур урлагийн алтан хөмрөгөөс өвлөн хөгжүүлж буй авъяаслаг хүүхдүүд тус сургуульд олон. Аймгийн хүүхдийн урлагийн “Яргуй” наадмын Мөнгөн медальт сурагч Б.Загджав, хүрэл медальт Мөнхтөр, Тусгай шагналт Д.Алтансүх, Г.Батсүрэн нар энэ сургуулиас төрөн гарсан билээ. Япон-Монголын хүүхдийн ардын язгуур урлагийн их наадамд Т.Мөнхтөр туулийн төрлөөр тэргүүн байр эзэлж, “Яргуй-2002” наадамд Б.Загджав цоорын төрлөөр тэргүүн байр эзлэж Улаанбаатар хотноо болох хүүхдийн язгуур урлагийн их наадамд оролцох

эрхийн бичгээр шагнагдсан амжилтаар төрөлх сургуулийнхаа 60 жилийн ойд бэлэг барилаа.

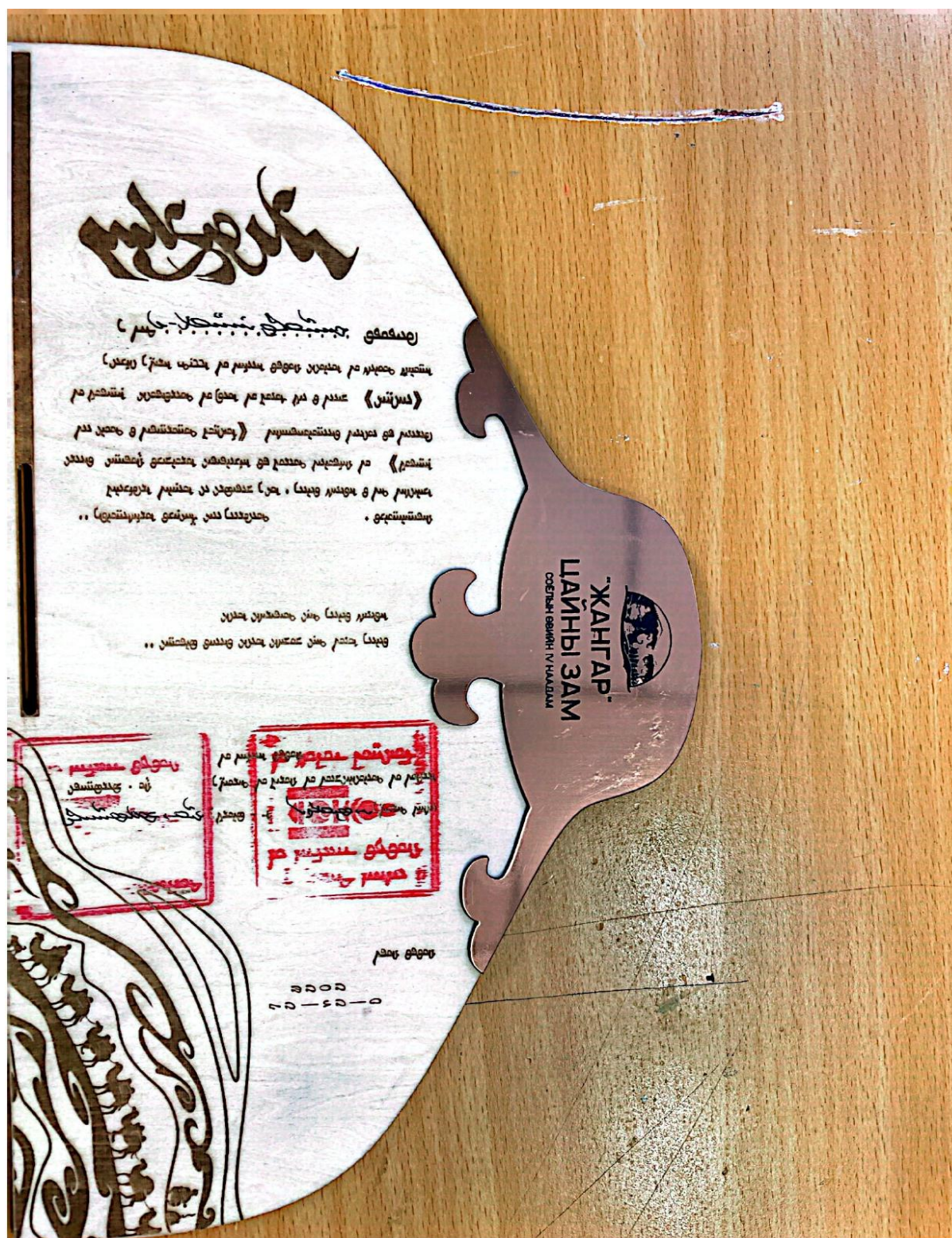

Дуу хөгжмийн багш ардын авьяастан Н.Дамдиндорж шавь Т.Мөнхтөрийн хамт

2.1.3. Өөрийн санаачилгаар соёлын биет бус өвийг сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр дотоод, гадаадад арга хэмжээ зохион байгуулсан;

1. Ховд аймгийн Дуут сумын 6-11 дүгээр ангийн 20 н сурагчид туулийн сургалт 1992-2003 он хүртэл явуулсан.
2. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 6-11 дүгээр ангийн 25 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2004-2008 онд/
3. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан./2012-2013 онд/
4. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2014-2018 онд/
5. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 22 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2018-2019 онд/
6. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2020-2023 онд/
7. Булган сумын ЕБС-ийн 9а ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2013 онд/
8. Ховд аймгийн Жаргалант сумын 7 дугаар сургуулийн 6 дугаар ангийн 50 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2008 онд/
9. Ховд их суургуулийн язгуур урлагийн ангийн 25 оюутанд туулийн хичээл заасан. /2018-2019 онд/
10. Эрдэнэт хотод тууль хайлах ёс дэгийн тухай илтгэл тавьсан. /2012 онд/
11. Ховд бахархалын өргөөнд Наран хөвөн хаан тууль хайлсан. /2015 онд/
12. Ховд Төгөлдөр студид Наран хөвөн хаан туулийн бичлэг өгч Уулс туульсын орон цомог гаргасан. /2011 онд/
13. Алтайн эзний дуудлага 2 ангит баримтат кинонд тууль хайлж оролцсон. /2013 онд/
14. Үндэсний хүрээлэнд МҮОН телевизийн Тууль хайлах цаг нэвтэрүүлэгт “Зул алдар” хаан тууль хайлан оролцсон. /2016 онд/
15. Тууль цуурын судлаач Монгол алтай гэр өргөөн захирал Амелие Шенктэй хамтран ажилласан. /2010 онд/
16. МҮОН-ийн телевизэд Битүүлэх ёс заншлын үед Алтай магтаал хайлж бичлэг хийлгэсэн. /2022 онд/
17. Өвөр монголын тууль судлаач Б.Цагаантай туулийн судалгааны ажилд хамтарч ажилласан. /2021 онд/
18. МУБИС-ийн урлаг судлаач багш Отгонбаатартай туулийн сургалтын талаар хамтарч ажилласан. /2015 онд/
19. Ховд телевизэд цагаан сарын шиний нэгэнд тууль хайлж бичлэг хийлгэсэн. /2021 онд/

20. Мөнххайрхан суманд болсон МҮОН -ийн телевизийн 4 бэрх нэвтрүүлэгт Дуут сумын багийн хамт олныг удирдаж нийт 5 өдөр амжилттай оролцож ирсэн. /1997 онд/
21. АНУ-ын сургагч багш Noah Peden-тэй хамтарч ЕБС-ийн дунд ангийн сурагчдад мэндлэх хүндлэх ёс, ёс заншлын талаар хамтарч сургалтыг 2 удаа явуулсан. /2015 онд/
22. МҮОН -ийн телевизийн сэтгүүлч зураглаач Ш.Ёолктой хамтарч Ховд аймгийн Дуут сумын Цагаанбургас багийн аймгийн аварга малчин З.Хасгаагын гэрт шинийн 1,2 нд хоёр өдөр тууль хайлж бичлэг хийлгэв.
23. Байгаль дэлхий уул усаа аргадах ёс заншил сэргэж байгаатай холбоотой орон нутгийн их бага овоо тахилга бүрт биечлэн очиж тууль хайлан оролцсон. /1990-2023 он хүртэл/
24. Төрийн тахилгат Алтай таван богд /2012 онд/, Алтан хөхий /2023 онд/ хайрхануудыг тахих тайлгад биечлэн оролцож алтай магтаал, тууль хайлсан.
25. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 6-11 дүгээр ангийн сурагчдад цуурын сургалт явуулсан.
26. Ховд аймгийн Дуут сум, Мөнххайрхан сум, Ховд сум, Эрдэнэбүрэн сум, Баян-өлгий аймгийн Дэлүүн сум, Булган сумдад өв соёлыг харуулсан бие даасан тоглолтуудыг тус тус тавьсан. /2003,2004,2005 онуудад/
27. Дуут сумын ЕБС-д багш О.Төмөрбаатартай хамтран 50ш товшуур хөгжим хийлгэж хүлээлгэн өгөв. /2014 онд/
28. Дуут сумын ЕБС-ийн 30 сурагчдад хөөмий зааж Монгол хөөмийн урлагийг Гиннесийн номонд бичүүлэх түүхэн үйл явдалд шавь нартайгаа оролцсон. /2019 онд/
29. Улаанбаатар хотод болсон Нүүдэлчин Монгол-2022,2023 наадамд Алтайн урианхайн тууль сурталчлах үйл ажиллагаанд биечлэн амжилттай оролцож багаараа 2-р байранд орсон.
30. Улаанбаатар хотод болсон Нүүдэлчин Монгол-2025 наадамд Алтайн урианхайн тууль сурталчлах үйл ажиллагаанд биечлэн амжилттай оролцож багаараа 2-р байранд орсон.

Яргуй-2012 наадмын мөнгөн медальт "Дуут нуур" хамтлаг

Яргуй -2012 наадмын тэргүүн байрын шагналт сурагчид

Scanned with CamScanner

Яргуй 2010 наадмын алтан медальт Дуут нуур хамтлаг

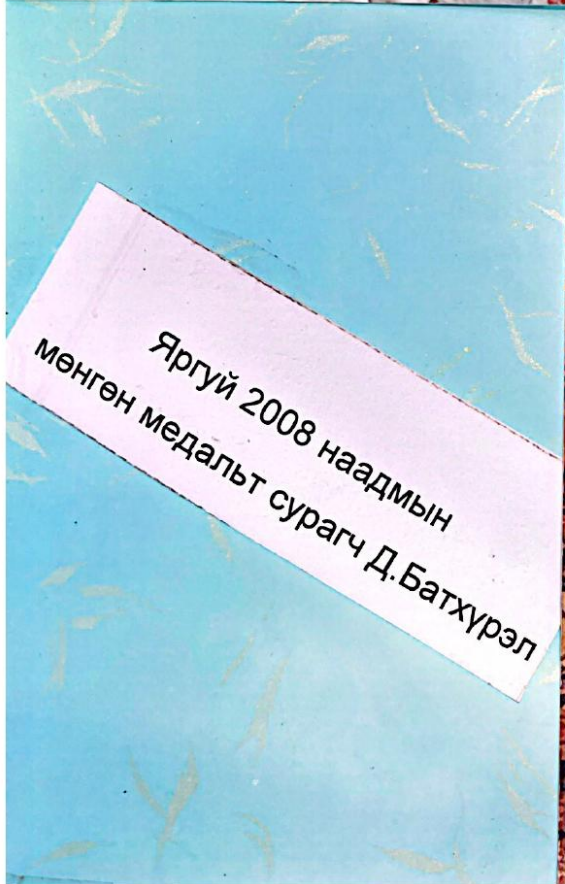

Ховдын хүүхдүүд 2011 Язгуур урлагийн наадмын алтан медальт
сурагч Н.Баасандорж Д.Батхүрэл

Scanned with CamScanner

Яргуй 2007 наадмын
алтан медальт сурагч Б.Мөнхтулга

Яргуй 2008 наадмын
мөнгөн медальт сурагч Д.Батхүрэл

Scanned with CamScanner

ЯРГУЙ - 2003.

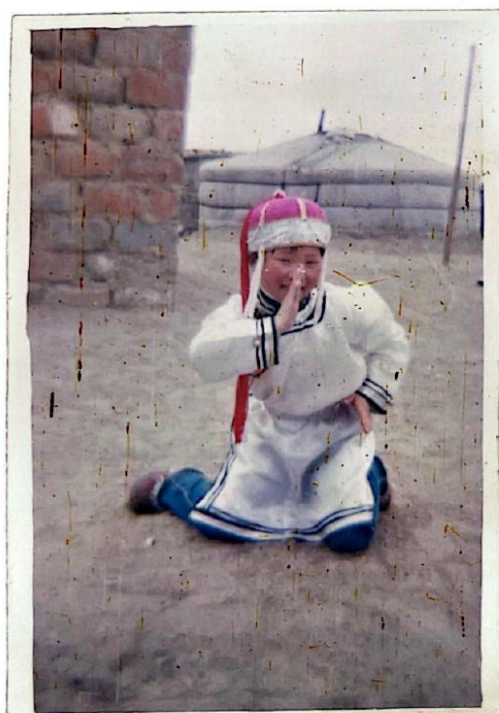
АЛТ. ХҮРЭЛ

Т.МӨНХТӨР

ЯРГУЙ - 2003

МӨНГӨН МЕДАЛТ

Б.НАРАНБАТ

Яргуй-2003

ОНЫ IV-БАЙРЫН

ШАГНАЛТ

Э.БАДАМЦЭЦЭГ

Scanned with CamScanner

МУЗХ-ИЙН УРЛАГИЙН НААД -
МЫН ТУСГАЙ ШАГНАЛТ
Б. ГАНДОЛГОР, Т. МӨНХТӨР

ЯРГУЙ-99 МӨНГӨН МЕДАЛТ
УБХОТ ХУИН-ЫН АЛТАН МЕДАЛТ
Б. ЗАГДЖАВ.

Scanned with CamScanner

ЯЗГУУР УРЛАГИЙН
ДУГУЙЛАНГИЙН СУРАГЧИД

ЯРГУЙ - 93 ТУСГАЙШАГНАЛТ
Г. БАТСҮРЭН, ЯРГУЙ - 99 ХҮРЭЛ
МЕДАЛТ Т. МӨНХТӨР

Scanned with CamScanner

ЯЗГУУР УРЛАГИЙН ХАМТЛАГ

БАЯРЫН БИЧИГ

Дуут уулын Язгуурч

ХАМТ ОЛОНД

Хүүхдийн уламжлалт "Яргуй-96" хаврын баярт амжилттай бэлтгэн оролцож... р байр эзэлсэнд талархаж Ховд аймгийн Хүүхдийн төлөө төвийн баярын бичиг мөнгөн шагналаар шагнав.

ХОВД АЙМГИЙН ХҮҮХДИЙН
ТӨЛӨӨ ТӨВ

Маргалант

1	Днх зул	5 ^А	9	Гэрэлчулуун	5 ^А
2	Цэдэнхүү	6 ^А	10	Жавзанчулуун	5 ^А
3	Дарь-од	5 ^А	11	Чулуунцэцэг	5 ^А
4	ГАН СҮЛД	4 ^А	12	Сувд эрдэнэ	6 ^А
5	НАРАНБАТ	3 ^Б	13	Отгонцэцэг	4 ^А
6	БАТ БОЛД	5 ^А	14	Түмэндэмбэрэл	5 ^А
7	Нямнасан	5 ^А	15	Ариун эрдэнэ	2 ^А
8	Уянга	4 ^А	16	Отгонхишиг	5 ^А

Сургуулийн захиргаа,

Scanned with CamScanner

- Ховд аймагт зохиогдсон “Соёлын өв уламжлагч хүүхдийн наадам”-д Дуут нуур язгуур урлагийн хамтлаг оролцож, мөнгөн медаль хүртлээ.

Scanned with CamScanner

- Икэлийн эгшиглэн наадамд сурагчид амжилттай оролцож сурагч О.Тэмүүжин гоцлол төрөлд оролцож хүүхдийн төлөө төвийн мөнгөн медаль хүртлээ

Scanned with CamScanner

- Улаанбаатар хотод зохиогдсон “Монгол үндэстний соёлын өв уламжлагч хүүхдийн их наадам”-д Дуут нуур хамтлагийн сурагч Б.Лхагвацэрэн икэлийн төрлөөр оролцож, “Соёл урлагийн их сургуульд суралцах эрхийн бичиг”-ээр шагнагдлаа.

Scanned with CamScanner

Баруун бүсийн Даншиг наадам- Ховд аймагт зохион байгуулагдсан өв соёлын наадамд өв тээгч багш Н.Дамдиндорж, О.Төмөрбаатар нар тууль цуурын 20 сурагчийг амжилттай оролцууллаа.

Scanned with CamScanner

Ховд аймагт зохиогдсон Соёлын өв уламжлагч хүүхдийн наадмаас түүль цуурын төрлөөр шалгарсан “Дуут нуур” хамтлагийн сурагч Д. Батхүрэл икэлийн төрлөөр шалгарсан Б.Лхагвацэрэн нар Олон улсын хүүхдийн найрамдал зүсланд амрах эрхийн бичгээр шагнагдаж 2014. 7 – р сард Олон улсын хүүхдийн найрамдал зүсланд амраад ирлээ.

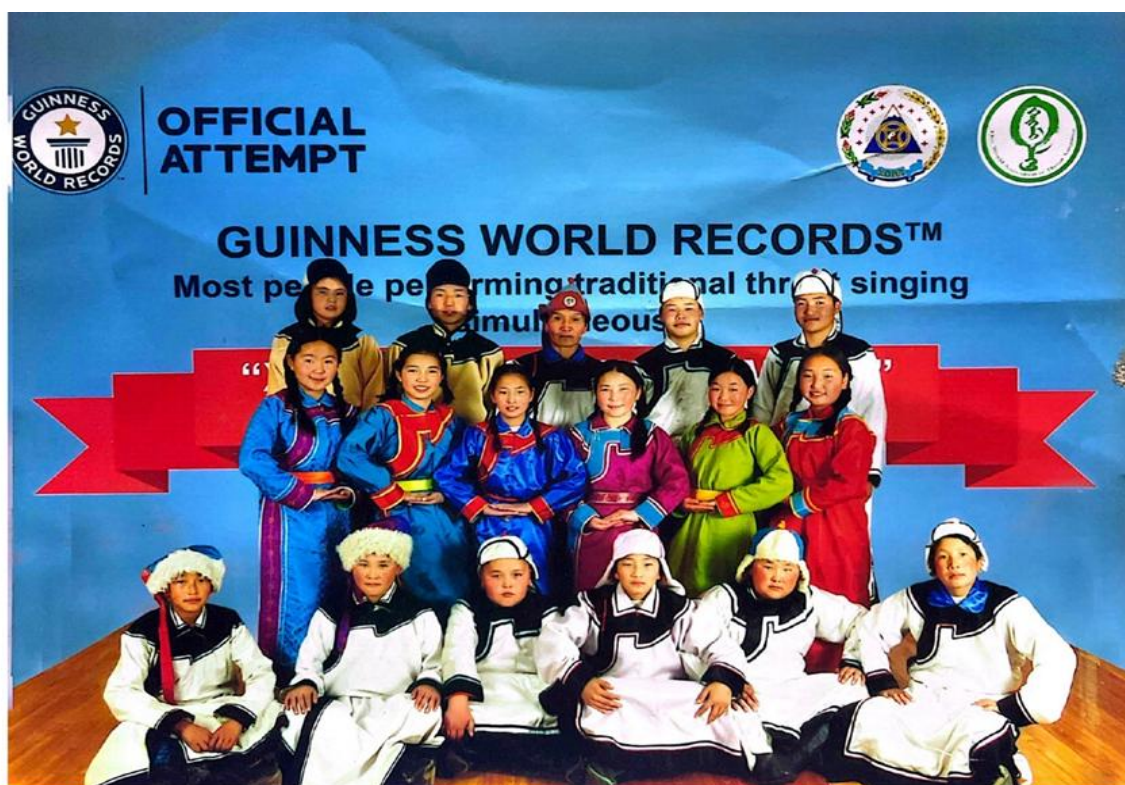

- Ховд аймагт зохиогдсон “Соёлын өв уламжлагч хүүхдийн” наадмаас “Дуут нуур” “язгуур урлагийн цуурын хамтлаг мөнгөн медаль хүртлээ

- Улаанбаатар хотод зохиогдсон “Монгол үндэстний соёлын өв уламжлагч хүүхдийн их наадам”-д Дуут нуур хамтлагийн сурагч Д.Батхүрэл тууль цуурын төрлөөр оролцож, “Монгол Улсын Тэргүүний Ардын Авьяастан” цол тэмдгээр шагнагдлаа.

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Багш Н.Дамдиндоржийн удирдсан хамтлаг болон сурагчдын үзүүлсэн амжилт

1993-2011

№	Сурагчдын нэрс	Урлагийн оролцсон төрөл	Он	Үзүүлсэн амжилт байр
1	Д.Алтансүх	Ардын дуу	1993	3-р байр
2	Г.Батсүрэн	Зохиолын дуу	1995	3-р байр
3	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал, цуур	1996	1-р байр
4	Найрал дууны хамтлаг	Найрал дуу	1996	1-р байр
5	Т.Мөнхтөр	Алтай магтаал	1999	1-р байр
6	Б.Загджав	Цуур	1999	2-р байр
7	Т.Мөнхтөр	Тууль	2000	Хүрэл медаль
8	Б.Загджав	Цуур	2000	Мөнгөн медаль
9	Б.Загджав	Цуур /улсад/	2002	Алтан медаль
10	Т.Мөнхтөр	Тууль	2002	1-р байр
11	Б.Загджав	Цуур	2002	1-р байр
12	Б.Гандолгор	Зохиолын дуу	2002	3-р байр
13	Т.Мөнхтөр	Тууль	2003	Алтан медаль
14	Б.Наранбат	Цуур	2003	Мөнгөн медаль
15	Т.Мөнхтөр	Алтай магтаал	2003	Хүрэл медаль
16	Г.Батсүрэн	Ардын дуу	2004	Алтан медаль
17	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2004	Тусгай байр
18	Язгуур урлагийн хамтлаг	Тууль Алтай магтаал	2006	Алтан медаль
19	Э.Нарангарав	Ардын дуу	2006	Хүрэл медаль
20	Б.Мөнхтулга	Тууль	2007	Алтан медаль
21	Язгуур урлагийн хамтлаг	Тууль, Алтай магтаал	2007	Алтан медаль
22	М.Ариун-Эрдэнэ	Ардын дуу	2006	Хүрэл медаль
23	О.Дөлгөөн	Ардын дуу	2007	Хошой хүрэл медаль
24	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2007	Хүрэл медаль
25	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2008	Алтан медаль
26	Д.Батхүрэл	Алтай магтаал	2008	Мөнгөн медаль
27	Б.Мөнхтулга	Тууль	2008	Алтан медаль
28	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2009	Алтан медаль
29	Язгуур урлагийн хамтлаг	Монгол ардын дуу	2009	Мөнгөн медаль
30	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2009	Хүрэл медаль
31	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2010	Алтан медаль
32	Б.Мөнхтулга	Тууль	2010	Алтан медаль
33	Удирдсан баг	Бүх төрлөөр	2010	2-р байр Өргөмжлөл цом
34	Д.Батхүрэл	Цуур	2011	Алтан медаль
35	М.Ариун-Эрдэнэ	Уртын дуу	2011	Алтан медаль
36	Н.Баасандорж	Тууль	2011	Алтан медаль
37	Л.Одбаяр	Хөөмий	2011	Алтан медаль
38	Д.Батхүрэл	Алтай магтаал	2011	Мөнгөн медаль
39	Н.Баасандорж	Тууль	2011	Алтан медаль
40	Удирдсан баг	Бүх төрлөөр	2011	1-р байр үндэсний хөгжим, цом өргөмжлөл

Scanned with CamScanner

2018-2020 оны урлагаар амжилт гаргасан сурагчид

	Сурагчдын нэрс	он	Оролцсон төрөл	байр
1	Т.Энхзориг	2019	Тууль	алт
2	Б.Хэрлэн	2019	Орчин үеийн дуу	мөнгө
3	Т.Бадамзул	2019	Бүжгийн хамтлага	алт
4	Д.Намуунцэцэг	2019	Улсын цуурын 2-р уралдаан цуур	Залуу өвлөн уламжлагч
5	Д.Намуунцэцэг	2019	Улсын цуурын 2-р уралдаан цуур	Наранцогтын хэрэмжит шагнал
6	Т.Энхзориг	2019	Туульчдын улсын 2-р уралдаан тууль	Залуу өвлөн уламжлагч
7	Охид хамтлага-2	2018	Уртын дуу	Бүсийн хүрэл
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				

2014 оны урлагаар амжилт гаргасан сурагчид

1	Б.Лхагвацэрэн	12а	1 мөнгө, 3 алтан медаль
2	Д.Батхүрэл	11а	1 мөнгө, 3 алт, МУТАА
3	Б.Нэмэхбуян	11а	1 мөнгө,
4	Т.Энхжигүүр	11а	1 мөнгө 1 алт
5	М.Буяннэмэх	9а	1 мөнгө
6	Б.Бямбадорж	11а	1 мөнгө
7	Э.Мөнхтулга	11а	1 мөнгө
8	Б.Батхишиг	9а	1 мөнгө
9	Г.Гантогтох	9а	1 мөнгө
10	Д.Хүдэртулга	9б	1 мөнгө
11	Б.Энхманлай	9б	1 мөнгө, 1 алт
12	О.Мөнхдалай	9ө	1 мөнгө
13	Н.Жаргалсайхан	9а	1 мөнгө
14	О.Мөнхцэцэг	9а	1 мөнгө
15	Б.Энхзаяа	7а	1 мөнгө
16	Т.Эрдэнэ-Оюун	12а	1 мөнгө
17	П.Сийлэгмаа	7а	1 мөнгө
18	Ц.Энхтуул	9а	1 мөнгө
19	О.Тэмүүжин	11а	1 мөнгө

Scanned with CamScanner

2015-2018 оны урлагаар амжилт гаргасан сурагчид

	Сурагчдын нэрс	он	Оролцсон төрөл	байр
1	Д.Батхүрэл	2015	Тууль	тусгай
2	М.Буяннэмэх	2015	Тууль	Тусгай
3	Д.Батхүрэл	2015	Цуур	Дэд байр
4	М.Буяннэмэх	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
5	Д.Батхүрэл	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
6	Б.Нэмэхбуян	2015	Цуурын хамтлаг	Тусгай
7	Э.мөнхтулга	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
8	Б.Мөнх-Эрдэнэ	2015	Тууль,цуур	Монголын хүүхдийн ордны алт
9	О.Тэмүүжин	2015	Морин хуур	Хүүхдийн төлөө төвийн алт
10	М.Өлзийхишиг	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
11	Т.Энхжигүүр	2015	Цуурын хамтлаг	тусгай
12	Д.Батхүрэл	2015	Тууль,цуур	Монголын хүүхдийн ордны алт
13	М.Буяннэмэх	2015	Тууль,цуур	Монголын хүүхдийн ордны алт
14	Э.Мөнхтулга	2015	Тууль,цуур	Монголын хүүхдмйн ордны алт
15	Б.Нэмэхбуян	2015	Тууль, цуур	Монголын хүүхдийн ордны алт
16	Дуут нуур хамтлаг	2016	Алтай магтаал	Гранпри
17	О.Сайхандалай	2016	Зохиолын дуу	Хүрэл
18	Д.Хүдэртулга	2017	Би эстрадын дуучин	Алт
19	Бүжгийн хамтлаг	2017	Ганга мөрний уянга Энэтхэг бүжгийн төрлөөр	Тусгай байр
20	Г.Маргадмаа	2017	Гоцлол бүжиг	Алт
21	Д.Намуунцэцэг	2018	Цуурын гоцлол	УБ хот алт
22	Охид хамтлаг-1	2018	Уртын дуу	Бүсийн алт
23	Охид хамтлаг-2	2018	Уртын дуу	Бүсийн хүрэл

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

ГЭРЭЛЗЭРАГ ТҮҮХ ӨГҮҮНЭ

2006, 2007, 2008, 2010 оны аймгийн аварга “Язгуур урлагийн хамтлаг”-ийн сурагчид, багш Дамдиндоржийн хамт

Багш Н.Дамдиндоржийн удирдсан хамтлаг болон сурагчдын үзүүлсэн амжилт

2003-2012

№	Сурагчдын нэрс	Урлагийн оролцсон төр	Он	Үзүүлсэн амжилт байр
1	Д.Алтансүх	Ардын дуу	1993	3-р байр
2	Г.Батсүрэн	Зохиолын дуу	1995	3-р байр
3	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал, цуур	1996	1-р байр
4	Найрал дууны хамтлаг	Найрал дуу	1996	1-р байр
5	Т.Мөнхтөр	Алтай магтаал	1999	1-р байр
6	Б.Загджав	Цуур	1999	2-р байр
7	Т.Мөнхтөр	Тууль	2000	Хүрэл медаль
8	Б.Загджав	Цуур	2000	Мөнгөн медаль
9	Б.Загджав	Цуур /улсад/	2002	Алтан медаль
10	Т.Мөнхтөр	Тууль	2002	1-р байр
11	Б.Загджав	Цуур	2002	1-р байр
12	Б.Гандолгор	Зохиолын дуу	2002	3-р байр
13	Т.Мөнхтөр	Тууль	2003	Алтан медаль
14	Б.Наранбат	Цуур	2003	Мөнгөн медаль
15	Т.Мөнхтөр	Алтай магтаал	2003	Хүрэл медаль
16	Г.Батсүрэн	Ардын дуу	2004	Алтан медаль
17	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2004	Тусгай байр
18	Язгуур урлагийн хамтлаг	Тууль Алтай магтаал	2006	Алтан медаль
19	Э.Нарангарав	Ардын дуу	2006	Хүрэл медаль
20	Б.Мөнхтулга	Тууль	2007	Алтан медаль
21	Язгуур урлагийн хамтлаг	Тууль, Алтай магтаал	2007	Алтан медаль
22	М.Ариун-Эрдэнэ	Ардын дуу	2006	Хүрэл медаль
23	О.Дөлгөөн	Ардын дуу	2007	Хошой хүрэл медаль
24	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2007	Хүрэл медаль
25	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2008	Алтан медаль
26	Д.Батхүрэл	Алтай магтаал	2008	Мөнгөн медаль
27	Б.Мөнхтулга	Тууль	2008	Алтан медаль
28	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2009	Алтан медаль
29	Язгуур урлагийн хамтлаг	Монгол ардын дуу	2009	Мөнгөн медаль
30	Э.Бадамцэцэг	Биелгээ	2009	Хүрэл медаль
31	Язгуур урлагийн хамтлаг	Алтай магтаал	2010	Алтан медаль
32	Б.Мөнхтулга	Тууль	2010	Алтан медаль
33	Удирдсан баг	Бүх төрлөөр	2010	2-р байр Өргөмжлөл цом
34	Д.Батхүрэл	Цуур	2011	Алтан медаль
35	М.Ариун-Эрдэнэ	Уртын дуу	2011	Алтан медаль
36	Н.Баасандорж	Тууль	2011	Алтан медаль
37	Л.Одбаяр	Хөөмий	2011	Алтан медаль
38	Д.Батхүрэл	Алтай магтаал	2011	Мөнгөн медаль
39	Н.Баасандорж	Тууль	2011	Алтан медаль
40	Удирдсан баг	Бүх төрлөөр	2011	1-р байр үндэсний хөгжим, цом өргөмжлөл

Scanned with CamScanner

Монгол улсын ардын тэргүүний
авъяастан Н. Дамдиндоржийн
урианхай туулийн дугуйлангийн
сурагчдын бүртгэл

дд	Сурагчдын нэрс	Сурсан туулийн нэр	Хичээллэсэн жил	нас	Оролцсон уралдаан тэмцээн
1	16 сурагч Эзүүр урлаг хамтлаг	Алтайн матини	1992 - 1996		Эргүй - 96 наадам, I-р байр
2	Т. Монхшор.	Алтайн матини	1999		Эргүй - 99 хурал мэдэл
3	Б. Загджав	Морин звдаг	1999		Эргүй - 99 МОНГОН мэдэл
4	Б. Загджав	зоор	1999 он		УБ хони Хуучин - алий
5	Т. Монхшор	Норанхун хаан түүдэ	2002 - 2003		Эргүй - 2003 Али
6	Б. Норанбал	зоор	2002 - 2003		Эргүй - 2003 МОНГО
7	Т. Монхшор	Алтайн матини	1992 - 2003		Эргүй - 2003 хурал
8	Э. Бадамцэцэг	Билэгээ цацаг, морин	2002 - 2003		Эргүй - 2003 тусгай байр
9	Б. Монхтүлэг	Норан хаан хун түүдэ	2006 - 2010		Эргүй - 2007 наадам алий

Scanned with CamScanner

10	хамтлаг ЗЗЗЗЗЗ 6 хүүхэд	Алтай магтаал	2008-2010		Зргүй - 2007 Алтан мэдэл
11	М.Бонсук ЗЗЗЗЗЗ	Алтай магтаал	2007 онд		Урианхай нийгмий З-р наадам хүрэл
12	ЗЗЗЗЗЗ хамтлаг З	Товшурин	2008 онд		Урианхай нийгмий IV-р наадам мөнгө
13	Д. Бат хүрэл	Алтай магтаал	2007-2008		Зргүй - 2008 Монгол мэдэл
14	ЗЗЗЗЗЗ хамтлаг З	Алтай магтаал	2009		Урианхай нийгмий V-р наадам - алт
15	Б. Монхтулга ЗЗЗЗЗЗ хамтлаг	Товшурин ЗЗЗ	2009		мөнгө
16	ЗЗЗЗЗЗ хамтлаг З	Алтай магтаал	2010		Зргүй - 2010 Наадам - алт
17	Б. Монхтулга	Түүл	2010	19	Зргүй - 2010 алт
18	Н. Баасандорж	Түүл	2011	17	М.У.ЭН НЭВЭРИЙН СОЁРХОЛОН НЭВЭРИЙН Б. АНДМЭРИЙН НЭВЭРИЙН ХЭВЭРИЙН ХЭВЭРИЙН - 2011, ЗЗЗЗЗЗ ХЭВЭРИЙН ЗЗЗЗЗЗ ХЭВЭРИЙН
19	Д. Бат хүрэл	ЗЗЗ	2011	13	ЗЗЗЗЗЗ ХЭВЭРИЙН ЗЗЗЗЗЗ ХЭВЭРИЙН
20	Б. Нэмээсбүлэн	Хөөмий	2011	13	мүсгэл бэйр
21	Баасандорж	Түүл	2011	17	
22	Энхжинсүх	магтаал	2009	15	2012 мөнгө
23	Б. Монхтулга	магтаал	2010	15	Зргүй - 2012 мөнгө
24	Ахагвацэрэн	магтаал	2010	16	2012 мөнгө
25	Дуун нүүр хамт- лаг	магтаал			Зргүй - 2012 МОНГОН МЭДЭЛ

Scanned with CamScanner

Аймгийн "Яргуй-2010" хүүхдийн урлагийн их наадмын дэд байрын шагналт, медальт сурагчид

102

Ц.НЭМДЛЭВЭ

ДЭЛТ СУМЫН БҮРЭН ДЭЛТ СУРГУУЛЬ

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Дуут язгуур урлагийн дугуйлангийн сурагчдын ирц 2022- 2023

[illegible]

Дуут нуур язгуур урлагийн дугуйлангийн сурагчдын нэрс 2018-2019 он

д/д	Сурагчдын нэрс	анги	нас	Ахлах анги	Дунд анги	Бага анги	Цуур
1	Мөнхжигүүр	11	16	+			+
2	Энхзориг	11	16	+			
3	Мөнхтуяа	11	16	+			+
4	Гэрэлтулга	9	15	+			
5	Намуунцэцэг	9	14		+		+
6	Маралзаяа	9	14		+		+
7	Батзаяа	8	13		+		+
8	Ганхүсэл	7	12		+		+
9	Отгонжаргал	7	12		+		+
10	Энхтулга	7	12		+		
11	Амартогтох	7	12		+		
12	Хатанбүүвэй	7	12		+		
13	Батзориг	7	12		+		
14	Баттөгс	7	12		+		
15	Эрдэнэдалай	7	12		+		
16	Цэрэнтогтох	7	13		+		
17	Галбадрах	6	11		+		
18	Өсөх-Ирээдэй	6	11		+		
19	Сайнбаяр	6	11		+		
20	Үнэнбат	6	11		+		
21	Хурдболд	6	11		+		
22	Энхтөр	6	11		+		
23							
24							
25							
26							
27							
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							
39							
40							
41							
42							
43							
44							
45							
46							
47							
48							
49							

Дуут нуур дугуйлангийн сурагчдын ирц

2013-2014 он

Д/д	Сурагчдын нэрс	10 сар				11 сар				12 сар				1 сар				2 сар				3 сар				4 сар				5 сар				6 сар			
		3	10	17	24	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25	3	10	17	24	1	8					
1	Батхүрэл																																				
2	Нэмэхбуян																																				
3	Энхжигүүр																																				
4	Мөнхтулга																																				
5	Лхагвацэрэн																																				
6	Буяннэмэх																																				
7	Жаргалсайхан																																				
8	Энхтулга																																				
9	Батхишиг																																				
10	Бямбадорж																																				
11	Мөнхжигүүр																																				
12	Намуунцэцэг		2/				2/								А	А																					
13	Сарангарав		2/				2/																														
14	Мөнх-Эрдэнэ																																				
15	Мөнхтулга.Б																																				
16	Тонзориг																																				
17	Өлзийхишиг																																				
18	Энхзориг																																				
19	Өлзийбадр																																				

Дуут нуур дугуйлангийн сурагчдын ирц 2012-2013 он

Д/д	Сурагчдын нэрс	10 сар				11 сар				12 сар				1 сар				2 сар				3 сар				4 сар				5 сар				6 сар			
		3	10	17	24	7	14	21	28	5	12	19	26	3	10	17	24	7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	5	13	20	27				
1	Батхүрэл	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.			
2	Баасандорж	.	2	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	2	.	2	А	.	.	5	.	.	.	.				
3	Нэмэхбуян	.	.	.	.	.	А	А	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	.	.	2	.	.	.	.	.	.			
4	Энхжигүүр	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.			
5	Мөнхтулга	.	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.			
6	Лхагвацэрэн	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.			
7	Буяннэмэх	.	.	.	.	.	А	А	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.			
8	Жаргалсайхан	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	2	.	А	.	.	А	.	.	.	2	.	2	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.			
9	Энхтулга	.	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	2	.	2	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.			
10	Батхишиг	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	А	.	.	А	.	.	2	2	.	2	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.			
11	Бямбадорж	.	Т	.	.	.	А	А	.	Т	.	.	.	2	А	.	.	А	.	.	.	Т	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.			
12	Тугал	.	.	.	2	.	.	.	.	.	Т	.	2	.	А	.	.	А	.	.	.	Т	.	.	А	.	.	Т	.	.	.	.	.	.			
13	Мөнхболд	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	2	.	.	.	.	.	.	.	.			
14	Сүхбат	.	2	.	.	.	А	А	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	2	.	.	.	.	.	.	.	.			
15	Мөнхжигүүр	.	2	.	.	.	А	А	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	2	.	.	.	.	.	.	.	.			
16	Тэмүүлэн	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	2	.	.	.	.	.	.	.	.			
17	Гэрэлтулга	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	2	.	.	.	.	.	.	.	.			
18	Мөнх -Эрдэнэ	.	.	.	Т	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	.	А	.	.	.	.	.	.	.	.	.			
19	Өлзийхишиг	.	.	2	.	.	А	А	.	.	.	.	.	.	А	.	.	А	.	.	.	.	.	.	А	2	.	.	.	.	.	.	.	.			

“Дуут нуур” язгуур урлагийн дугуйлангийн хөтөлбөр

Бүлэг сэдэв	Нэгж хичээлийн сэдэв	д/д	Ээлжит хичээлийн сэдэв
Үндэсний хөгжимтэй танилцах	Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл	1	Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл
		2	Товшуур хөгжим хийх арга
		3	Товшуур хөгжимтэй танилцах
		4	Цуур хөгжмийн гарал үүсэл
	Цуур хөгжмийн гарал үүсэл	5	Цуур хөгжим хийх арга
		6	Дадлага ажил
		7	Дадлага ажил
		8	Бататгал
Хөгжимийн дуу авиатай танилцах	Товшуур хөгжмийн дуу авиаг үүсгэх	9	Товшуурыг зөв барьж сурах
		10	Товшуур дуу гаргаж сурах
		11	Товшуураар ая оруулах
		12	Цуур зөв барьж сурах
	Цуур хөгжмөөр дуу авиа үүсгэх	13	Цуураар дуу авиа гаргаж сурах
		14	Цуураар ая оруулах
		15	Давтлага
		16	Ая оруулж дуулах
	Дуулах үйл ажиллагаа	17	Бататгал
		18	Алтайн магтаал бичиж, унших, танилцах
Алтайн магтаал тууль, цуурын эгшгийн тухай ойлголт өгөх	Алтайн магтаал үүссэн түүх	19	Алтайн магтаал цээжлэх
		20	Товшуур хөгжимтэй магтаж сурах
		21	Цуур хөгжмийн гарал үүслийн тухай ярилцаж бичих
		22	Цуур хөгжмөөр ямар ямар ая байдгийг мэдэх
	Цуур хөгжим үүссэн түүх	23	Цуур хөгжмөөр ая оруулж сурах
		24	Бататгал

Алтайн магтаал ,тууль хайлах ,цуур үлээж сурах		25	Магтаал цээжлэх
		26	Товшууртай ая оруулах
		27	Дадлага ажил
		28	Цуур үлээх дасгал хийх
		29	Цуурын аятай танилцах
		30	Цуураар ая оруулж сурах
		31	Дадлага ажил
		32	Бататгал
		33	Давтлага
		34	Дадлага ажил
		35	Бататгал
		36	Тууль хайлахын өмнөх ёс заншилын тухай у/б
		37	Уншиж бичсэнээ баяжуулж ярилцах
		38	Утга санааг ойлгосоноо ярилцаж бичиж /а
		39	Туулийн тухай ном олж судлах
Тууль хайлах ёс заншил ба цуур үлээх	Тууль хайлахын өмнөх ёс заншил	40	т/ хайласны дараах ёс заншилтай танилцах
		41	Бататгал
		42	Тууль хайлдаг хүмүүстэй уулзаж ярилцах
		43	Дадлага
	Тууль хайласны дараах ёс заншил	44	Тууль өвлүүлэх ёсзаншилийн тухай ярилцах
		45	Кино ,бичлэг үзэж танилцах
		46	Дадлага
		47	Бататгал
	Тууль өвлүүлэх ёс заншил	48	Цуур үлээх дасгал
		49	Цуурийн ая аялгуутай танилцах
		50	Дасгал хийх
		51	Бататгал
	Цуур үлээж сурах	52	Туульч .Авирмэдын намтар у/бүтээлтэй /т
		53	Туульч Чойсүрэнгийн намтар у/б танилцах

Монгол үндэстний биет бус соёлын өвийг хамгаалах		54	Туульч Уртнасангийн намтар у/ б танилцах
		55	Цуурч Наранцогтын намтар у /б танилцах
		56	Цуурчдын тухай баримтат кино үзэж /т
		57	Бататгал
		58	Давтлага
		59	Тайлан тоглолтонд бэлдэх
		60	Бататгал
		61	Давтлага
		62	Алдартай хүмүүстэй уулзаж зөвлөгөө авах
		63	Тайлан тоглолтой хянаж үзэх
		64	Хувцас хунар дээр анхаарч бэлтгэх
		65	Тайлан концерт тавих

2.1.4. соёлын биет бус өвийг хамгаалах, хөгжүүлэх үйл хэрэгт идэвх, санаачлагатай оролцсон;

1. Ховд аймгийн Дуут сумын 6-11 дүгээр ангийн 20 н сурагчид туулийн сургалт 1992-2003 он хүртэл явуулсан. /1992-2003 он/
2. Ховд аймгийн Дуут сум, Мөнххайрхан сум, Ховд сум, Эрдэнэбүрэн сум, Баян-өлгий аймгийн Дэлүүн сум, Булган сумдад өв соёлыг харуулсан бие даасан тоглолтуудыг тус тус тавьсан. /2003,2004,2005 онуудад/
3. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 6-11 дүгээр ангийн 25 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2004-2008 онд/
4. Ховд аймгийн Жаргалант сумын 7 дугаар сургуулийн 6 дугаар ангийн 50 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2008 онд/
5. 2009 онд Монголч эрдэмтэн Наранцацралттай хамтран Монгол туулийн судалгаа болон баримтат кинонд оролцсон. /2009 он/
6. 2010 онд Монгол Алтайн гэр өргөөн захирал Амелие Шенктэй хамтран тууль, цуурийн баримтат кинонд тоглосон. /2010 он/
7. 2010 онд Австирали улсын эрдэмтэн судлаач нарт Монгол Туулын гайхамшиг цуур хөгжимийн талаар сургалт орсон. /2010 он/
8. Ховд Төгөлдөр студид Наран хөвөн хаан туулийн бичлэг өгч Уулс туульсын орон цомог гаргасан. /2011 онд/
9. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан./2012-2013 онд/
10. 2012 онд Эрдэнэт хотод тууль хайлах ёс дэг сэдвээр илтгэл хэлэлцүүлж оролцсон. /2012 он/
11. Булган сумын ЕБС-ийн сурагчдад туулийн сургалт хийсэн. /2012 он/
12. 2013 онд “Алтайн эзний дуудлага” хоёр ангит туулын баримтат кинонд тоглосон. /2013 он/
13. Булган сумын ЕБС-ийн 9а ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2013 онд/
14. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2014-2018 онд/
15. Дуут сумын ЕБС-д багш О.Төмөрбаатартай хамтран 50ш товшуур хөгжим хийлгэж хүлээлгэн өгөв. /2014 онд/
16. 2015 онд Ховд аймгийн ард иргэдэд “Наран хөвөн хаан” туулийг бүтэн хайлж Ховд телевизээр шууд дамжуулсан. /2015 он/
17. 2015 онд Улаанбаатар хотод Ховд аймгийг сурталчилах өдөрлөгт 15 шавьтайгаа хамтран Цуур хөгжмөө тоглон Алтайн магтаал хайлж оролцсон. /2015 он/

18. Ховд бахархалын өргөөнд Наран хөвөн хаан тууль хайлсан. /2016 онд/
19. 2016 онд Өв соёлын хүрээлэнд “Зул Алдархаан” туулийг хайлж Ховд ТВ-ийн фондонд орсон.
20. 2018 онд МУИС-ийн Язгуур урлагийн ангид 2018-2019 онд Туулийн хичээл заасан. /2018 он/
21. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 22 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2018-2019 онд/
22. 2021 онд АНУ-ын урлаг судлаач Rebekan Pruleckh-д Наран хөвөн хаан туулиа бичүүлж судалгаанд орсон.
23. 2023 оны 12-р дүгээр сарын 21,22 өдрүүдэд Говь алтай аймагт “Жангар тууль” наадамд оролцсон.
24. Ховд аймгийн Дуут сумын ЕБС-ийн 8-11 дүгээр ангийн 30 сурагчид туулийн сургалт явуулсан. /2020-2023 онд/
25. Ховд их суургуулийн язгуур урлагийн ангийн 25 оюутанд туулийн хичээл заасан. /202019 онд/
26. Үндэсний хүрээлэнд МҮОН телевизийн Тууль хайлах цаг нэвтэрүүлэгт “Зул алдар” хаан тууль хайлан оролцсон. /2016 онд/
27. Тууль цуурын судлаач Монгол алтай гэр өргөөн захирал Амелие Шенктэй хамтран ажилласан. /2010 онд/
28. МҮОН-ийн телевизэд Битүүлэх ёс заншлын үед Алтай магтаал хайлж бичлэг хийлгэсэн. /2022 онд/
29. Өвөр монголын тууль судлаач Б.Цагаантай туулийн судалгааны ажилд хамтарч ажилласан. /2021 онд/
30. МУБИС-ийн урлаг судлаач багш Отгонбаатартай туулийн сургалтын талаар хамтарч ажилласан. /2015 онд/
31. Мөнххайрхан суманд болсон МҮОН-ийн телевизийн 4 бэрх нэвтрүүлэгт Дуут сумын багийн хамт олныг удирдаж нийт 5 өдөр амжилттай оролцож ирсэн. /1997 онд/
32. АНУ-ын сургагч багш Noah Peden-тэй хамтарч ЕБС-ийн дунд ангийн сурагчдад мэндлэх хүндлэх ёс, ёс заншлын талаар хамтарч сургалтыг 2 удаа явуулсан.
33. МҮОН -ийн телевизийн сэтгүүлч зураглаач Ш.Ёолктой хамтарч Ховд аймгийн Дуут сумын Цагаанбургас багийн аймгийн аварга малчин З.Хасгаагын гэрт шинийн 1,2 нд хоёр өдөр тууль хайлсан.
34. Байгаль дэлхий уул усаа аргадах ёс заншил сэргэж байгаатай холбоотой орон нутгийн их бага овоо тахилга бүрт биечлэн очиж тууль хайлан оролцсон. /1990-2023 он хүртэл/

35. Төрийн тахилгат Алтай таван богд /2012 онд/, Алтан хөхий /2023 онд/ хайрхануудыг тахиx тайлгад биечлэн оролцож алтай магтаал, тууль хайлсан.
36. 2022 онд АНУ-ын урлаг судлаач Rebekan Pruleckh-д Наран хөвөн хаан туулиа бичүүлж судалгаанд орсон.
37. 2023 оны 12-р дүгээр сарын 21,22 өдрүүдэд Говь алтай аймагт **“Жангар тууль”** наадамд оролцож өргөмжлөлт туульчаар шалгарлаа.
38. 2024 онд Ховд аймгийн ЗДТГ, СУАЖЗГ-тай хамтран “Аргил цагаан өвгөн” урианхай туулийг 6 цагийн турш хайлсан. Энэхүү бичлэгийг Олон угсаатны телевизээр шууд дамжуулсан.
39. 2025 онд Дуут сумын ЗДТГ-тай хамтран уул усаа аргадан “Зул Алдархаан” туулийг хайлсан.

Хавсралт 4

Scanned with CamScanner

Аймгийн "Яргуй-2010 хүүхдийн урлагийн их наадмын дэд байрын шагналт, медальт сурагчид

102

Ц.НЯМДАВАА

ДЭЛГ СУМЫН БҮРЭН ДЭЛД СУРГУУЛЬ

Scanned with CamScanner

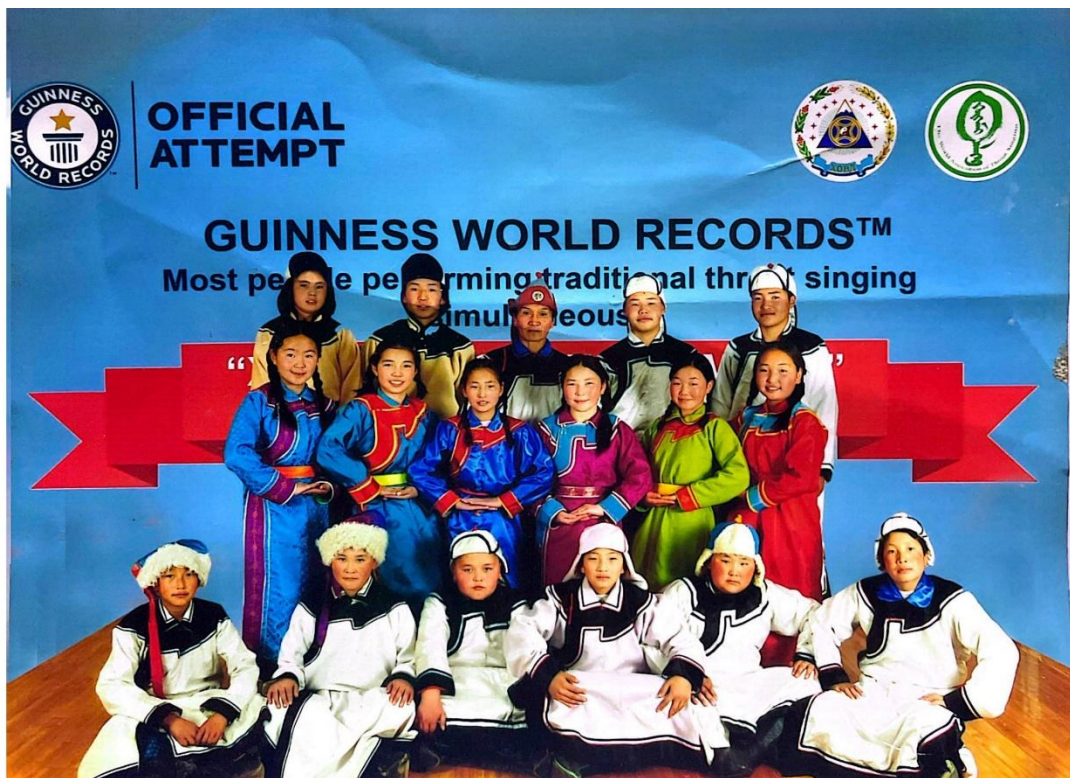
Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Яргуй-2012 наадмын мөнгөн медальт “Дуут нуур” хамтлаг

Яргуй -2012 наадмын тэргүүн байрын шагналт сурагчид

Scanned with CamScanner

Яргуй 2010 наадмын алтан медальт Дуут нуур хамтлаг

Ховдын хүүхдүүд 2011 Язгуур урлагийн наадмын алтан медальт
сурагч Н.Баасандорж Д.Батхүрэл

Scanned with CamScanner

Яргуй 2007 наадмын
алтан медальт сурагч Б.Мөнхтулга

Яргуй 2008 наадмын
мөнгөн медальт сурагч Д.Батхүрэл

Scanned with CamScanner

ЯРГУЙ - 2003.

АЛТ. ХҮРЭЛ

Т.МӨНХТӨР

ЯРГУЙ - 2003

МӨНГӨН МЕДАЛТ

Б.НАРАНБАТ

Яргуй-2003

ОНЫ IV-БАЙРЫН

ШАГНАЛТ

Э.БАДАМЦЭЦЭГ

Scanned with CamScanner

МУЗХ-ИЙН УРЛАГИЙН НААД -
МЫН ТУСГАЙ ШАГНАЛТ
Б. ГАНДОЛГОР, Т. МӨНХТӨР

ЯРГУЙ-99 МӨНГӨН МЕДАЛТ
УБХОТ ХУИН-ЫН АЛТАН МЕДАЛТ
Б. ЗАГДЖАВ.

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

МОНГОЛ УЛСЫН ТӨРИЙН СОЁРХОЛТ ТУУЛЬЧ БААТАРЫН
АВИРМЭДИЙН НЭРЭМЖИТ ТУУЛИЙН НААДАМ,
НЭРТ ЦУУРЧ П.НАРАНЦОГТЫН НЭРЭМЖИТ ЦУУРЫН
АНХДУГААР ҮЗЛЭГ

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

ЯЗГУУР УРЛАГИЙН
ДУГУЙЛАНГИЙН СУРАГЧИД

ЯРГУЙ - 93 ТУСГАЙШАГНАЛТ
Г. БАТСҮРЭН, ЯРГУЙ - 99 ХҮРЭЛ
МЕДАЛТ Т. МӨНХТӨР

Scanned with CamScanner

**ХОВД ИХ СУРГУУЛЬ
НИЙГЭМ ХҮМҮҮНЛЭГИЙН УХААНЫ СУРГУУЛЬ
ТҮҮХИЙН ТЭНХИМ**

**“Тууль хайлах урлаг” хичээлийн
хөтөлбөр**

Боловсруулсан багш:.....Н. Дамдиндорж.

Хянасан тэнхимийн эрхлэгч:.....

Жаргалант
2018 он

Scanned with CamScanner

Тууль хайлах урлаг

1.Хичээлийн нэр: Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл

2.Индекс:

3.Хичээлийн төрөл, ангилал: Ерөнхий эрдмийн хичээл

4. Кредит цаг: 3, долоо хоногт орох цаг: 2:2 Долоо хоног: 24 Бүх цаг: лекц 8, семинар16

5.Судлах улирал: 2

6. Хичээлийн залгамж холбоо: 1.Урьдчилан үзсэн байх хичээл:

2.Хамт үзэх хичээл:

7.Хичээлийн заах багш/ тэнхимүүд:

Д/д	Тэнхим	Түүхийн тэнхим
1	Багшийн овог, нэр, цол хэргэм	Н.Дамдиндорж Төрийн титэмт туульч тэргүүлэх багш Ч.Мөнхбаяр, Түүхийн ухааны доктор (Ph.D), ахлах багш
2	Утас	88433768 99439348
3	Цахим шуудан	Damdin2018@gmail.com munkh boroldoi@yahoo.com
4	Байр, өрөө	ХИС-ийн хичээлийн I байр, лекцийн заал
5	Зөвөлгөө өгөх өдөр, Цаг	
6	Цахим хуудас	Chmunkh.sur.mn

8.Хичээлийн зорилго: Бакалаврын боловсрол эзэмшиж байгаа оюутнуудад монголчуудын өв соёл болох туулийн тухай анхан шатны мэдлэг олгох зорилготой.

9.Хичээлийн агуулга: Уг хичээл нь бакалаврын зэрэг эзэмших дээрх мэргэжлээр ардын урлагийн ангийн оюутнуудад заавал судлавал зохих ерөнхий эрдэм олгох хичээл юм.

Тууль хайлах урлаг хичээлээр: Товшуур хөгжмийн үндсэн ойлголтуудад тулгуурлан монгол туулийн үүсэл, хөгжил, үе шат мөн чанар, онцлог, зүй тогтол, уламжлал, шинэчлэл, хөгжлийн чиг хандлага зэрэг асуудлын үндсийг судална.

10.Оюутанд олгох мэдлэг, чадвар, дадал /хандлага/: Энэ хичээлийг үзэж судласнаар оюутан дараах үндсэн мэдлэгийг эзэмшсэн байна.

1. Монгол туулийн үүсэл хөгжил, Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл бусад ёрөөл магтаал туулиуд болон хөгжимтэй хэрхэн холбогдох харилцаа холбооны ялгаа ижил төсөөтэй талуудын тухай

2. Тууль хайлах урлаг хичээлийн судлах зүйл, судлагааны арга, зарчим судлахын ач холбогдол, бүтэц, агуулга

3. Монгол туулийн тухай

I.Ардын хөгжмийн зэмсэг болох товшуур хөгжмийн гарал үүсэл.

II.Ардын үлгэр,туульс алтайн магтаал үүссэн түүх.

III.Монгол тууль болон алтайн магтаал хайлах тухай.

IV.Тууль хайлахын өмнөх ёс заншил.

V.Тууль хайлах үеийн ёс заншил.

VI.Тууль хайласны дараахь ёс заншил.

VII.Тууль өвлүүлэх ёс заншил.

VIII.Алдартай туульчидын намтар уран бүтээлтэй танилцах.

4. Товшуур хөгжмийн дуу авиа үүсгэх,товшуур хөгжимтэй танилцах.

5. Алтайн магтаал үүссэн түүх угсаа гарал үүсэл, түүхэн залгамж чанар.

6. Монголын тууль хайлах ёс , түүний үе шатууд, үндсэн шинж, онцлог, залгамж чанар /

7. Тууль өвлүүлэх ёс, олон ястан үндэстний хэл соёл,үндсэн шинж, онцлог, монголд түгээмэл дэлгэрсэн байдал,өвлөж үлдсэн ёс жаяг,хадгалж хамгаалсан байдал.

8. Алдартай туульчидын намтар уран бүтээл, онцлогтой танилцах.

Тус хичээлийг үзэж судласнаар оюутан дараах үндсэн чадварыг эзэмшсэн байна. Үүнд:

1. Монголтууль болон товшуур хөгжмийн гарал үүсэлийн тухай мэдлэг олж авах, монгол туулийн эх сурвалж хийгээд судалгааны зохиол бүтээлтэй танилцах үндсэн дээр тэдгээрийн агуулгыг задлан шинжлэх, нэгтгэн дүгнэх, үнэлэлт дүгнэлт өгөх, тайлбарлах

2. Монгол тууль, алтайн магтаалт, товшуур хөгжмийн тухай товч түүх, соёлын зангилаа асуудлуудыг бие даан тайлбарлах, түүхэн ястан үндэстний соёл

түүх,уламжилж ирсэн туулийн тухай бодиттой эх сурвалжаас зөв тоглож хэлж сурах хийгээд занших

3. Тууль хэлэх түүхэн процессийг биечлэн судлах арга зүйг эзэмших, түүхэн замнал хэв маяг үйл явцад өөрийн үнэлэлт дүгнэлт өгч чаддаг болохын зэрэгцээ туулийг г хэн хэзээ, хэрхэн яаж хэлж болох, түүний шинж чанар ач холбогдлыг тодорхойлох

Дадал / хандлага /: Мэдлэг чадвартаа тулгуурлаж өвөг дээдсийнхээ уламжилж ирсэн товшуур хөгжим болон алтайн магтаал, туультай танилцан түүнийг уламжлан тээж ирсэн алдартангуудын намтар уран бүтээлтэй танилцаж тэдгээрээс суралцаж тэдний бий болгосон оюуны ололтоор бахархаж эх орон, ард түмнээ хайрлах үзэл, хэвшил зуршилтай болж хүмүүжүүлэхэд оршино.

11. Хичээлийн сэдэвчилсэн төлөвлөлт:

“Тууль хайлах урлаг” хичээлийн лекцийн цагийн сэдэвчилсэн төлөвлөгөө

Долоо хоног	Лекцийн сэдэв	Хэлбэр	Сэдвийн агуулга, олгох, мэдлэг, чадвар	Унших материал	Мэдлэг шалгах хэлбэр	Цаг
1	Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл	Лекц	Товшуур хөгжим ийн бүтэц, алтайн урианхайчууд товшуур хөгжмийг яаж уралдаг ямар модоор хийдэг тэдгээрийн ур хийц,бусад угсаатаны товшуур хөгжмөөс юугаараа ялгаатай.Алтайн урайнхайчууд товшуур хөгжимөө яаж дээдлэж шүтэж ирсэн тухай мэдлэг олглно“Товшуур хөгжмийн гарал үүсэл” хичээлийн бүтэц, агуулгыг бие даан тайлбарлах	1. Б.Катуу Монгол урианхайн аман зохиол УБ 2011 2. Х.Сампилдэндэв Монголын зан үйл аман зохиолын харьцуулсан судалгаа 3.Монголын соёл урлаг судлал 2000 4. Х.Сампилдэндэв Монгол амин зохиолын товчоон 2002 5. П.Хорлоо С.Дулам Монгол ардын зан үйлийн хэлхээ/ УБ., 1999	Бичиг	2
2	Товшуур хөгжмийн аялгуу	Лекц	Товшуур хөгжим нь чавхдаст хөгжмийн нэг төрөл болохыг ойлгуулах,товшуур хөгжмөөр ямар ямар ая яаж тоглож болох тухай товшуур хөгжмийн тархалт, одоо хэрэглэж байгаа байдал хандлагыг зөв тодорхойлох, таних Товшуурын дуугарах өнгө ай нь царны зузаан нимгэн материалаас боловч цөлдөндүү огцом дуугарна.	6.Х.Сампилдэндэв Б.Энхтүвшин Монгол зан үйл харьцуулсан судалгаа2004 7.Ш.Лувсанбандан Ц.Мөнх Х.Сампилдэндэв Монголын орчин үеийн түүх 1989	Бичиг	2
3	Алтайн магтаал үүссэн түүх	Лекц	Алтайн магтаал нь эх нутгийнхаа байгалийн гоо сайханыг бахдан	1. С.Дулам Г.Нандинбилэг Монгол амин зохиолын онол.УБ	Бичиг	2

			дуулах гоо сайханы учир холбогдолтой үүссэн түүх домгийн тухай ярьж таниулах, газар нутгаас шалтгаалан алтайн магтаал өөр өөр иэршилтэй байдаг тухай ойлгуулах, ном зохиолоос баяжуулж үзэх,	2007 2. Б.Катуу Монгол тууль судлалын зарим асуудал. 1999 3. М.Ганболд Алтайн урианхайн аман зохиол 4. Б.Катуу Аман зохиол судлал 25-р боть 5. Ж.Цолоо Арван гурван Алтайн ариун сангууд 1999		
4	Алтайн магтаал хайлах тухай	Лекц	Тууль хайлхад алтайн магтаал товшуурийн аяыг дагаад туульч хоолойн зөв өнгөнд орход туслахаас гадна алтайн магтаалыг хатуу дэглэмтэй хайлдаг гэдгийг ойлгуулна, алтайн магтаал хайлах зан үйлийг таниулах.	6. Д.Цагаан Монгол уран зохиолын унших бичиг. УБ., 1961 7. Х.Сампилдэндэв Монгол ардын зан үйлийн аман зохиол 1987 8. Ш.Гадамба, Д.Цэрэнсодном Монгол ардын аман зохиолын дээж бичиг 1967	Бичиг	2
					Улирлын шалгалт	4

**“Тууль хайлах урлаг” хичээлийн
семинарын цагийн сэдэвчилсэн төлөвлөгөө**

Долоо хоног	Семинарийн сэдэв	Бие дааж гүйцэтгэх даалгавар	Сэдвийн агуулга, олгох, мэдлэг, чадвар	Унших материал	Мэдлэг шалгах хэлбэр	Цаг
1	Тууль хайлахын өмнөх ёс заншил	Багаар семинарыг зохион байгуулах	Тууль хайлахын өмнөх ёс заншил үйлддэг байсан талаар ойлголттой болох.	1. Гонгор Д. Халх товчоон. II боть. УБ., 1978 2. Жүгдэр Ч. Монголд феодализм бүрэлдэн тогтох үеийн нийгэм улс төр гүн ухааны сэтгэлгээний хөгжил. УБ., 1987 3. Жүгдэр Ч. XIX-XX зууны заагдах Монголын нийгэм улс төр гүн ухааны сэтгэлгээний хөгжил. УБ., 1972 4. БНМАУ-ын түүх. Нэгэн боть. УБ., 1984	Бичиг	2
2	Тууль хайлах үеийн ёс заншил	Багаар явуулах	Тууль хайлах үед ямар ёс горим баримталдаг талаар мэдлэг олж	1. Батмөнх Б. Монголын эртний түүхийн лекцүүд.	Бичиг	2

			авах, хэдий үед хайлж болох,	УБ., 2002 2. БНМАУ-ын түүх. I боть. УБ., 1966 3. БНМАУ-ын түүх. Нэгэн боть. УБ., 1984		
3	Тууль хайлсаны дараахь ёс	Багаар явуулах	Тууль хайлсаны дараахь ёс заншилтай танилцаж туулийн талаар ойлголттой болно. Соёлын гол дурсгал, өв соёлын тархалт, он цаг, туулийн онцлогийг зөв тодорхойлох, таних	1. IV. F. XVII. Т. 118-156. 2. Эрдэнэбаатар Д. Дөрвөлжин булш хиригсүүрийн соёл. УБ., 2002 3. Эрдэнэбаатар Д., Ковалев А.А. Монгол Алтайн бүс нутгийн археологийн соёлууд // Mongolian Journal of Anthropology, Archaeology and Ethnology. УБ., 2007. Vol.3, №1(287). Т. 35-50.	Бичиг	2
4	Тууль өвлүүлэх ёс заншил.	Багаар семинарыг зохион байгуулах	Монголын соёлын өв уламжлал болсон туулийг үр хойчдоо өвлүүлэн үлдээх, ёс заншилийн тухай таниулах, туулийн талаар ойлголттой болно. Ёс заншилийн онцлогийг зөв тодорхойлох, таних	1. БНМАУ-ын түүх. I боть. УБ., 1966 2. БНМАУ-ын түүх. Нэгэн боть. УБ., 1984 3. Монгол нутаг дахь түүх соёлын дурсгалт зүйлс /сэдэвчилсэн лавлах/ УБ., 1999 4. Монгол улсын түүх. Тэргүүн боть. УБ., 2003 5. УБ., 2007. Т. 163-188.	Бичиг	2
5	Зарим алдартай туульчидын намтар уран бүтээлтэй танилцах.	Багаар явуулах	Алдартай туульчидын намтар уран бүтээлтэй танилцаж, тэдгээрийн түүхэн замнал, арга барилаас суралцах таниулах, тэдгээрийг тайлбарлах	1. Батсайхан З. Хүннү. УБ., 2001 2. Пэрлээ Х. Хятан нар тэдний монголчуудтай холбогдох нь. УБ., 1959 3. БНМАУ-ын түүх. I, II, III боть. УБ., 1966, 1968, 1969 4. БНМАУ-ын түүх. Нэгэн боть. УБ., 1984 5. Доржсүрэн Ц. Умард Хүннү. УБ., 1956 6.	Бичиг	2
6	Торгууд, Баяд, Захчин, Халх, Урианха	Багаар явуулах	Ястан үндэстэний түүхийн онцлог ялгааг	1. Баяр Д. Монголчvvдын	Тест	2

	й туулийн онцлог ялгаа.		таних, ялгах, чулуун хөрөг. тайлбарлах УБ., 1995 Судлаачидын 2. Баяр Д. судалсан тойм Монголын төв нут агуулгыг мэдэх тайлбарлах.		
7	Зарим удам дамжсан туульчдын тухай	Багаар семинарыг зохион байгуулах	Туульчид удам дамжин хэрхэн хайлж ирсэн тухай мэдэх, тайлбарлах	1.М.Ганболд. Алтайн урианхай Занын Жилкэрийн удамын туульчид. УБ., 2016 2.Б.Катуу Монгол урианхайн аман зохиол. УБ 2011	Тест 2
8	Зул алдар хаан туулийн бүтэц агуулга	Багаар явуулах	Зул алдар хаан туулийн эхний бүлэгийн агуулгыг мэдэх, тайлбарлах	1.М.Ганболд. Алтайн урианхай Занын Жилкэрийн удамын туульчид. УБ., 2016 2.Б.Катуу Монгол урианхайн аман зохиол. УБ 2011	Тест 2
Дүн				Улирлын шалгалт	32

12. Лекцийн хичээл:Тэнхимийн сургалтын хэлбэрээр, уламжлалт арга ба бүтээлч сэтгэлгээг төлөвшүүлэх хөгжүүлэх лекцийн аргаар сургалтыг хамтын үйл ажилгааны зарчимд тулгуурлан зохион байгуулна.

13. Семинарын хичээл:Семинарын хичээлийг багаар зохион байгуулах ба энэ нь уламжлалт семинарын хэлбэрээс өөр, оюутныг багаар хамтран ажиллах чадварт сургахын сацуу үнэлгээг шударга, бүтэн авах ач холбогдолтой.

14.Оюутны бие даан гүйцэтгэх ажил:Оюутан нэг сэдвийг сонгон авч эх сурвалжаас мэдээллийг олж авах, бие даан судалгааны ажил хийх, зохион байгуулах чадвартай болно.

15.Үнэлгээ: Ховд Их сургуулийн оюутныг үнэлэх журмаар үнэлнэ. Оюутны хичээлийн хөтөлбөр дахь зорилгын дагуу төлөвшсөн мэдлэг, чадвар, дадлыг хангасан эсэхийг харгалзан үзэж “А;В;С;D” үнэлгээгээр буюу 1-4 тоон болон 100 оноо хүртэл дүгнэнэ (Үсгэн, процентон болон тоо /оноо/-н дүнгүүдийг дараахь жишгээр нэгээс нөгөөд шилжүүлнэ.Хүс. 1).

Үнэлгээ: А-20: Ирц,идэвхи, семинарын оролцоо

В-40: Явцын контроль (бичиг – 10 оноо, тест – 10 оноо, бие даалт – 20 оноо)

С-40: Улиралын шалгалт

D-100: Дээрх 3 оноо, үнэлгээний дүн

Хүс. 1. Үсэг, процент болон тоо /оноо/-н дүнгийн харьцуулсан хүснэгт

Үсгэн дүн	Тоон дүн	Процентон дүн
+A	4	97-100
A	3.67	93-96
-A	3.33	90-92
+B	3	87-89
B	2.67	83-86
-B	2.33	80-82
+C	2	77-79
C	1.67	73-76
-C	1.33	70-72
+D	1	67-69

Scanned with CamScanner

-D	0.33	60-62
F	0	0-59

Тууль хайлах урлаг хичээлээр оюутны бие даалтыг дараах шаардлагыг баримталсан эсхийг харгалзан дараах хүснэгтэнд хийсэн үнэлгээний дагуу үнэлнэ.

Тууль хайлах урлаг хичээлийн бие даалтын аргачлал, техник шаардлага
1. Бүтэц

Бие даалт бүтцийн хувьд:

Оршил: Сэдвийн чухал, зорилго, зорилт, арга зүй, арга, судалгааны тойм, шинэлэг тал, ач холбогдол, бүтэц, багшид хянуулж хэлэлцэж төлөвлөгөө батлуулсан зэргийг оршилд оруулна.

Нэгдүгээр бүлэг

Дүгнэлт

Ном зүй

Хавсралт гэсэн бүтэцтэй, А4 хуудаснаас багагүй хэмжээтэй байна. Бие даалтын агуулгаас хамааран бүлэг түүний дэд бүлэг хэд байхыг тухайн оюутан 2018 оны 02 сарын 20-ноос өмнө багшаар төлөвлөгөө батлуулахдаа шийдвэрлэнэ.

**ХОВД АЙМГИЙН
ЗАСАГ ДАРГА**

84140 Ховд, Ховд аймаг,
Утас/Факс: (+976) 70433601
E-mail: Khovdgovern@khovd.gov.mn

2025. 12. 25 № 1/2570

танай _____-ны № _____-т

**СОЁЛЫН ӨВИЙН ҮНДЭСНИЙ
ТӨВИЙН ЗАХИРАЛ Г.ЭНХБАТ ТАНАА**

Засгийн газрын 2013 оны 354 дүгээр тогтоолоор батлагдсан "Соёлын биет бус өвийг үндэсний болон дэлхийн хэмжээнд сурталчлан алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн шагнал олгох тухай журам"-ын дагуу Дуут сумын иргэн Төрийн титэм, урианхай туульч Нацагийн Дамдиндоржийг өвлөн уламжлагчаар нэр дэвшүүлж байгаа тул хүлээн авч, дэмжин ажиллахыг хүсье.

Хавсралт.....хуудастай.

ЗАСАГ ДАРГЫН
ОРЛОГЧ

М.БАЯРТ

2025 A/5 Kh

ХОВД АЙМАГ
ДУУТ СУМ
БОСГО БАГИЙН ЗАСАГ ДАРГА

84203 Босго, Босго баг, Дуут сум

2025.12.24 № 58
танай _____-ны № _____т

ДУУТ СУМЫН ЗАСАГ ДАРГЫН
ТАМГЫН ГАЗАРТ

Засгийн газрын 2018 оны 354 тогтоолоор батлагдсан соёлын биет бус өвийг алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн урамшуулал олгох журмын шаардлага хангаж буй Босго багийн иргэн Монгол улсын төрийн батламжит туульч, монгол улсын өвлөн уламжлагч туульч, цуурч Нацагийн Дамдиндоржийн мөнгөн урамшуулал олгох хүсэлтийг уламжилж байна.

Хүсэлтийг холбогдох газарт уламжилж өгнө үү.

ЗАСАГ ДАРГА *З.Баярсайхан* З.БАЯРСАЙХАН

ХОВД АЙМАГ
ДУУТ СУМЫН ЗАСАГ ДАРГА

84200 Босго, Дуут сум, Ховд аймаг

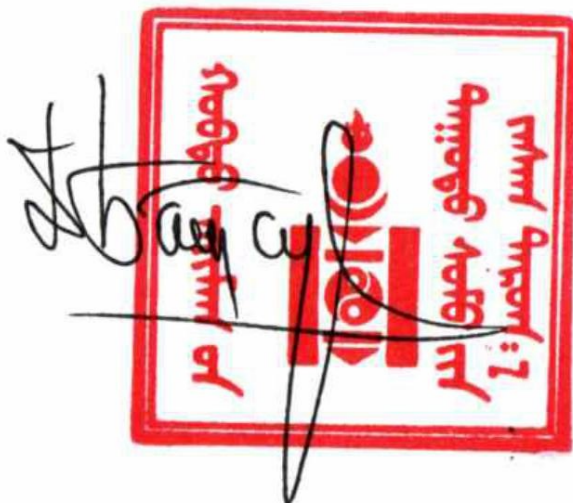
E-mail: duutsum@khovd.gov.mn

2025.12.24 № 1/225
танай _____-ны № _____ т

ХОВД АЙМГИЙН СОЁЛ
УРЛАГИЙН ГАЗАРТ

Засгийн газрын 2018 оны 354 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Соёлын биет бус өвийг алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн урамшуулал олгох тухай журам”-ын шаардлага хангаж буй Дуут сумын иргэн Монгол Улсын Төрийн батламжит туульч, Монгол улсын шилдэг өвлөн уламжлагч, цуурч, туульч Нацагийн Дамдиндоржид мөнгөн урамшуулал олгуулах хүсэлтийг уламжилж байна.

Шийдвэрлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ үү.

Д.БАТСҮХ

ХОВД АЙМАГ
СОЁЛ, УРЛАГ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ,
ЗАЛУУЧУУДЫН ГАЗАР

84140 Ховд, Жаргалант сум, Ховд аймаг

Утас: 70432508

E-mail: Khovd@kho.moc.gov.mn.

2025.12.25 № 277
танай _____-ны № _____-т

ХОВД АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГА
М.АМАРСАНАА ТАНАА

Засгийн газрын 2018 оны 354 дүгээр тогтоолоор батлагдсан "Соёлын биет бус өвийг үндэсний болон дэлхийн хэмжээнд сурталчлан алдаршуулах, түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой хувь нэмэр оруулсан өвлөн уламжлагчид мөнгөн шагнал олгох тухай журам"-ын шаардлага хангаж буй Дуут сумын өвлөн уламжлагч Нацагийн Дамдиндоржийг Ховд аймгийн Соёл, урлаг, аялал жуулчлал, залуучуудын газраас тодорхойлж байна.

Уг тодорхойлолтыг зохих газарт уламжлаж өгнө үү.

Хавсралт хуудастай

ДАРГА

М.ПҮРЭВХҮҮ

